

LOLO RICO: "La bola de cristal-ekin mito bat egin da eta nire bizitzarekin ere bai"

ARGIA

2005eko urriaren 23a | LXVIII. urtea | 2.012 zenbakia | 3,30 euro

20 egun palestinarren larruan

PALESTINA porlanezko kaiola

GERMAN KORTABARRIA (ELA): "Konfrontazio demokratikorik gabe jai dugu"

larrun 93

2000 ARGIA
TOPAKETAK

Euskal Herria 2005-2025: **nora eta nola?**

Kultur Sorkuntza

■ Ponentziak: Jose Ignazio Ansorena

Aingeru Epaltza

Tere Irastortza

Xabier Mendiguren Elizegi

2000 ARGIA TOPAKETAK

Euskal Herria 2005-2025: nora eta nola?

|||| Nazio Eraikuntza: nora eta nola?

Urriak 4 / 19:00

Bilbo_La Bolsa Kultur Etxea

Partaideak: Josune Ariztondo (EAJ)
Uxue Barkos (Nafarroa Bai)
Mertxe Colina (AB)
Begoña Errazti (EA)
Aintzane Ezenarro (Aralar)
Jone Goirizelaia (Batasuna)

|||| Hizkuntza Normalizazioa: nora eta nola?

Urriak 11 / 19:00

Gasteiz_Villa Suso Jauregia

Partaideak: Joxe Jabier Iñigo
Paula Kasares
Miren Mateo
Erramun Osa

|||| Gizarte Eredua: nora eta nola?

Urriak 18 / 20:00

Donibane Garazi_Herriko Etxeko Gela Nagusia

Partaideak: Mixel Berhokoirigoin (ELB)
Rafa Diez (LAB)
Joxe Elorrieta (ELA)

|||| Kultur Sorkuntza: nora eta nola?

Urriak 25 / 19:00

Iruñea_San Zernin Aretoa

Partaideak: Jose Ignazio Ansorena
Aingeru Epaltza
Tere Irastortza
Xabier Mendiguren Elizegi

LARRUN bereziak: Partaideen txostenak 4 LARRUN berezitan argitaratuko ditugu mahai-inguruak egin aurreko astean.

Gaiak

- 18 Ainhoa Barriola, zirujau estetikoa:**
"Euskaldunok ez diogu beldurrik kirofanoari,
jendeak esango duenari baizik".
Nagore Irazustabarrena.

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 Patxi Meabe.
Bakegintza, matxuratutako merkantzia?
25 Igor Estankona. Sor-sorreen.
Joxe Mari Ostolaza. Mundialaren.
26 Gorka Moreno. Amerika, Amerika.

Erdiko kaiera

- 27 Asier Altuna eta Telmo Esnal:**
"Zuzendariak behar dira".
Katixa Garate.
32 Surfin Kaos, kontrolpeko kaosa.
Jon Gurrutxaga.
34 Ezpalak. Katixa Garate.
36 Argitalpenak: Ana Urkizari
elkarrikteta. Pilar Iparragirre.
38 Denbora-pasak.
40 lhesi: Belate, orbeletan. Ainhoa Oiartzabal.
44 Makina bat kontu. Jabier Agirre,
Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Asier Altuna eta
Telmo Esnal.

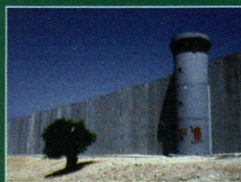
Termometroa

- 46 German Kortabarria:**
«Konfrontazio demokratikorik
gabe jai dugu». Mikel Asurmendi.
**49 Komunikazio teknologiak "bi
munduak" gerturatzeko.** Ainara Sarobe.
50 Berritu ala hil, enpresen patua. Ainara Sarobe.
52 Euskararen normalizazioan politikaren pisua.
Onintza Irureta.
54 Bero-beroan.
**56 Net Hurbil: Armeniar hila mugitu da Turkian 90
urte eta gero.** Pello Zubiria.

G. Kortabarria.

4 | Palestina

Porlanezko kaiola

Abuztuan komunikabideek hain-
beste aldiz aipatu zuten Gazako
desegitea eta bertako kolono
israeldarren ateratzea bizi izan
zuten erreportaje honen egileek.

Bertan izan ziren, eta palestinarren bizimoduaren lekuko
izateaz gain, israeldarrak eraikitzen ari diren hormigoizko
harresia ukitu ahal izan zuten.

24 | Luparekin

Juan Mari Arregi

58 | Azkena

Karmelo Landa

10 | Lolo Rico

La Bola de Cristal saioa zuzendu eta
sortu zuelako da ezagun Lolo Rico.
TVEn saio bat zuzentzen lehen emaku-
mea izan zen. Gidoilari, errealizatzaile,
idazle, irudiaren ikertzaile... izan da. Eta
aldi berean zazpi seme-alaben ama da.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria:
Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzioa: Mikel Asurmendi,
Estibru Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner,
Mikel Garcia, Naiara Irureta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetza: Urtzi Azpiroz.
Publizitatea: Igor Garmendia. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti
Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loliarte, Aloña Soraluze. Bezeroen
harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak:
943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta
Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa:
Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA.
Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten:
www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea:
72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions, S.Koop. Elk.
Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro.
Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa
S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Amaia Sagasti eta Igor Garmendia.

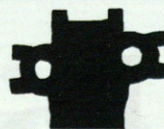

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Palestinako etxe, harri, olibondo eta erreka bakoi-
tzak mila istorio ditu tatuaturik. Hasiera batean
gure begiek herri bortxatutzat eta birrindutzat
jotzen duten Palestinak, badu herritarren begirade-
tan halako indar bat. Historian zehar hainbeste
sufritu duen Palestinak beti dauka oina pauso berri
bat emateko prest. Eskua etxe berri bat eraikitze-
ko prest. Eta bihotza, beste egun batez herriaren alde
borrokatze-ko prest. Halakoa da Palestina.

Jarraian datorren kronikaren egileek abuztuan
Palestinan bizi izan zituzten egunetan, Gazako afera
izan zen hizpide komunikabideetan. Gazako (*Ghazzah*)
desegitea eta kolono israeldarrak ateratzea, okupazio
israeldarraren historiaren aurkako kolpea izan zen.
Baina asko ziren, Israelen deskonexio prozesua indarrak
berrantolatze-ko modu bat besterik ez zela izan esaten
zutenak. Munduko politikariek, eta komunikabideek
begirada Gazako eremuan zuten bitartean, israeldarrek
Zisjordaniako lurak okupatzen jarraitzen zuten. Inoiz
asetzen ez den munstroak suntsipena eragiten duen
moduan, israeldarrek Zisjordania biltzen duen harresi
erraldoia eraikitzen jarraitzen zuten, munduko herrialde
askoren begiradapean.

AMAIA SAGASTI / IGOR GARMENDIA

Argazkiak: A.S. / I.G.

ARIEL SHARONEK AIPATU zuen lehen aldiz
"segurtasun harresia"ren kontzeptua, 2002ko
apirilean. Hilabete gutxi batzuen ostean hasi
ziren eraikitzen Zisjordania inguratuko duen
360 kilometroko harresia. Jada, 180 kilometro
baino gehiago eraiki dituzte, 1967an erabakita-
ko marra berdeari batere jaramonik egin gabe,
palestinarrei herrixkak, baratzeak, lur sailak, ur
putzuak eta lanpostuak lapurtzen dizkieten
bitartean. Milaka dira modu horretan lurrik
gabe geratzen ari diren nekazariak. Hamil,
Belenen ezagutu dugun gizon adindua da.
Hormaren aurrean topatu dugu, plastikozko
aulkian eserita. Ondotik pasatzerakoan, kanpo-

tarrak garela ikustean, hitz pausatuen bidez,
bere istorioa kontatu digu. "Orain dela bi urte,
lau soldadu israeldar ingeniari batekin etorri
ziren nire etxera. Harresiaren zati batekin nire
etxe paretik pasa behar zuela eta, kareharriz
marra bat marraztu zuten nire lur sailetan.
Hasieran ez nuen ezer ulertu, inork ez baitzi-
dan arabiarrez ezer azaldu. Baina egun batean,
langile mordo bat etorri, eta indusmakina bate-
kin, nire etxe parean zulo galanta egiten hasi
ziren. Hilabetean nire familiaren olibondo eta
laranjondoak hormaren beste aldean geratu

ziren. Orain soldadu israeldarren baimen berezia behar dut nire lur sailak landu ahal izateko. Lur sail hauek hiru urtetan ez baditut lantzen, gobernu israeldarraren menpean geratuko dira beraiek sortutako lege berri baten arabera". Hamilek berari jazotakoa kontatu ostean, harresian pausatu du begirada, bere begiek islatzen duten amorruaren indarrarekin egun batean harresi hura botatzeko gai izango denaren esperantzarekin. Ilobak beranduago azaldu digunez, harresia eraiki zutenetik, Hamilek porlanezko hormari so pasatzen ditu egunak.

Palestina mila zatitan hautsia dagoen herrialdea da. Lehergailu batek bere lurra birrindu izan balu bezala sentitzen dute palestinarrak aberria. Debekatuta dute Tel Avivetik hegazkina hartzea. Palestinatik irten nahi duten guztiek Jordaniako hiriburuko aireportura joan behar dute. Jerusalemgo (*Al Quds*) hiri santua bisitatzeko berriz, Israelgo gobernuaren baimena behar dute. Beste adibide bat, Ramalatik (*Ram Allah*) (Palestinako hiriburua) Nabluse-ra (*Nabulus*) joan nahi izanez gero, kontrolak eta oztupoak izango dira nagusi.

anezko kaiola

**Belengo haurrak
harresia
margotzen ari
dira protesta
moduan.**

Israeldik Palestinako edozein herritara sartzeko dagoen aukera bakarra, *checkpoint*ak zeharkatzea da. Hauek Palestina osoan zehar israeldarrek ipinitako kontrolak dira. *Checkpoint*ak porlanezko bloke erraldoiak dira. Harresiak alanbrezko sareak. Metrailadoreak eta tankeak. Sentimendurik ez duten soldaduak. Hauek dira *checkpoint*ak. Ramalara sartu ahal izateko, Qalandia izeneko *checkpoint*a zeharkatu beharra daukagu. Jerusalemen auto kolektibo bat hartu eta honek Qalandian utzi gaitu. Pauso batzuk oinez egin ondoren, Israelgo armadaren kontrol zorrotz batekin egiten dugu topo. Bi ilara luzetan, – bat emakumeentzat eta bestea gizonezkoentzat – milaka palestinarrek askotan orduak eman behar dituzte soldaduek beren lurraldeetara sartzeko baimena noiz eman zain. "Nora zoaz?", "Nondik zatoz?", "Zer daramazu poltsan?", "Zein da zure ogibidea?", "Ba al daukazu muga pasatzeko baimenik?"... Eta zortea izanez gero, muga pasatzen utziko diete. Guk, atzerritarrak izanik, zorte handiagoa daukagu.

Bertan beste auto bat hartu, eta Ramalan sartu gara. Egoera normalizatu batean ordu

erdian egingo genukeen ibilbidea egiteko, Palestinan orduak behar ditugu. Garai batean Jerusalemen lan egiten zuten Ramalako gazteek gero eta ahalegin handiagoa egin behar izaten dute lanera garaiz heltzeko. Nabulusen ikasten duten Janineko (*Janin*) emakumeentzat ikaragarritzko abentura da egunero klasera joatea. Lurrak harresiaren beste aldean dituen Belengo nekazariak hiru ordu behar ditu lehen bere atearen parean zegoen baratzerara heltzeko. Prozesu horren ondorioz, Palestinako herriak irla bilakatzen ari dira.

Kaiolako hainbat herri

Ramala, Palestinako hiriburu administratiboa da. Okupazioaren aurretik, Jordaniako jende diruduna joaten zen bertara, oporrak pasatzera, bere herriko sargoriaz ihes eginaz. Gaur egun ez dago ia atzerritarrik. Herri erdialdean pilatzen diren merkatuak dira herritarren topaleku bakarra. Jendearen oihuek, autoen zaratek eta minareteetako otoitz deialdiek nolabaiteko xarma berezia ematen diote Ramalari.

Baladna gozotegian egin dugu topo gure lehen kontaktuarekin, Sana Birawi eta bere

familiarekin, hain zuzen ere. Tolosan bizi den palestinar baten arreba da Sana. Anaiak 1978an utzi behar izan zuen bere herria, eta ordutik Euskal Herrian bizi da, debekatua baitu Palestinara itzultzea. Sanak eskuzabalik hartu gaitu, Sahid senarraren, eta hiru seme-alaben begiradapean. Sana, unibertsitateko irakaslea da, eta senarra berriz arkitektoa. Denbora luzez aritu gara Palestinan bizi duten egoeraz mintzatzen. 2003an, israeldarrek Ramala hartu zuten hiru astez. Irteera guztiak itxi eta kalez kale aritu ziren 15etik 65 urte bitarteko gizonen bila. "Enparantza batera eraman eta bertan denbora luzez eduki zituzten herriko gizonak. Denak biluztu eta eskuak lotu zizkieten, talde armaturen batean zeuden baieztatu nahian. Nire senar Sahidek zorte handia izan zuen, bertan ordu gutxi batzuk eman ondoren, aske utzi baitzuten. Baina beste gazte eta lagun asko Israelgo karzeletara eraman edoa okerragoa dena, bertan erail zituzten. Ramala hiru astez itxita izan zuten. Ezin genuen etxetik atera janaria edo ura lortzeko. Anbulantziek ere ezin izan zuten herrira sartu kaleetan botata zeuden gorpuak jasotzera. Asko jota, egun batzuk igaro ondoren, israeldarrek ordu batzutan kalera irteten besterik ez ziguten uzten. Egoera jasangaitza bilakatu zen" azaldu digu Sanak. Ilea estalirik darama, zapi zuri baten azpian. Baina begi beltzaranez agerian utzi digute jazotako sufrimendua.

Jerusalemdik iparraldera, 65 kilometrora dago Nabulus. Zisjordaniako hiririk handiena

eta industria gunerik garrantzitsuenetarikoa da. Bertako fabriketan egiten dute Palestinako xaboi ezaguna. Arrazoi hau dela medio, Israelarren eraso gehien jasaten dituen hiri palestinarra da Nabulus. Herriko hormak milizianoz jantzitako gazteen irudiez beterik daude. Bertako gaztetxoek, bere bizitzako une jakin batean, milizianoz jantzi eta argazkiak ateratzen dituzte, Israelen aurkako erresistentziaren alde dau dela erakusteko. Akaso, argazkia atera ondoren, ez dute berriro armarik hartuko esku artean, baina herrialde baten nahia erakutsi nahi dute

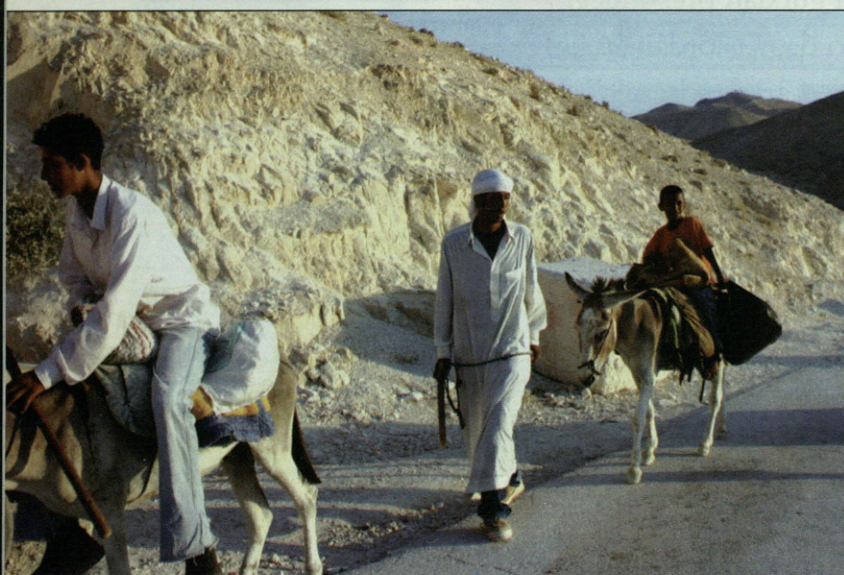
modu honetan. Egunean zehar, Nabulusko merkatuak jendez gainezko daude. Janari postuetan saltzen diren fruitu eta espezieek aire beroa usain bereziaz betetzen dute. Baina eguzkia gorde eta iluntasunak Nabulusko alde zaharra hartzen duen bezain laster, ia gauero, Hamaseko kideek alde zaharra hartzen dute uniforme ilun, arma eta gorrotoz beteriko begiekin.

Nabulusen pasa dugun lehen gauean, isiltasuna hautsi duten tiro hotsek esnatu gaituzte. Hurrengo egunean jakin dugunez, hiriaren kanpoaldean dagoen *checkpoint*etik soldadu israeldarrak hirira sartu dira gauean, Nabulusko bake xumea beren arma, tanke eta banderekin urratzera. Egunsentian, hoteleko jabeari zer gertatu den galdetu diogu. Ezer garrantzizkorik jazo izan ez balitz bezala, erantzun digu: "Ez zaitezte larritu! Soldaduak gus-tuko dute Nabulusko lasaitasuna urratzea, Hamaseko kideak alde zaharrean ezkutatzen

"Israelek, Gazako muga eta sarbide, aire eremu eta uren kontrola izaten jarraituko du. Hala, eskualde hori denbora gutxian presondegi bilakatuko da, Zisjordaniarekin gertatzen ari den bezala"

ATA YAMEEN

diren aitzakiarekin sartzen dira, kalez kale ibiltzen dira, eta askotan herritarrak izutzearren, tiroak botatzen dituzte. Eguzkiaren lehen printzak ikusi orduko berriz, hiritik alde egiten dute".

Goiza goibel esnatu da Nablusen. Bertako kaleetan zehar gabiltzala, erloju denda bateko jabeak berarekin tea hartzeko gonbitea luzatu digu. Ata Yameen, 23 urteko palestinarrak ingeles garbia hitz egiten du. Berehala, azken egun hauetan denon ahotan dagoen gaiaz hitz egin digu, Gazataz hain zuzen ere. "Israelgo armada Ariel Sharon ministroaren 'deskonexio plana' burutzen ari da. Hala ere, Israelek, Gazako muga eta sarbide, aire eremu eta uren kontrola izaten jarraituko du. Hala, eskualde hori denbora gutxian presondegia bilakatuko da, Zisjordaniarekin gertatzen ari den bezala. Baina engainu honen aurrean, munduak itsu jarraitzen du. Oraindik asko dira Israelek 1948an eta 1967an beren lur, etxe eta herrietatik bota zituen eta itzultzeko zain dauden palestinarrik".

Belen, santutasuna galdu duen herria

Zenbat alditan aipatu ote da Belen herria Egu-berrietako kantetan? 2.000 urte baino gehiago-ko historia duen herriak, jada ez dauka santutasunarekin inongo zerikusirik. Jerusalemik 12 kilometrotara dago Belen. 2000. urtean, Unesco eta beste hainbat erakunderen diru-laguntzei esker, itxura berria dauka gaur egun herri bibli-koak. Baina kontrol bat pasa ondoren, parez pare israeldarrek eraiki berri duten harresiarekin egin dugu topo. Israeldarrik, Palestina kartzela bihurtzen ari dira hormaren bidez. Hunkiturik zeharkatu dugu harresiak duen ate bakarra. Soldaduak atzean utzi, eta Belenen sartu garen heinean, gazte andana ikusi dugu kalean zehar. Azken urteetako istiluek eta hormak turistak aldendu ditu Belendik. Jada gutxi dira Natibidadeko elizara inguratzen diren kanpotarrak, eta lehen jendez betetako souvenir dende itxura penagarria dute.

Osama, 49 urte, Belengo Johnnys Souvenir Shop dendaren jabea da. Belengo eliza famatutik oso gertu dago bere denda. Jesusen irudiak, azken afariaren egurrezko eskulturak, marmolez eginiko estalpeak, egurrezko xake joko ederrak, mila materialez eginiko gurutzeak... denetarik du Osamak dendan. Arabiarren ohizko tea eskaini digun bitartean azaldu digunez, azken urte hauetan oso turista gutxi gerturatzen da Belenera. "Hau familiarteko denda dugu, eta denak bizi gara dendan saltzen dugunaz. Baina egun hauetan gauzak ez daude ondoegi, egunak joan egunak etorri denda hutsik dago. Belen eta Palestina inguruan eraikitzen ari diren hormigoizko kaiola erraldoi honek, gauzak okertu besterik ez dizkigu egin".

Goitik behera, Palestinako hiru herritako irudiak ikusi ditzakegu: Hebrongo kolonoak, Jerikoko biztanleak eta Nabluseko merkatu bat.

Hebrongo gazte gazte bakezale bat.

Belengo plaza ezaguna mila bider okupatu dute israeldarrek. Israelgo edozein puntuk Hamas taldearen atentaturen bat jasaten duenean, israeldarrek tankeak herriko plazaraino sartzen dituzte bakearen sinbolo izan beharko lukeen Belen herria era bortitzean zigortzeko. Belengo souvenir dendak itxita daude, hotelak hutsik, herritarrek ezin izaten dute libreki herriko kaleetan ibili... Bien bitartean, Europan jaiotza idealizatuak ipintzen dira Eguberrian, benetako Belenek bizi duen egoera gogorra ezagutu gabe.

Belendik hegoaldera dago Hebron (*Al Khalil*). Herri honen kasua berezia da. 1967ko gudaren ondorioz, judutar talde bat Hebron erdialdean zegoen hotel batera joan zen gaua pasatzera. Judutar hauek izan ziren Hebrongo Avraham Avino auzoko okupazioaren aitzindariak. Gaur egun 400 dira Avraham hilotzatuta dagoen herrian bizi diren kolonoak. Eta 400 judutar defendatzeko, 3.000 soldadu daude. Hebrongo alde zaharra alanbrada, pistola, fusil eta soldaduz inguratuta dago. Palestina-*checkpoint* bat zeharkatu behar dute beren herriko alde zaharrera pasatzeko, edo eta Ibrahimgo meskitara errezatza joateko. Meskita honek ere badu pasarte ilunik bere historian. 1994ko otsailean, Baruch Gold-

stein amerikarra, Arafat eta Rabinen arteko bake akordioa ospatzeko, uniforme militarra jantzi eta Ibrahimgo meskitara sartu zen. Galil markako fusil batekin, otoitzean ari ziren palestinarrei tirokatzen hasi zen. Bizkarrean tirokatu zituen Goldsteinek palestinarrek. Israelgo armada, tiroak palestinarrek botatakoak zirela usteta, hauei tiroka hasi zen. 29 palestinar hil ziren.

Gaur egun, Hebron sartu orduko konturatzaren zara bertan arnas daitekeen gorrotoaz. Ez gara harritu, Hebron erradikalismo islamiarraren punturik indartsuenetarikoa dela esaten digutenean.

Palestinako lurretan igaro ditugun egunetan, etsipena herritarrek egunerokotasunarekin lotzen duten sentimendua dela nabaritu dugu. Baina palestinarrek, etsipen horren aurrean, betiko bizitzarekin aurrera egiten ikasi dute. Senak esaten die, Israelgo estatuak 57 urte besterik ez dituela eta Palestinak berriz 3.000 urte-*ti* gora. Nola da posible israeldarrek mende erdian palestinarren historia luzea ezabatu nahi izatea?

Yasser Arafatek Nazio Batuen Erakundean eginiko lehen agerraldian honako hau esan zuen: "Ni, esku batean olibondo adar bat dudala etorri naiz. Beste eskuan berriz, fusil iraultzaile bat dut. Ez ezazue utzi adar berdea nire eskuetatik eror dadin". Badirudi israeldarrek olibondo adarra lurrean ikusi nahi izan dutela. ■

NAZIOARTEKO TRIKITIXA JAIALDIA

EUSKAL HERRIA: IRMA KARRERA eta AMETS ARTEAGA AXIER eta OROITZ UNSAIN XABIER ETXANIZ eta AINARA SAIZAR LEIRE ZUMETA eta AMAIA ARZA ENERITZ BENGOTXEA eta EDURNE ERRANDONEA	IRLANDA: JAMES HOGAN eta DENISE BRACKEN FRANTZIA: MARC PERRONE eta MARIE-ODILE CHANTRAN	SARDINIA: TOTORE CHESSA eta LUIGI LAI KATALUNIA: POMADA
---	--	--

Antolatzailea

Euskal Herriko Trikitixa Elkarte

KURSAAL-eko

GANBARA ARETOAN,
2005eko URRIAREN 29an
LARUNBATA, 19.00etan.

Laguntzailea

ARGIA

Lolo Rico

«Ezingo nuke jolastu gabe bizi»

Ipuin bat egiten du Lolo Ricok zer bait kontatzen duen bakoitzean. Imaginazioa barra-barra ateratzen zaio ahotik hitz indartsuen forman, ahots eztiaren sintonian, egi potoloen frekuentzian. Malkoak isuri arte sinesten du esaten duena. Baina esaten dituen adina gauza ezkutatzan ditu.

Menperatzen du kontatzearen teknika, ez da alferrik zazpi seme-alaben ama, ipuinen idazle, gidoien sortzaile eta irudiaren ikertzaile. Leiho borobilak dituen atiko batean bizi da liburuekin eginiko lubakian babestuta. Etxeko atera hurbiltzean bi txakur zaunka hasi zaizkigu: "Ez dute ezer egiten, lasai!" entzun dugu emakume heldu baten ahotsa atearen beste aldetik. Atea ireki denean gainera salto egin digute. "Aurrera-aurrera. Polizia batek esan zidan behin salbu nintzela txakur hauekin, lapurren bat hurbilduz gero, miazkatuz uxatuko zutela...". Bakeroak ditu soinean eta freskagarria edaten ari da. Ezinezkoa zenbat urte dituen zehaz-mehatz asmatzea. Ipuineko protagonistaren etxera sartu gara.

Cartas de una madre de izquierdas a una hija de derechas (Ezkerreko ama baten gutunak eskuineko alaba bati) liburuan 36ko Gerraosteko alaba zarela diozu. Baina ez dut zure jaiotze data inon topatu...

Jaiotze data kontu handiz ezkutatzan dudana da, horrek esan nahi du pixka bat ergela eta nahiko zaharra naizela. Gerrako alaba naiz, eta hura bukatu zenean oraindik txikia nintzen arren, munduan nengoen Gerraostea bizitzeko.

Aitak liburutegi handi bat omen zeukan. Behin bertako zenbait liburu erre behar izan zenituzten.

Egia da hil zen arte aitak liburutegi ona izan zuela beti eta behin zenbait liburu erre behar izan zituztela. Aita oso kontserbadorea zen, eta bere etxean nire bizitza markatu duten bi liburu aurkitu nituen. Sigmund Freud-en *Bizitzaren Psikopatologia* zen bata. Liburu entregengarria da, ezhoiko adibideez josita dagoelako. Zati mami-tsuenak gainetik begiratu nituela pentsatzen dut. Baina oraindik ezin dut ulertu nola 8-9 urteko neskato batek liburu hura irakur zeza-keen. Irakurri bakarrik ez, gogoan gordeta geratu zitzaidan. Eta horregatik jakin ahal izan nuen bizitzan akatsek oinarri psikologiko garrantzi-

IZASKUN

JAUREGI

Argazkiak: Dani Blanco

tsua dutela: akats hutsa ez dela existitzen.

Beste liburua Carl Marx-en *Kapitala* izan zen. Liburu hura aukeratu nuen aitak esan zidalako liburutegitik nahi nituen liburuak hartzeko eta ni beheko apaletan zeudenetatik hasi nintzen. *Kapitala* larruzko liburu bat zen. Eskura zegoen eta arreta deitzen zuen oso lodia zelako eta ertz gorriak zituelako. Ez nuen ezta hitz erdirik ere ulertu. Ez dut uste nire eskuetan bi egunetik gora igaro zuenik, baina adorea eman zidan uste nuelako liburu hura ulertzea lortzen nuenean aitaren berdina izango nintzela. Ez nekien irakurtzea eta ulertzea lortzen nuenean aitaren aurkakoa izango nintzenik.

Aitak esaten zidan: "Libururen batek min egiten badizu, utzi". Goiko apaletan zegoen liburu bat nire buruaren gainera erortzeko arriskuaz ari zela uste nuen. Horregatik behean zeudenak hartzen nituen. Beraz, nire liburutegiko hastapenak akatsez josita egon ziren, baina polita izan zen eta denboran zehar iraun du horrek. Pasioa dut liburuekiko.

Zeintzuk utzi zenituen bada min egiten zizutelako? Utzi, nik ez nuen bat bera ere utzi, baina gogoratzen dudanaren arabera, amak bi irakurtzea

Nortasun agiria

Dolores Rico 36ko Gerra garaian jaio zen Madrilen. Kazetaritza ikasi zuen. Gero haurrentzako ipuinak eta gidoiak idazten hasi zen etxetik. 1970etik RTVen gidoilari, programatzaile eta errealizatzaile lan egin zuen. 1984tik 1988ra, telebistan inoiz egin den saio haustaileenetarikoa zuzendu eta sortu zuen: *La Bola de Cristal*. Hark ekarri zion fama. Baita zama ere. Korrespontsal izana da; hamaika liburu idatzi ditu, azkenekoa *Ezkerreko ama baten gutunak eskuineko alaba bati*; hitzaldiak ematen ditu... Donostian bizi da bi txakurrekin. Alarguna da eta zazpi seme-alaba ditu. Erretiratua dago, baina ez da erretiratu bat. Lanean darrai: haurrentzako ipuin bilduma bat prestatzen ari da eta bere memoriak idazteketan da. Euskaldun bokazioa du.

eragotzi zidan: bat Darío Fernández Florez-en *Lola espejo oscuro* eta bestea *Lo que el viento se llevó*. Horiek ziren nire amaren ustez nik hamabi urte-ekin-edo irakurri ezin nituen liburuak. Baina inoiz ez zitzaidanez libururik buru gainera erori, ez nuen bakar bat ere utzi.

Donostia zure haurtzaro eta nerabezaroko hiria dela esan izan duzu. Eta itzuli zara... Donostian bizitzea beti izan da ametsa niretzat.

Hemen daude nire arimaren paisaiak. Madrilen dut etxea, baina hona itzultzea oso garrantzitsua da niretzat. Etxera itzultzea da, baina amestuta-ko etxe batera.

Inoiz bizi izan zara Euskal Herrian, orduan?

Nire ama eta bere sendia nafarrak dira, eta amaren anaia bakarra Donostiako neska batekin ezkondu zen. Nik haiekin denboraldi luzeak igarotzen nituen.

Non jaioa zara bada?

Madriren jaio nintzen, eta sentitzen dut.

Norberak ez du aukeratzen non jaio ordea...

Ez, baina hori hautatzeko aukera eman ziezazuketen gutxienez. Euskal Herriarekin liluratua nago eta euskaldun bokazioa dut, Madrilek ordea, oso gauza gutxi iradokitzen dizkit. Txikitant, fantasiak izaten nituenean, lanbidez artista izatea aukeratzen nuen beti: margolaria —eta izango nintzen, pintatzen jakin izan banu—, zineko artista, idazlea... edo haurrei bururatzen zaizkien gauza horietako bat. Ez nintzen inoiz aberatsa, eta beti nintzen famatua eta atzerritarra: Iparraldeko herrialde batekoa, edo errusiarra. Beti oso urruti zegoen eta niretzat oso ezezaguna zen leku batekoa nintzen. Dirudienez, berez nituenak baino muga zabalagoak eta herrialde ezberdin bat behar nituen famatua izan ahal izateko. Eta horixe zen garai haietan lortu nahi nuen.

Askotan galdetzen dizute nola moldatu zinen zazpi seme-alaben ama izan eta aldi berean ibilbide profesional oparoa egiteko. Garai haietan ez zen samurra izango...

Biak uztartu ahal izan nituen haurrentzako gauzak egiten hasi nintzelako. Argitaratu nuen lehen liburua *Los cuentos del sarampión* (Elgorriaren ipuinak) izan zen. Seme-alabentzat asmatu nuen elgorria zutenean. Haietako lauk elgorria izango zuten seguruaski, eta lau elgorrik, bata bestearen atzean, denbora asko ematen dute ipuinetarako. Nik etxean lan egiteko zortea izan nuen: haurrentzako ipuinak idazten nituen edo gidoiak egiten nituen. Horrez gain, 19 urtez egon zen pertsona bat, Maria Pilar izenekoa, nire seme-alabak zaintzen; zorte handia izan nuen bere laguntza izanik. Batez ere, nik mundu guztian zehar asko bidaiatzen nuen denboraldietan. Hainbeste bidaiatzen nuen seme-alabetako batek galdetu zidala behin: “Ama, Indiana Jones izateko ikasten ari zara?”. Garai haietan leku benetan exotikoetara bidaiatzen nuen eta Maria Pilar beraientzat bigarren ama bezalakoa zen. Nire lana gustatzen zitzaidan eta nire seme-alabak ere gustuko nituen, beraz, biak aldi berean egiten nituen.

Ez banitu izan etxea aurrera ateratzeko adorea emango zidaten seme-alabak —lan nekeza eta zaila, zortzi ginelako— ez nituen hainbeste gauza egingo. Munduko denbora guztia nire esku izan banu, agian famatu izatearekin amets egiten zuen etxeoandrea izango nintzen.

Beraz, seme-alabek lagundu dizute zure ibilbide profesionalean?

Seme-alabek asko lagundu didate nire bizitzako alor askotan, bai profesionalean bai pertsonalean. Baina beraiek aurrera ateratzeko beharrak eman zidan adorea ametsen eta akzioaren, fan-

tasiaren eta errealtatearen arteko barrera hausteko, lanean hasteko eta ondoren jarraitzeko.

Zer egingo zenukeen zure seme-alabetako bat benetan eskuinekoa izan balitz?

Ez nukeen ezer egingo. Onartu egingo nuen. Seme-alabak hezitzeko modurik eraginkorrena maitatzea da. Seme-alabak diren bezala maitatu behar dira, ez guk izatea nahi genukeen bezala. Zenbait gairi buruzko hizketaldietan desadostasunak izango genituen. Baina ulertzen saiatuko nintzen; ulertzen eta ez toleratzen, ez baita berdina; toleratzea oso hitz itxusia da. Toleratu hitza gorroto dut. Egia esan, norberak norbait maite duenean, konprenitu egiten du, ulertu egiten du, eta onartu.

Zure ibilbide profesionala *La Bola de Cristalera* laburtzen da gehiegitan. Zure lanaren beste alderdiak ez dira ia inoiz aipatzen.

Batzuetan gehiegizkoa izatera ere iristen dela onartzen dut. Alde batetik asko gustatzen zait, kaletik jendeak gelditzen naudelako eta esan: “Zu Lolo Rico zara”. Ez dut ulertzen nola ezagutzen nauten! Pozten naiz nik telebista ezagutu nuelako oraindik ere marka uzteko askatasuna zuen garaietan. Zuen kalitateagatik belaunaldiz belaunaldi iraun duen saio batean lan egiteko zortea izan nuen. Ohorea da hori. Bestaldekik, beste gauza asko egin ditut, *La Bola de Cristalez* gain...

Benetan Lolo

“Kosta egin zait, ez bainuen garbi zer kontatu, baina orain ilusioa dut nire memoriak idazteko. Bertan ni benetan nolakoa naizen azaldu nahiko nuke, zeren ni nahiko lotsatia naiz, nahiz eta jendeak ez didan sinesten. Eta horrez gain, bizi izan ditudan pasadizo eta bitxikeria zenbait ere kontatu nahiko nituzke. Adibidez, behin Gabriel Garcia Marquez iturginarekin nahastu nuela”.

Irratian ere lan egin zenuen eta nonbait irakurri dut gerra argazkilaria ere izan zirela...

Ez, hori ez da egia. Capparen argazkiak bildu zituen liburu batean parte hartu nuen. Noizbait ere esan dut gustatuko litzaidakeela gerra argazkilaria izatea. Fantasiak dira, eta batzuetan pena ematen dit argitzeak, zeren *La Bola de Cristal*ekin mito bat egin da eta nire bizitzarekin ere bai. Beldurra ematen dit jendea huts egiteak. Pena ematen dit gerrako argazkilaria ez naizela esateak. Ordea, zenbait alditan korrespontsal lana egin dut. Adibidez, Mediterraneoko herrien Maltako Konferentzian, Gadafik eman behar zuen prentsurrekoan egon nintzen Tripolin... Leku askotara bidaiatu dut eta zenbait konfliktotan egon naiz. Baina ez nintzen argazkilaria.

Irratiari dagokionez, nik beti medio publikoetan egin izan dut lan. Egia esan, alor publikoa asko gustatzen zait. Radio Nacional de España-ra iritsi nintzenean ez zegoen haurrentzako saiorik. Eta pixkanaka joan nintzen haiek sortzen, beraz, haurrentzako saioen koordintzaile bihurtu nintzen praktikan, nahiz eta inork ez ninduen horretarako izendatu.

Nolakoa izan zen telebistarako saltoa?

Deitu egin zidaten. *La Cometa Blanca* egiten ari ziren, eta ez zihoan ondo. Nik *La Casa del Reloj* izena zuen saiorako gidoiak idatziak nituen. *La Cometa Blanca* lan egitea eskaini zidaten eta

onartu egin nuen. Orduetik ez naiz irratiara itzuli, nahiz eta asko gustatzen zaidan.

RTVEko pasiloetan ere pasa zenuen denboraldi bat. Berez lanpostua bazenuen baina ez zizuten lanik ematen. Zer moduzko giroa egoten da han? Telebistako pasiloak Madrileko kaleen sintesia izan dira beti. Diktatorialak Diktadura garaian, zalantzarazkoak Trantsizio garaian, sortzaileak askatasuna egon denean. Diktadura garaian zurrumurruak entzuten ziren; Trantsizioan zalaparta eta garrasiak... Orain ez dakit nolakoak izango diren, bertan ez nagoelako. Baina pentsatzen dut kalean dagoenaren isla izango direla.

Eta zer egiten du batek pasiloetan?

Eskaileratan eseri eta traba egiten saiatu. Bitan egon naiz bertan, lehenengoa *La Bola de Cristal* egiteko deitu baino lehen, eta bigarrena hilabete batzutan zehar 90eko hamarkada bukaeran.

Lagunik egiten al da bertan?

Ez, etsaia egiten dira, asko lehiatu behar zarelako lana lortzeko. Egia esan, lagunekin ere aurkitzen zara, lagunak ez direlako normalean goiko postuetan egoten. Pasiloetan ez da ezer egiten; horixe da zehaz-mehatz egiten dena: ezer ere ez.

Zenbat alditan joan zara Televisión Española?

Hiru aldiz. Lehenengoa 1988an *La Bola de Cristal* amaitu zenean. Zentsura txiki bat egin zen. Eta hark pentsarazi zidan ordura arte bizi izan genuen askatasun erabateko garai hura amaitu egin zela eta presioa egingo zidatela *La Bola* gauzak aldatzeko, eta beraz nik taldekoak presionatu beharko nituela. Eta ni ez nengoen prest

inor presionatzeko. Horregatik eta nekatuta eta aspertuta nengoelako beti berdina egiteaz, alde egitea erabaki nuen. Agian borrokan jarraitu izan banu... ez baitzen askatasunaren mugatze nabarmena izan, tontakeria izan zen. Baina nahikoa izan zen niretzat.

Zer zentsuratu zizueten bada?

Kolegio pribatuei buruz egin genuen satira. Garai hartan kolegio pribatuei diru-laguntzak ematekotan ziren. Desagertu egin zen saiotik.

Eta beste bi alditan nola joan zinen?

Bigarrenean egiten ari nintzen lanaren ondorioz utzi nuen telebista. Filmak ikuskatzen egoten nintzen haiek akatsen bat ote zuten jakiteko, eta ordu luzeak igarotzen nituen filmak ikusten. Ondorioz erretina-askatzea izan nuen.

Eta hirugarrena, azkena, orain bost urte-edo, behin betikoa izan zen. Dokumentalak egiten ari nintzen. Hiru egin nituen, bat Josefina Aldecoaren *Historia de una maestra* liburuan oinarritua, bestea Juan Marseren *La oscura historia de mi prima Montse*, eta azkena ahozko transmisioari buruzkoa, Bernardo Atxagaren poemekin. Horietako bat bakarra eman zuten telebistan eta gaueko ordu txikitik. Han ez nindutela nahi ikusi nuen. Eta nik ez nuen lan egiten gero sortutako lanak kaxoian gordeta egoteko.

Telebistari naizen guztia zor diot eta baita ez naizen guztia ere. Naizen guztia telebistaz dakidan guztia erakutsi didalako. Eta ez naizen guztia ikasi nuena egitea eragotzi zidalako. Askok egin dut telebistan, baina uste dut ezin izan dudala askatasunez eta lasaitasunez lan egin ezta beharrezko baliabideekin ere.

Dolores ez dago etxean

"Dolores dut benetakoa izena, baina txikitatik Lolo naiz. Ez zait Dolores izena batere gustatzen, duen esanahiagatik. Horregatik telefonoz deitzen badute Doloresengatik galdezka, ez dagoela esaten diet. Nire seme-alabek ere berdin".

La Bolak orain 20 urte frogatu zuen bestelako telebista posible zela. Noski, noski.

Eta 20 urte eta gero zergatik ez da egiten beste era bateko telebista, kalitatezkoa? Ez al dizute ezer proposatu urte hauetan?

Ez. Alcalá de Henareseko Unibertsitateak Cervantes Sariari loturik dagoen 2003ko Hitzaren Jaialdia *La Bola de Cristal* eskaini zionean ere, ez zidaten ezer eskaini. Ez bakarrik niri, taldeko inori ez zioten ezer eskaini, profesional handiz osatutako talde hartako inori. Ni orain edadetua naiz, baina nirekin lan egin zuten gehienek ez dituzte oraindik 50 urteak bete. Absurdoa da. Beraz, interpretatzen dut ez zaiela gustatzen ezarrita dagoena asaldatzen duen saiorik egite-rik, politikoki zuzena den jarrera mantentzen ez duen saiorik. Eta gu, *La Bola de Cristal*en, urratzaile handiak izan ginen, baina baita hezitzaile handiak ere. Niri ere ez zait interesatzen egun telebistan egiten ari dena egitea. Eta beraiei ez zaie besterik interesatzen. *La Bola de Cristal* aparteko saioa da, baina oso ondo dago dagoen lekuan, iraganean.

Ezkerra dago orain Espainiako Gobernuan. Eta berari ere ez zaio interesatzen orduan...

Ustez, ezkerra dago, bai. Pentsamendua gaur egun ez zaio inori interesatzen. Sistema kapitalista batean bizi gara. Sistema horren barruan alderdiak egon daitezke, baina sistema onartu duten alderdiak bakarrik dira. Adierazpen askatasuna dagoela dirudien arren eta kritika egin daitekeela dirudien arren, den bezalakoa onartu behar den sistema da. Benetan adierazpen askatasun hori baliatzen baduzu, edozein gauza gerta dakizuke. Zure lana ere gal dezakezu. Hala ere, argitaletxe ona dut eta lanean ari naiz. Ezin naiz kexatu. Ni bere txakurrekin bizi den erretiratu izatea komeni den arren, ez naiz erretiratu bat. Haurrentzako ipuin bilduma idazten ari naiz eta nire memoriak egiten hasiko naiz. Ikusentzulearen Eskuliburua ere egin nahi dut.

Nolakoak dira orain zure eta RTVEren arteko harremanak?

Ez dugu harremanik. Harreman adeitsua izan zen *La Bola de Cristal*eko produktu guztiak egin zirenean. Baina ez dugu gauza handirik elkarri esateko. *Los Lunis* bezalako saio bat egin duen eta egiten duen telebista ezin duela *La Bola de Cristal* emititu ulertzen dut. Nola programatu dezake *Los Lunis* eta *La Bola de Cristal* aldi berean? *La Bola de Cristal*ek ez ditu hurrengo belaunaldiak markatuko baina espero dut horren orde bestea saioaren bat egongo dela, zeren gaur eguneko programazioa hain kontserbatzailea da, hain kontserbationala!

Ez dut telebistarik ikusten

"Nik ez dut telebistarik ikusten. Baina ez printzipioengatik, baidetik eta ez dagoelako nire gustuko ezer. Teleberriak ikusten ditut, Vaya Semanita batzuetan, eta Aquí no hay quien viva telesaila, oso programa satirikoa eta kritikoa delako. Filmak alokatu egiten ditut, telebistan ematen dituztenak ikaragarri txarrak izan ohi direlako eta hainbesteko publizitatearekin ezinezkoa delako ikustea. Donostian bizitzea zorte handia da zineari lotutako jaialdi ugari egiten direlako hemen eta inguruan".

Jendeak ezkondu egin nahi du

"Ni homosexualen arteko ezkontzen alde egon naiz, baina zertan ari nintzen ohartuta. Azkenean jendeak nahi duena ezkontzea da! Alternatiba sozialaren ereduak ezarri beharko lituzketenak azkenean denik eta kontserbationalenak bihurtzen dira! Nire burua aurkitu nuen ezkontza defendatzen; eta horixe da hain zuzen beti defendatu dudanaren aurkakoa! Ezkontza bezalako kontu kontserbadore bat aurrerakoa den zerbait bihurtzea absurdoa iruditzen zait".

Gaurko zentsura ordukoa baino okerragoa al da? Ez dakit, orain zorionez ez baitut pairatzen. Beldur naiz orain ere inori ez zaiola interesatzen jendeak pentsatzea. Nik ezin izan ditut inoiz nire bizitza profesionala eta nire konpromiso ideologikoa, politikoa eta soziala bereiztu. Ez dut ulertzen jendeak ondo pasatzea dibertsioarekin bakarrik, beste guztia kenduta. *La Bola de Cristal*ek horixe erakutsi baitzuen: posible zela erakustea eta dibertitzea, dena aldi berean. Ez dakit zergatik saio kultural bat, hausnartzera laguntzen duena, aspergarritzat jotzen den beti. Eta alderantziz, zergatik saio dibertigarri batek ergela izan behar duen. Ez ditut prentsa arrosa eta telebistako saio arrosak ulertzen. Saio horiek ez dira beharrezkoak. Lotsatu, bortxatu egiten naute. Ez dago hori baino biolentzia handiagorik: pertsona bat tenteltzat hartzea pertsona hori asko lotsaraztea, behartzea, asko bortxatzea da.

Baina *La Bola de Cristal*ez ere esan izan da ezker-rrak "bazekiela manipulatzeko", jendea "doktrinatuta egiten zenuela".

Oxala! Poztuko nintzatekeen gehiago doktrinatuta izan bagenu! Askok gustatuko litzaidake gaur esan ahal izatea: mundu guztia ezkerrekoa da, nik manipulatuta dudalako. Ez ginen hainbestera iritsi. Ezkerreko talde bat ginen, ez genuen inoiz disimulatuta. Nola pentsa liteke mundua berdin ikusten duela eskuineko pertsonak eta ezkerrekoak? Bizitzeko eta pentsatzeko bi era ezberdin dira. Berriz diot, ezkerrekoak ginen, eta horregatik, ezkertiar bezala, sentitu, maitatu eta pentsatzen genuen. Inoiz ez genuen inor dotrintatzeko ahaleginik egin. Ezin genuen egin eskuinari kritikatzeko genion gauza bera, ezin genuen esan zer zegoen ondo eta zer gaizki. Genekiena egiten genuen, gure bizitzeko eta pentsatzeko moduarekin. Adibidez, ez genuen inoiz onartu jendea kontsumitzera, eta are gutxiago haurrak, eramango zuen saioa egiterik. Ez genuen onartu marketingik gure saioaren inguruan. Publizitatea sortzen joan zen heinean —publizitatearen aurkako ginen, antikonsumo ginelako— geure kontrapublizitate propioa egiten genuen.

Zer ikusi zuen *Movida Madrileña*rekin, berritze estetiko mugimendu hark, zuen saioarekin?

Ez zuen ezer ikustekorik. Guk ere telebista berri nahi genuen gure produktuarekin, zeinak umorearekin eta ironiarekin zehaztutako ukitu marxista zuen. Gure produktua kritikoa eta urratzailea zen. Eta *Movida*ren estetika hartu genuen, gustuko genuelako, izan ere garai haietan hainbesteko gozamenak ematen zuen nahi zuena esan, bere airera ibili, beste modu batean dantza egin, hitz egin eta mugitzen zen eta besteek bezala janzten ez zuen jendea kalean ikustek... eta hori guztia sinpatiaz eta gustu onez egiten zuten. Horregatik aukeratu genuen *Movi-*

ldako estetika. Ez zen inoiz gure artean arazorik egon erabat errespetatzen genuelako elkar, nahiz eta politikoki zer ikusi gutxi izan. Zeren *Movida Madrileña* apolitikoa izan zen erabat.

Harreman ona zenuten beraz...

Oso ona. Alaskak aurkezten zuen zati bat, Pablo Carbonelek bestea... baina *Movida Madrileña*koa ez zen askotariko jendea ere etortzen zen saiora, adibidez, Ana Belen eta Victor Manuel, eta Masiel, Maria Dolores Pradera, Kiko Veneno eta zenbait talde, hauen artean orduan hasi berriak ziren euskaldun batzuk ere bai. Jende guztiari ireki ginen. Haurrei hauxe esaten saiatzen ginen: "Hau guztia musika da: musikan aurki ditzakezu musika klasikoa, popa, Argentinako tangoa... eta orain aukeratu; literaturan Julio Verne, Allan Poe, Cortazar... dituzu; artean Pradoko Museora joaten bazara hau aurkituko duzu, Arte Modernoaren museora bazoaz beste hau...; jendea ere askotarikoa dago, adibidez, hortxe dago Alaska ile arraro horiekin, eta neska ona da, azkarra, atsegina, den bezalakoa izan nahi du besterik ez, Kiko Veneno ere hor dago, Santiago Userón eta beste batzuk". Gehiago entzun zezaten nahi genuen, sentsibiltate handiagoa izan zezaten. Sentsibiltate ezberdinak zeudela erakutsi nahi genien, herri bakoitzeko hizkuntza eta ohiturak errepestatu zitzaizuten eta ondoren, guzti harekin nahi zutena egin zezaten. Inteligentzia unibertsal bihurtu nahi genuen, mundu hobe bat bilatzera bultzatu. Hori guztia manipulatzeko deitzen bada, onartzen dut manipulatu egin genituela.

TVE-n telebista saio bat zuzentzen lehen emakumea izan zinen. Zer moduz moldatzen zinen lankideekin, emakumeekin eta gizonekin?

Gaztetan indar handia nuen eta ez nuen ezer berezirik nabaritzen emakume izateagatik. Diferentzia horietaz nagusia izaten hasi naizenean ohartu naiz. Askoz errazagoa da zaharra izatea gizon izanik emakume izanik baino. Emakume zarenan etengabe frogatu behar duzu zenbat balio duzun. Gogoratzen dut *Historia de una maestra* Leonen grabatzen ari ginenean gertatu zitzaizkidan. Erdi erorita zegoen etxe bat aurkitu genuen grabaziorako. Sukaldean leiho bat zuen eta bertatik kanpoko argia sartzen zen. Taldeko-

Gizonengandik ikasi

"Gizonekiko estimu handia sentitzen dut eta beraiegandik asko ikasi dut, gizarte maskulinoan hezia izan naizelako eta gizonek idatzitako liburuak irakurri ditudalako. Feminista teorikoa naiz, erradikala ez, ezta gutxiago ere, baina gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna eskatzen dut. Egia esan, pertsona guztien arteko berdintasuna nahi nuke. Orain emakumeek idatzitako liburuak irakurtzea oso gustuko dut eta horietan nirearen antzeko sentsibiltatea aurkitzen dut. Baina ni gizarte maskulinoan hezia naiz eta gizarte horren gauza batzuekin pozik nago; beste batzuekin ez".

ek sukaldean grabatu behar genuen eszena hura argizatzeko tresna elektronikoak eraman zituzten. Nik esan nien ez nuela nahi eszena hura argizatzetik. "A zer tontakeria!" esaten zidaten haiek. Azkenean, onartu egin nuen argiztatzea. Sukaldea argiztatu egin genuen eta gero, leihotik sartzen zen argi naturalarekin soilik grabatu genuen. Gauean denak bildu nituen materiala ikuskatzeko. Argiztatu gabeko irudietan leihotxo hartatik sartzen zen argia izugarri ederra ikusten zen, kontrastea ikaragarria zen, eta ego-kiagoa guk egin nahi genuenerako. Orduan esan nien: "Zergatik ez da nahikoa zuentzat ni zuzendaria eta errealizatzailea izatea? Errealizatzailea gizona izan balitz, ez zenioten aurka egingo. Zergatik egin behar izan dut azterketa zuekin? Nire nagusiekin etsamina egina nuen jada dokumental hau zuzendu ahal izateko eta errealizatzailea izateko..."

Baina nagusi egiten joan naizenean nabaritu dut benetan emakume eta gizonen arteko diferentzia. Denboraldi batean gizonez janztea erabaki nuen. Korbata janzten nuen, ilea moztu nuen eta atzeraka orraztuta eramaten nuen. Uste dut ingurukoek pentsatu zutela hura "Loloren bitxikeria bat gehiago" zela. Ez nuen inoiz guzti haren arrazoirik azaldu baina gizonak emakume gazteekin askoz atseginagoak, askoz zuzenagoak, askoz jatorragoak, askoz edukazio hobeagoak direlako egin nuen eta beraiekin, gazteekin, jarrera ez hain agresiboa dutelako. Nagusia zarenan ez zaitu inork errespetatzen ez zaituztelako gustuko. Eta nik pentsatzen dut: "Nik ez dut zuretzako gustagarria izan nahi, nik nahi dudana bakar-bakarrik da nirekin izan zaitezen ni gizona izango banintz bezala, ez dut zurekin ezer nahi, pertsona bezala errespetua da nahi dudana". Baina *La Bola de Cristal* esker beti jaso dut errespetua, estimua, arreta... eta adin guztietako jendearengandik. Ez dut batere kexarik.

"Aberatsak eta zoriotsuak bagina ez genukeela telebistatik ikusiko" diozu. Aberatsek ez al dute telebistatik ikusten?

Garbi dagoena da ezin duenak ez bidaiatu, ez zinera edo antzerkira joan eta bizitza arazoz eta atsekabez beteta duenak ez duela beste irtenbi-

derik. Gogoratzen naiz behin Gaztela Mantxako herrixka batera joan nintzela telebistari buruzko hitzaldia ematera. Neguko arratsalde bat zen, eta ordua baino lehen iritsi nintzen. Horrela konturatu nintzen herrian ez zegoela ez zinerik, ez antzokirik, ez kafetegirik. Eskerrak liburutegia bazutela. Telebistaz gaizki hitz egiteaz lotsa sentitu nuen, hitzaldian esan nuen guztia benetan pentsatzen nuen arren. Baina, zer egin zezaketen? Ezin zuten telebistarengandik alde egin... Nola entretenitu zitezkeen? Zeinakin ordezkatu? Pertsona bat aberatsa denean irtenbide gehiago ditu. Pobreak pantailatik irten den guztia ikusi beste aukerarik ez du.

Ezkertiarra izatea ez dago modan gaur egun.

Ez, baina modan ez dagoen arren nik beti Silvio Rodríguez-ek bezala esaten dut: Jaio nintzen bezala hilko naiz ni. Uste dut gaur egun ematen duena baino ezkertiar gehiago garelara. Agian ez gara oso borrokalaria. Eta nik espiritu gogotsu eta borrokalaria duen ezkerria nahi dut, ez eskuinekoa bezain espiritu pasiboa duena. Baina uste dut intelektual ezkertiarrek, alderdi politiko bateko kide izan edo ez, itxaropena direla. Eta nik ere itxaropen horren parte izan nahi dut. Garbi dago kapitalismo basati hau dena suntsitzen ari dela. Natura txikitu du, bakea eragozten du, gerrak ekartzen ditu eta gizakia robotizatu nahi du. Gizakiak esnatu egin behar du. Uste dut beste mundu bat posible dela, baina ez dugu deskribatu beste mundu horrek nolakoa izan beharko lukeen. Pentsatu al dute nolako mundua? Eseri al dira idaztera "hau eta hau izango duen mundu bat nahi dugu"? Eser daitezela idaztera.

Eta zein desabantaila du ezkertiarra izateak?

Desabantaila asko ditu, baina merezi izan du. Egia da "aukerak" galtzen direla, baina ez dakizu benetako aukerak ziren. Behin eskailera mekanikoak igotzen ari nintzen eta gizon bat hurbildu zitzaidan atzealdetik. Txaketaren azpian labanaren forma zuen zerbait zeraman eta esan zidan: "Neska, neska, emaidazu dirua!". Nik diru-zorroa hartu eta 2.000 pezetako bi bilete atera nituen. "Bat zuretzat eta bestea niretzat?" galdetu nion. Biletea hartu eta korrika alde egin zuen. Baina segituan bueltatu zen, eta esan zidan: "Eskerrik asko niri beldurrik ez izateagatik". Beste behin *La Farola* saltzen zuen emakume batekin topo egin nuen. Diru-zorroa begiratu eta ikusi nuen ez neramala dirurik. "Sentitzen dut, baina ez daramat dirurik eta presa handia daukat". Banindoanean "eskerrik asko" entzun nion esaten. Uste nuen gutxiespen-zentzuan esan zidala. Buelta eman eta esan nion: "Benetan, ez daramat dirurik". "Eskerrik asko begiratu egin didazulako", erantzun zidan. Izugarria

Alternatiba demokratikoa bideoaren aditu-txostena

"Aditu-txosten horretaz oso harro sentitzen naiz. Ditosozko bideoak ez zuela biolentziara bultzatzen frogatzen saiatu nintzen. Zintzotasun handiz egin nuen. Gogoratzen dut Auzitegi Gorenean eginiko deklarazioa oso gogorra izan zela. Oso une txarra igaro nuen eta oso kritikatu izan nintzen. Aldi berean esan nahi nuke Alderdien Legearen, Batasunaren legez kanporatzearen eta preso politikoek sakabanaketaren aurka nagoela. Eta arazoa modu baketsuan konpontzeko akordioen oso aldekoa naizela".

da! Mundu bat non eskerrak ematen dizkion norbaiti zure beldur ez izateagatik! Mundu bat non norbaiti eskerrak ematen dizkion begiratu egin dizulako! Mundu horretan egotea, diferentea izanik, zaila izan daiteke, baina aldi berean aberasgarria ere bada. Ona litzateke guztia begiratzen ikasteko eskola bat sortzea. Errespetu berarekin begiratzeko lantokiko zuzendari orokorrari eta izkinako txiroari. "Baina pobreak edan egiten du" esaten da; bai, zuzendari orokorrak ere bai, baina ez du eskuan brik-a eramaten. "Baina lotsagabe bat da", diote beste batzuek, bada ez dakit nora iritsi behar dugun! Lotsagabeak leku guztietan daude!

Seguruaski aukera asko, asko, galdu ditut. Baina segurtasun asko ere irabazi dut, badakidalako nor naizen. Eta batez ere, ba al dakizu zer irabazi duan? Beti libre izan naizela, erabat libre. Eta askatasun hori ez du inoiz baldintzatu diru gehiago irabazteak.

Zure seme Santiago Albak dio marxismoak egun nazionalista izan behar duela. Ados al zaude?

Herriek autodeterminatu behar dutela uste dut nik. Nola hitz egingo dugu pertsonen askatasunaz herrietan elkartuta dauden pertsonen ezin badute askatasun hori izan? Beren ahotsoa entzuna izan dadin eskubidea dute. Nik independente izateko bokazioa duten herrien askatasunean asko sinesten dut. Eta herri batek bere kontzientziaren sakonean arau propioak, adierazteko era ezberdina eta munduan egoteko modu diferentea izan behar dituela uste badu, aintzat hartu behar da.

Ez balira jolastuko, haurrak hil egingo lirateke, diozunez. Inoiz ez omen genioke jolasteari utzi behar. Zuk jolasten jarraitzen al duzu?

Noski. Ezingo nuke beste era batera bizi. Baina uzten ez diotelako jolastu ezin duen jendeak oso garbi izan behar du bere bizitzaren onena kentzen ari zaizkiola, eta jakin behar du zeinek kentzen dion hori eta zergatik.

Gazteak politikatik aldentzen ari omen dira. Zer egingo zenuke zuk orain gazte bazina?

Uste dut gazte nintzenean egin nuen berdina egingo nukeela. Noski, orduan guretzat dena errazagoa izan zen. Oso ondo genekien zer gertatzen ari zen, diktaduraren aurka geunden. Irizpidea genuen. Gaur egungo gazteek arrazoak asko dituzte erreparatu izateko, politikak eta politikoei huts egin diotelako. Demokrazia asko hitz egin zaie eta gure demokrazia hau nahiko kaskarra da oraindik.

Zer ikasi behar genuke desikasten?

Dena. Ikasi behar dugu sistema desikasten, jolastu ahal izango den mundu berri bat imaginatu ahal izateko. ■

GAZTE AZOKA 2005

ERREENTERIA (GIPUZKOA)

Jarduerak

URRIAK 22

12:00 La Baldufa-k "Zeppelin" kale ikuskizuna emango du erdigunean

17:30 Kale animazioa erdigunean (Bertso saioa). Xenpelar Bertso Eskola eta Bertsozale elkartearen eskutik.

URRIAK 21, 22 ETA 23

11:00 - 14:00
eta

18:00 - 23:00

- Komikiak irakurtzeko gunea
- Erreenteria Hiria Komiki Lehiaketaren Erakusketa
- Beep: sareko ordenagailu-jokuak

- Babes Zibila: Hainbat jardura
- Skate pistak (xehetasun logistikoak zehazteko daude)
- Kulturdenda: Liburuen erakustokia, diskak eta ordenagailu eta play stationerako jokuak
- Kulturgunea: Ordenadore bidezko bideo tailerra
- Aula gazte: Makillaje tailerra
- Aula gazte: Areto dantzen erakustaldia
- Aula gazte: Energia berriztagarrien tailerra.

OHARRA: Informazio gehiago Kultura sailan 943 44 96 06

Erreenteria Udalak

Ainhoa Barriola, zirujau estetiko

«Euskaldunok ez diogu beldurrik kirofanoari, jendeak esango duenari baizik»

Donostiako Easo plazan, Rafael Ruiz Balerdi margolaria jaio zen etxean dago Ainhoa Barriola doktorearen kontsulta. Bertan ez dugu ez mihiserik ez oliorik topatu. Eta kirurgia zientzia da. Baina zirujau estetikoek historiarekin artea ere egiten dutela dio. Eta pazienteekiko harremanak ere arte handia eskatzen duela batzuetan. Kritikoek esan dezakete mediku hauek ez dutela sendatzen, baina Osasunaren Mundu Erakundeak osasuna ongizate fisiko, psikiko eta soziala dela dio. Esanak esan, gurean ere gero eta sarriago bilatzen da ongizatea estetikan.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Argazkiak: Dani Blanco

Medikuek ikasteari ez diotela inoiz uzten esaten da. Eta zirujau estetikoek? Zu Madrilen izan zara asteburuan.

Zirujau estetikoek are gehiago, berrikuntzak etengabe datozelako eta ezin duzulako atzera geratu. Maisu garrantzitsuenak alde batetik bestera mugitu ohi dira ikastaroak emateko. Sarritan asteburuak eta oporrak ikastaroetara joateko aprobetxatzen ditugu. Asteburu honetan, rino-plastia, liftinga eta blefaroplastiaren inguruan aritu gara, baita konplikazioen inguruan ere. Horixe izan da interesgarriena, konplikazioak konpontzea zaila delako eta irakasleek duten esperientzia hori guztia oso lagungarria delako.

Zirujau estetiko eta konpontzailea zara. Zein alde dago bien artean?

Erretakoak, zauritutakoak, sortzetiko malformazioak dauzkatenekin kirurgia konpontzailea egiten dugu. Kasu horietan berreraiki egin behar da, ahalik eta forma "normalena" eman. Estetika egitera datozenak mentalitate ezberdinarekin datoz, dena "normal" dute, baina bere gorputzeko atalen bat ez zaie gustatzen eta hobetu nahi dute. Hauek ez dira gaixoak, ez daude erreta ez dute traumatismoak pasa... Borroka batean norbaitek sudurra hautsi badu, hori zuzentzea kirur-

gia konpontzailea izango litzateke, baina gero nola geratu den ez bazaio gustatu eta beste ebakuntza bat nahi badu, hori estetiko da. Espainian estetiko soilik pribatuan egiten da. Konpontzailea egitea zure eskubidea da, baina estetiko ez, zure aukera da eta ordaindu egin behar duzu.

Orduan kirurgia estetiko egiten dutenak gaixoak ala bezeroak dira?

Nik denei gaixo edo paziente esaten diet. Baina kongresuetan eta, sarritan bereizi egiten dituzte. Azkenean ezberdinak dira. Kirurgia konpontzailea ahal duzun hoberena egiten duzu baina oso zaila da emaitza perfektua izatea. Estetika egin nahi dutenek askoz gehiago eskatzen dizute.

Mirariak eskatzen al dituzte?

Askotan bai. Horregatik da hain garrantzitsua kontsulta. Haiekin hitz egiterakoan zein perspektiba dituzten ikusi behar duzu, azkenean, psikologoa ere izan behar duzu nolabait. Ikusten baduzu perspektiba normalak, naturalak dituztela, eta badakitela zertaz hitz egiten ari garen, non sartzen diren, orduan aurrera egiten duzu. Baina ikusten baduzu idealizatuta daukatela, telebistan esaten duten guztia sinesten dutela, orduan luze hitz egin behar duzu haiekin, abantaila eta desa-

Zenbat kostatzen da bularrak eta sudurra estrenatzea?

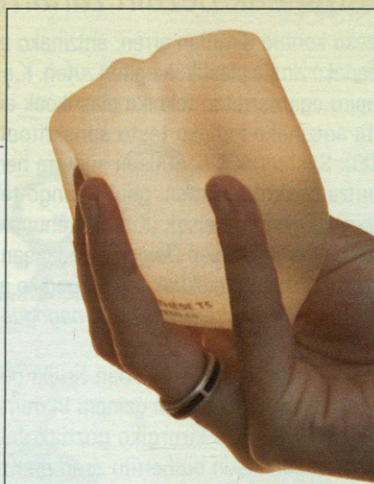
Elkarriketaren egileak ez gara batere orijinalak izan gure eskakizunetan. Erredaktoreak bular pare handiagoa eskatu dio Barriola doktoreari eta argazkilariak, berriz, sudurrean ukitu batzuk egitea.

Lehenik eta behin, beste edozein ebakuntzatan bezala, doktoreak gure historial medikoa ezagutu beharko luke. "Handik aurrera lasai hitz egingo genuke. Zuetako bakoitzak zein arazo duen eta zer nahiko lukeen, zergatik, azalduko zenukete eta niri zalantza guztiak galdetzeko aukera ere izango zenukete".

Ondoren esplorazioa egingo liguke. Kalkulu guztiak atera eta pazienteoi jakinaraziko lizkiguke, "batzuek nahiago dute ez esan, baina nik dena esaten diet pazienteei". Bularra handitzeko kasuan, tamaina desberdinak frogatzeko aukera dago, nola geratuko litzatekeen ikusteko aukera. Zein protesi mota erabiltzen diren ere azalduko digu, baita non joango den eta nola sartuko den ere. Areolatik egitea da Barriolak hobesten duena, gero markarik batere

ez duelako uzten. Protesia bi giharre pectoralen artean kokatuko litzateke. Beraz, azal azpian ukituko genukeena ez litzateke protesia izango. Eta gainera ez genuke arazorik izango haurra izan ondoren bularra emateko.

Odol analisiak ere egin behar ditugu kirofanoan sartu nahi badugu, elektrokardiograma eta beste hainbat analisiarekin batera. Anestesistaren kontsultatik pasatzea ahaztu gabe. "Nik beti klinikan egiten dut ebakuntza. Nahiz eta pixka bat gehiago ordaindu, gauzak ongi egitea gustatzen zait". Ebakuntza egin eta hiruzpalau egunez oinazea izan ohi du ebakuntza bularrean egiten duenak. Baina lehen gaua klinikan pasa ondoren, hurrengo egunean dagoeneko etxera joaten dira sudurra zein bularra operatzen dutenak.

Hau bezalako silikonazko protesiak erabiltzen dira bularra handitzeko.

Bularren kasuan, laborategiek protesiak 10-15 urtean behin aldatzea gomendatzen dute. "Hori nahiko subjektiboa da eta niri urtero edo bi urtean behin kontrolatzea gustatzen zait. Egia esan, nire amak duela 30 urte jarritako protesiak aldatzea egokitu zait eta egoera onean topatu ditut".

Lerro hauek idazten ari denak gutxi gorabehera 4.500 euro ordaindu beharko litzuke bular berriengatik.

Argazkilariari merkexeeago aterako litzaiokoe sudur berria, 4.000 euro inguru. Baina errekupeazioa luzeagoa izango litzateke. "Hezurra hautsi behar dugu, gero berreraikitze, nahi dugun itxura emateko. Egitura berria bere horretan mantentzeko eta inflamazioa saihesteko eskaiola jarriko genuke kanpotik, eta tapoiak barrutik". Tapoiak 3-5 egunez eraman behar dira, eskaiola 7-10 egunez eta beste astebete pasako du pazienteak paperezko partxeekin. Baina inflamazioa guztiz desagertzeko eta azken emaitza ikusteko urtebete pasako da.

bantaila guztiak azaldu. Eta hala ere, ez badute ikuspuntua aldatzen, orduan hobeto da ez egitea. Lortu nahi dutena ez dute kirurgiarekin lortuko, kirurgiak ez ditu euren bizitzan dituzten arazoak konponduko. Telebistan esaten dute kirurgia estetikoa oso erraza dela: egin eta kito, hurrengo egunean dena amaitu da. Hori ez da egia. Pazientea osasuntsu dago, bai, baina kirofanoan sartu behar du, postoperatorioa pasa behar du eta denbora beharko du errekupeatzeko.

Kirurgia estetikoa gutxiago onartzen da Euskal Herrian kanpoan baino?

Gero eta onartuago dago eta gero eta jende gehiago etortzen da. Jendeak gero eta naturalago hartzen du. Baina kirurgiaren aurrerapenak berak badu zerikusia horretan: lehenago egiten ziren ebakuntzen emaitzak artifizialagoak ziren, orain gutxiago nabaritzen dira. Hala ere, Euskal Herrian itxiagoak gara kontu hauetan, eta belurtiagoak. Ez diogu beldurra kirofanoari, baidzik eta gero jendeak esango duenari. Nire ama ere zirujau plastikoa da, orain erretirata bada ere. Berak dio hasieran oso jende gutxi egiten zuela, gaizki ikusia zegoela eta egiten zutenek ezkutuan egiten zutela. Egun zirujauak gero eta gehiago gara eta denok lana daukagu. Gorantz doan seinale. Baina egia esan, Bartzelonan edo Madrilan baino askoz gutxiago egiten da hemen oraindik.

Zein maila ekonomikoko jendea dator hona? Hor ere aldaketak izan al dira?

Lehen dirua zutenak operatzen ziren. Orain jende gehiagoren eskura dago eta gainera ordaintzeko erraztasunak eman ohi ditugu. Nirekin behintzat epeetan ordain dezakete. Orain denetik etortzen da: ikasleak, etxekoandreak... gizonezkoak gutxiago, baina hasi dira.

Zer da emakumezkoek gehien eskatzen dizutena?

Bularra jarri eta kentzea. Eta azken aldi honetan jartzea batez ere. Gero, adin batetik aurrera, aurpegia konpontzea nahi dute, begiak, liftinga, botoxa...

Bularretan sartzen diren inplanteak nahiko polemikoak izan dira...

Hor izugarritzko borroka egon da, batez ere etxe komertzialen artean. Batzuk hasi ziren esaten silikonak minbizia sortzen zuela edo artritis reumatoidea areagotzen zuela. Baina gero ikusi da ez zela horrela. Silikona ez da soilik bularreko protesiaren erabiltzen. Barrabiletako protesiak, balbula kardiakoak... protesi guztiek dute silikona. Orduan zergatik jo dute bakarrik bularretako protesiaren aurka? Gerra komertzial horregatik. Bi motatako protesiak erabiltzen dira: silikonazkoak eta suerozkoak. Bigarrenak batez ere AEBetan erabiltzen dituzte, bertan silikona debekatuta dagoelako 1992az geroztik. Baina ordutik siliko-

• Hirurgia estetikoa

nazko protesiak asko hobetu dira eta Europan silikonak erabiltzea aholkatzen dute, suerozkoak askoz lehenago hausten direlako, eta sueroa likidoa denez isuri egiten delako. Lehen silikonak likidoa erabiltzen zen eta gaur egun debekatua dago, odolera pasa baitaiteke eta handik bihotzera, biriketara... Orduan silikonazko gela sortu zuten, pomadaren antzekoa eta gero eta lodiagoa egin zuten. Orain gelatina itxura du. Kapsula hautsiko balitz ere gela ez litzateke mugituko, bertan geldituko litzateke.

Eta hegazkinetan eztanda egitea, benetan gerta daiteke edo legenda urbana besterik ez da? Suerozko protesietan bano ez da gertatu. Sueroa likidoa izanik, presioak kapsula lehertzera eraman zezakeen. Baina hori lehen gertatzen zen, orain kapsulek geruza gehiago dituzte, askoz ere gogorragoak dira. Silikonazko protesiek frogak asko pasa behar dituzte, horien artean presio frogak. Egun protesiek nahi duzun guztia agoantzen dute.

Gizonezkoak gero eta gehiago animatzen al dira? Zein ebakuntza da gehien egiten dutena?

Gehienak emakumeak dira, baina gizon batzuk ere badaude. Garai batean soldadutza egin behar zutenean etortzen ziren, belarriak konpontzen dira. Orain soldadutzarik ez dago eta hala ere gustuz etortzen dira. Gehien operatzen dutena sudurra da, baita belarriak ere. Badira bularrak dituzten gizonak eta horiek kentzeari ginekoma esaten zaio. Liposukzioa ere egiten dute, gerri inguruan batez ere. Emakumeek aldiz gehiago egiten dute aldaka inguruetan.

Kirurgia estetikoa adikzioa sortzen al du?

Batzuetan gertatu zait, bai. Batzuk oso tematiak dira eta operatzen jarraitu nahi dute. Ezezkoa ematen diet, ez dute ulertu nahi eta nirekin haserrezen dira. Baina gero berriro etortzen dira. Edo batzuetan beste batengana joaten dira. Zorionez ez dira asko. Gehienak ideia finko batekin datoz, hura egin, pozik joaten dira eta kito.

Gustatzen ez zaizkizun gauzak, zuretzat estetikoa ez direnak egitea egokitzen al zaizu?

Lehen esan dugu kirurgia estetikoan bezeroekin lan egiten dugula, beraz, haiek aukeratzen dute. Kontsulta horretarako dago: zer nahi duten esaten dizute, baina zuk ere pentsatzen duzuna esan behar diezu. Azkenean, eskatzen didatena posible bada eta osasunerako arriskurik ez badu egin egiten diet, nahiz eta niri ez gustatu. Bularren adibidea ipiniz, nik 105-110 neurrira arte egiten ditut gehienez. Eta egia esan, oso arraroa da tamaina horretakoak eskatzea, hemen, Euskal Herrian. Hemen jendeak gauza normalak nahi ditu, politak baina diskretuak, besteek ongi ikus dezatela baina ez dezatela nabaritu kirofanotik pasa dela.

Kirurgia zientzia da. Baina kirurgia estetikoa ez al dauka arte puntua?

Bai. Edonork ezin du hau egin. Pertsona bat datorkizunean zuk buruarekin modelatu egiten duzu, hemen kendu egin behar zaio, hemen pixka bat jarrita hobeto geratuko da... Baina artea ez dago hor bakarrik, kirofanoan ere badago. Teknika guztiak zientzia dira. Baina teknika jakin bat aplikatzerakoan, zuk zure ukitua ematen diozu, puntu artistikoa eranstean diozu: hobeto gera dadin, orbainak gutxiago ikus daitezten, alde honetatik borobilago gera dadin... Azkenean, zure firma jartzen duzu. Eta zure trikimailuak daukazazu: batzuk beste zirujau batzuei esaten dizkiezu, baina beste batzuk zuretzat gordetzen dituzu, artistek bezalaxe.

Hor al dago lanbide honen satisfazioa?

Bai. Ederra da pazienteak "artista bat zara" esaten dizunean.

Baina beste medikuek biziak salbatzen dituzte edo osasuna hobetu, gutxienez.

Bai, baina nire pazienteak pozik iriten direnean sentitzen dut nik satisfazioa. Muxuak eta besarkadak ematen dizkizute, txokolateak ekartzen dizkizute... Konplexuarekin datoz, baina gero operatu eta handik hilabetera ondo ikusten dute euren burua eta dena ahaztu zaie. Beste gauza batzuk dituzte buruan, beste helburu batzuk. Azkenean hori da gure satisfazioa, pertsona pozik ikustea. ■

Piramideak bezain zaharra

Gaur goizeko kontua dirudien arren, antzinako egipziarrek dagoeneko zirujua plastikoa egiten zuten. K.a. 3.000. urteko papiro egipziarretan teknika plastikoa aipatzen dira. Baita antzinako Indiako testu sanskritoetan ere (K.a. 2.600). Sushutrak K.a. 600ean sudurra berregiteko ebakuntza deskribatu zuen, gaur egungo tekniken oinarria ipiniz. Erroman Celso (K.a. 25) ehunak mugitzea diseinuak erabili zituen *Demedicina* lanean. Orbasio Bizantzioko errege medikuak ere aurpegiko akatsak zuzentzeari bi liburuki eskaini zizkion *Synagogue Medicae* entziklopedian.

Beste alor asko bezala Erdi Aroan zirujua plastikoa itzaltzen joan zen. XIII. mendean gainera Inozentzio III.a Aita Santuak ebakuntza kirurgiko guztiak debekatu zituen. Berpizkundearekin biziberritu ziren zientziak eta XIV. mendean Sabuncouglu turkiarrak ginekomaen teknika deskribatu zuen, bular erredukzioaren oinarriak ipiniz. 1545ean Gaspar Tagliacozzi italiarrak zintzilikarioen inguruko lan zehatzak idatzi zituen, gerora garrantzia handia izango zutenak.

Ezpainak berregiteko Choparten lanak (1791) eta anestesiarren lorpenek bultzatuta, zirujua plastikoa indartu egin zen XIX. mendean eta orduan hasi zen erabiltzen zirujua plastiko terminoa. Sir Astley Cooperrek lehen azal injertoa egin zuen eta urte batzuk beranduago John Roe estatubatuarrek lehen ebakuntza estetikoa egin zuen. Aurretik zirujua plastikoa sortzetiko malformazioak edo zauriek sortutakoak zuzentzeko erabili zen, baina handik aurrera, itxura hobetzeko ere erabiliko zen.

XX. mendeko bi gerra handiek bultzada izugarria emango zioten alor honi, milaka eta milaka mutilatuentzat irtenbide bila hasi baitziren zirujauak. Baina aurreko mendearen bigarren erdian iritsiko zen zirujua erreparatzaile zein estetikoaren benetako loraldia. Egun Espainiako Estatuan soilik, 40.000 liposukzio inguru egiten dira urtero.

HEGAZTIEN GRIPEA!

HIK
IKUS...

...LIBRATZEN
NAUK,
EDO
EZTULA
EGITEN
DAUAT...

Patxi Menase

DONOSTIAKO JUSTIZIA ETA BAKEA-KO KIDEA

Bakegintza, matxuratutako merkantzia?

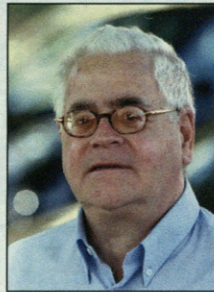
Gure herriaren bakegintza eta elkarbizitza aztertzen daramatzadan urte luze hauetan, gutxitan bizi izan dut hain aldi itxaropentsurik, aro berriaren hasieran egon gaitezkeela edonon sumatzen baita.

Elkarrizketarako deiak, elkarlana egitea, negoziaketarako mahaiak osatzea, topaguneak... nonahi aldarrikatzen dira. Eta guztia, hala esaten da behinik behin, Herriaren bakegintza eta elkarbizitza lortzeko asmoz. Hau horrela ote? Egia esaten ote da gonbidapen hauek guztiak egiten direnean? Kasu! Ez dut inola ere proposamen hauen egitasuna zalan-tzan jartzen.

BENETAKO KONFIANTZAREN

ONARRIA

Baina hala ere —eta ziur nago euskal gizarteko sektore zabal-letan aurki daitekeela kezka hau— topagune, elkarrizketa mahai eta negoziazio proposamen horien guztien atzean, bizikidetzak baketsu eta demokratikoa ahalbidetuko luketen bideak eta soluzioak bilatzeko benetako borondaterik ba ote dagoen galdetzen diot neure buruari, edota etekin politikoa ateratzera bideratutako beste era bateko estrategiak ote diren. Politika harremanak hain narrastuak daudenean eta pertso-

DANI BLANCO

naren funtsezko eskubideak urratzen direnean, konfiantza berriro irabazteko beharrezkoa izango da emandako hitza zorrotz betetzea eta gainerako eskubideak errespetatzea. Horregatik, arrazoi osoarekin esan izan da Irlandako gatazkaren gainean, bakea, herrialde hartan, ez dela bakarrik eskubide arazoa, baizik eta elkarrenganako konfiantza kontua, ezin ikusiak gaingitu eta elkarrekin bakean bizi ahal izateko. Eta elkarrenganako konfiantza Euskal Herrian aspaldi galdu zen.

SINESGARITASUN DEMOKRATIKOA

Goiko galdera hori egiten dut —horrekin batera, nire harridura adieraziz— iruditzen zaidalako zenbait alderdi eta buruzagi politiko edo sozialen adierazpen eta posturetan antzematen diren jarrerak eta proposamenak ez direla egokienak lortu nahi diren helburuetara heltzeko. Halaxe da, ez du zentzurik norabide jakin batean adierazpenak egin eta, ondoren, ekintzen bitartez, juxtu kontrakoa aldezteak. Aurkari politikoa kriminalizatu eta hitza ukatzeko zalantzazko legaltasuna duen legea ez litzateke erabili behar. Halaber, elkarrizketaren izatea bera sus-traitik baliogabetzen duten baldintzak jartzea elkarrizketarako. Elkarrizketa mahaiak eta topa-

Arrazoi osoarekin esan izan da Irlandako gatazkaren gainean, bakea, herrialde hartan, ez dela bakarrik eskubide arazoa, baizik eta elkarrenganako konfiantza kontua, ezin ikusiak gaingitu eta elkarrekin bakean bizi ahal izateko. Eta elkarrenganako konfiantza Euskal Herrian aspaldi galdu zen

Egin zaitez harpidedun:

©943 371 545
harpide@argia.com
www.argia.com

ARGIA

Gaurkotatzen

Euskal Herriaren

Kulturaren

Aisialdiaren

Perlasamenduen

erakusleihoa

guneak aldarrikatu ostean, norberaren proposamenak onartzen diren kasuan bakarrik izango dutela arrakasta esaten duena hasieratik ukatzen ari da arazoaren soluziobidea. Eta are kontraesan handiagoan erortzen dira oraindik, bakea eta herriarentzako justizia aldarrikatu eta pertsona eta ondasunen aurka atentatuak egiten jarraitzen dutenak, errealitatearekin zerikusirik ez duen azterketa guztiz sektarioetan oinarriturik. Gauza bera esan daiteke era horretako ekintzen aurrean isilik geratzen direnez. Ezin daiteke ekintzekin ukatu hitzaldi eta aldarrikapenetan adierazten dena.

Bestalde, jendaurrean erreferentzia gisa proposatzen diren zenbait ekintzek, teoriar, normalizazioaren eta bakegintzaren zerbitzuan legokeen elkarriketarako borondate serioa adieraziko luketena, hori baino gehiago, helburu politiko jakin batzuk lortzeko borondatea adierazten dutela dirudi, elkarriketa eta negoziazio horren emaitza izan beharko lukeen lorpen adostuaren aurretik.

SUFRITZEN ARI DIRENEKIN ELKARTASUNA

Gogora dezagun, baita ere, joan diren asteotan, terrorismoaren biktimen familiartekoen kolektiboek, alde batetik, eta presoen familiartekoen, bestetik, bakegintza eta normalizazio prozesuan partaide izateko borondatea agertu dutela. Ez dut zalantzan jartzen esandako kolektiboek ekarpenaren baliagarritasuna eta uste dut kontuan hartu beharko dela. Biktimen sufrikario etengabea ez da inoiz behar bezala ordainduko. Era berean, ez dugu ahaztu behar oinazea ez dela ezein gizarte talderen ondare eskusiboa. Eta oinazeak ez dio, besterik gabe, arrazoi politikoa ematen pairatzen duenari. Nire

iritzian, esandako kolektiboetatik proposatzen diren zenbait eskakizun eta proiektu politiko, guztiz zilegi izan arren, ez dago inposatzerik, inolaz ere, oinazean eta sufrikarioan haiengandik hurbil sentitu arren, halakoekin bat ez datozenei. Uste dut, bestalde, aipatutako kolektiboetatik egiten diren adierazpenetan argiago aldeztu behar luketela bakerako, elkar ulermenerako eta guztien arteko elkarriketarako borondatea, bazterrerara utzi gabe, jakina, justiziaz zor zaizkien eskubide guztien aldarrikapena. Sarri askotan mendekutik askoz gertuago gaude, justizia eta barkamenetik baino. Ez dugu sentiberatasunik minez dagoenarekiko, gutarra ez denean eta honek guztiak gizarte deshumanizatu egiten du.

Biktimen sufrikario etengabea ez da inoiz behar bezala ordainduko. Era berean, ez dugu ahaztu behar oinazea ez dela ezein gizarte talderen ondare eskusiboa. Eta oinazeak ez dio, besterik gabe, arrazoi politikoa ematen pairatzen duenari

PREZIORIK EZ DUEN KONPROMISOA

Berebiziko balioa ematen diot hainbat kolektibo eta pertsona partikularren ahalegin zintzoari, egoera zailetan, modu anonimoan, etengabe, egunero lan egiten dutelako herritarren arteko bizikidetzaz zuzenago baten alde. Ordaintzerik ez dagoen lana egiten dute. Lehen begiratuan gutxi badirudi ere, izatez asko da, eguneroko lanak egingo baitu posible, noizbait, gizarte berradiskidetu batera heltzea. ■

JOLASTOKI J A T E T X E A

Makalen etorbidea, 24 • NEGURI (Getxo) • P.K. 48990
Tel.: 94 491 20 31 | Faxa: 94 460 35 89
Posta elektronikoa: aboa@jolastoki.euskalnet.net
Web orria: www.jolastoki.com

LUPAREN
Juan Mari Arregi

ANALISTA SOZIO-EKONOMIKOA

Goi-bilera kapitalistak eta pobrezia

Azken hilabeteotan nazioarteko goi-bilera ugari izan da. Bilera horiek abenduan eta urtarrilean jarraituko dute, izendatzaile komun batekin: goi-bilera kapitalistak dira eta pobrezia euren aztergai nagusietako bat da. Uda ondoren, dagoeneko egin direnak honakoak dira: NBE, G-8, Munduko Bankua (MB) eta Nazioarteko Moneta Funtsa (NMF). Laster egingo diren goi-bilerak, aldiz, hauek dira: Munduko Merkataritza Antolakundea (MMA), Hong-Kongen abenduan, eta DAVOSeko Foro Ekonomikoa Suitzan. Nazioarteko goi-bilera horiek guztiak, urtez urte, munduko pobreziaz eta herrialde pobreen kanpo zorraz aritzen dira. Iritzi publikoaren begietara, ematen du pobrezia denen lehentasun eta ardura dela! Eta, hala ere, beti amaizten dute urtez urte betetzen ez den promesaren bat eginez. Bitartean, milioika gizaki, umeak batez ere, hiesaren edo gosearen erruz hiltzen dira. Gure herrialdetik hurbil, "paradisu" europarrera heldu nahi duten hainbat pertsonen eskandalu beldurgarria ikusten ari gara, baita nola hiltzen diren edo dituzten ere. Goi-bilera horiek kapitalismoaren porrota berresten dute, sistema hori ez baita parekotasunik gabeko gizarte honi konponbiderik emateko gai.

Kanpo zorraren kasua nazioarteko hipokresia eta porrotaren adibide da. Herrialde txiroen kanpo zorra

DANI BLANCO

Goi-bileretan pobrezia ardura eta aztergai garrantzitsuena omen da eta beti egiten dituzte promesak, sekula betetzen ez direnak, artean milioika gizaki, umeak batez ere, gosearen eta hiesaren erruz hiltzen direlarik

barkatzeaz hitz egiten dute, baina ez da esaten goi-bilera kapitalista horiek zenbait kontrapartida exijitzen dituztela: pribatizazioak, liberalizazioak, eta abar. Azken batean, elikaduraren subiranotasuna ukatu beharko lukete herrialde txiroek, egun nekazaritzari esker bizirautean duten arren. Horrek, gainera, herrialdeak are txiroagoak egiten ditu. Testuinguru horretan, Munduko Bankuak duela aste batzuk Boliviako, Nikaraguako eta Afrikako 38 herrialderen kanpo zorra bertan behera utziko zuela iragarri zuen. Ezin ahantz liteke, aldiz, Hego eta Ertamerikako herrialdeek dutela kanpo zorraren parterik handiena, 790.000 milioi dolar, zorra kitatzeko ordaintzen dutena baino txikiagoa izanagatik jasotzen duten laguntza.

G-8ak, munduko herrialde aberatsenen taldeak, urtero 49 bilioi dolarreko laguntza gehigarri bat emango duela iragarri zuen, baina 2010. urtetik aurrera ekingo dio aldatetari... ordurako, pobrezia 50 milioi neska-mutil hilko ditu! Gainera, igoerarena ez da egia, 20 bilioi dolar gehiago baino ez baitituzte emango. Gainerakoa alde zurreko beste hitzarmen baten ondorioa da. Esan bezala, promesa ugari eta bete gutxiegi. Zein herrialdek betetzen du Barne Produktu Gordinaren %0,7 herrialde txiroei emateko konpromisoa? Eta hurrengo goi-bilerak ere promesak egingo ditu, multinazional handiek kontrolatutako iritzi publikoaren aurrean iturak egiteko baino ez bada ere.

AZPIEGITURAK. Azken asteotan Abiadura Handiko Trenaren, Pasaia kanpoko portuaren eta ofizialki inauguratu berri den Boroako zentral termikoaren aurkako mobilizazioak izan dira. Aste honetan bertan, larunbata 22an, AHT Gelditu erakundeak antolatu eta hainbat mugimendu ekologista, sozial, sindikal eta politikok babestutako manifestazio bat izango da Bilbon AHTaren aurka. Mugimendu herrikoiek zalantzan jartzen dute ezarri nahi den gizarte eredu eta erabaki politiko

Polizia frantsesak Laborantza

Ganbara interbenitu du. Horrek

euskal hiritargoak Iparraldeko

erakundearen moduko elkarteak

sortzeko duen eskubidea zapaltzen du

Errepresioa bide okerrena da. Beti

izaten ditu ondorio latzak

jarraibidea. Eredu sozial horrek globalizazio kapitalista du oinarri eta etekin ekonomiko handiena bilatzen du, bizi-kalitatea eta ingurumenaren truke. Jarraibide politiko horrek bere erabakiak inposatzen ditu, alde zureko debata publikorik gabe, eta beharrezkoa izanez gero, herriaren borondatearen aurkako erabakiak hartzen ditu.

Lemoizko zentral nuklearraren kasua gaindituta, azken boladako eskandalurik adierazgarriena Boroako zentral termikoa da, herri borondatearen aurka martxan dagoena. Borondate hori hainbat mobilizazio herrikoiren bitartez azaldu zen eta, batez ere, erreferendum bidez. Erreferendumak, gehiengo izugarri bati esker, Zornotzako herritarren ezezkoa adierazi zion zentral termikoari. Kasu horretan bezala, AHT, Pasaia-ko portua eta beste hainbat azpiegitura inposaketa ildo beretik datoz. Lemoizkoa etorri zen moduan. Errauskailuen bide beretik. Boroakoa izan den bezala, eta abar. Okerreko bidea!

LABORANTZA GANBARA. Euskal Herriko Laborantza Ganbara berriki Ipar Euskal Herriko laborariak Hegoaldeko hainbat erakunde sozial eta sindikatu abertzalaren laguntzarekin sortutako erakundea da. Frantziako gobernuak, bere poliziaren eta Pirinio Atlantikoetako prefektuaren aginduen bidez, duela bi aste aipatutako erakunde abertzalearen egoitza interbenitu zuen eta bere lehendakaria interrogatu du. Poliziaren interbentzio horrek ez du justifikaziorik eta Hegoaldean izandako beste hainbat gogorazten dizkigu. Laborari euskaldunek elkartu, antolatu eta behar dituzten erakundeak sortzeko eskubide osoa dute eta gobernuak errespetatu eta bultzatzeko. Errepresioa bide okerrena da. Beti izaten ditu ondorio latzak. Frantziako Gobernuak jakin beharko luke. Eta horren arabera jardun. ■

TXANDAN
Igor Estankona

Sor-sorrean

Dena ulertu gura duenak ikasi behar duen lehen lezioa da, hain zuzen, ezinezkoa dela dena ulertzea. Osoki maitatu nahi duenak ulertu behar duen moduan hori ametsa baino ez dela. Gustatuko litzaiguke, bai, formula bakarrean laburbiltzea den guztia, baina gauzek ihes egiten digute eta iritsi ezin garen talaia batetik iraintzen gaituzte, amultsuki.

Zutabeak idaztearen nekeak hartzen nau batzutan. Azkenean epai bat, iritzi bat eskatzen zaigu. Eta esango nituzke gauzak artez, alferrikako bueltarik eman barik, baina dudaren kokoak jaten dit garaua apurka-apurka. Zerbaitek ihes egiten digu beti, esaten diot nire buruari, eta okertzen ari ote naizen pentsatzen dut, zalantza mikatzak burua inurritz betetzen didan bitartean.

Printzeak ere esan ei zion printzesari: "Hain dira zabalak oinordetzan hartuko ditugun lurraldeak! Euren gainean dugun ahala ilusio bat baino ez da". Arinki epai dezakegu askotan edonor, edozein ekintza. Baina irakurleak jakin behar du ezjakinaren apaltasunetik ari garela, kondena hori daramagula. ■

HIRUKO TXIKIAR
Joxe Mari Ostolaza

Mundialaren

Atarian gaude. Futbolaz ari natzaizue noski. Eta Afrikako Melillan Europara egin nahi luketenekin gertatzen ari direnen dokumentalak ikusirik, Alemaniako futbol mundialetako sailkapenetan zaleak bizitzen ari direnak huskeriak ditugu. Pierre Wome izeneko futbolari kamerundar etorkinak, hondar minutuan penaltia huts egin eta zaleek bertan zuen patrimonioari sua eman diote. Gaitzerdi bera barnean ez zegoenean. Brasileko taldearen entrenamendu batean, hilak eta zauritu andana izan da. Eta hau, hasi besterik ez da egin. Enpresa arduradunen artean modan ditugu eliteko kirol jardunen balioak eta sistemak aztertzea, beren egituretan aplikagarriak direlakoan. Eta kirol egituretan aritutako zenbait, horren pagotxa usaindurik kurtsoak ematen dabil bere eskarmentua esportagarria baititzen. Negozioa martxan dago. Bainan Wome ez da pateran etorritako langilea. Melillan baso soilduan zurubia egiten dabilena, ez da eliteko kirolaria. Honek pena eman bai, bainan inor ez du maitemintzen. Inork ez du jainkotzen. Ez dauka penaltirik hutsegiterik. Bestalde, enpresa komertzial batek kirol zaleek adinako pasiorik duen bezeriarik balu, pertsonak oreinen buruak genituzke, hain da erraza eta ohikoa hornitzailea aldatu eta konpetentzikoarekin adarrak jartzea... ■

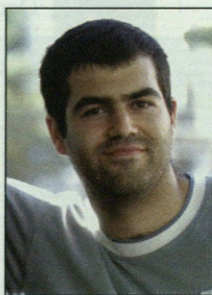
Gorka Moreno Márquez

IKERTZAILEA EHUKO SOZIOLOGIA I. SAILEAN

Amerika, Amerika

J oan den hilabeteen Katrina urakana izar mediatiko nagusia izan genuen mundu osoko komunikabide guztietan, honen inguruan eginiko gogoeta, ekarpen eta interpretazioak mota askotarikoak izan dira. Niri, kasu honetan, nire haurtzaroko marrazki bizidunetako abestitxo bat etorri zait burura, *Willy Fogen* ateratzen zena eta "Amerika, Amerika" –marrazki bizidun haueetan Amerikako Estatu Batuei (AEB) buruz dihardute– izenekoa. Bertan Iparramerikako dohainei buruzko laudorioa egiten zen, bere edertasuna eta ametsen lurraldea zela goraiatzaren zelarik. Abesti honen hitzak gogora etorri zaizkit George Bush presidenteari Katrinari buruz esandakoak entzun ostean –gauza asko esan ditu, baina beno, ni esaldi bakar batean zentratuko naiz...–. Izan ere, bere hitzak erabiliz, urakanak agerian utzi du orain arte AEBetan ezkatututa eta erabat ezezaguna zen pobrezia. Eta noski, hau entzun bezain laster artikulua hau idazteko gogoak piztu zaizkit bat-batean.

Benetan ezezaguna al da pobrezia AEBetan? Gauza berria al da? Eta zeinentzat berria? Beste hainbatetan bezala, Bush jaunak beste mundu propio eta *marabillosoan* bizi dela azaldu digu. Izan ere, AEBetako egoera sozialaren berri, batek baino gehiagok badu eta ez da gauza berria inondik inora. Argi dago Katrinak pobrezia agerian utzi duela eta gordin-gordinik erakutsi dizkigula oso irudi bortitzak. Baina agertu zaiguna AEBetako errealtateetako bat da, ez gehiago, ez gutxiago. Era honetan, Hollywood eta Syllicon Valley-rekin batera New Orleans edo Harlem ere badaude eta ikusi nahi ez duenak itsuarena baino ez du egiten. Zenbait estatutan pobrezia %20 inguru kokatzen da –Louisiana, horien artean– eta lurralde honetan ematen diren ezberdintasun ekonomikoak izugarriak dira: Disney enpresako zuzendariak, adibidez, Orlandoko Disneyworld-eko

INIGO AZKONA

4.000 lorazainek batera bezainbeste irabazten du; "torero ilustratu" bati kopiatuz, bi hitzetan esanda "ikaragarria"...

Zentzu honetan, argi dago AEBetan nagusia den ikuspegi neoliberalak eragin izugarria duela, eta ezin da ahaztu hartutako erabaki politiko garrantzitsuenak ideologia honetan sostengatzen direla. Horrela bada, Estatu behartsuek ahaztu egin da, baina ahanzte honek ez du esan nahi desagertzen direnik, ezta urrik ere. Hona hemen datu bat: aurreko mende bukaeratik 40 miloi pertsona ez zuten inongo osasun segururik AEBetan, baina gaixotu, gaixotu egi-

ten dira, aberatsak baino gehiago... Nahiz eta Bush jaunak pobreak ikusi urakanak agertzen direnean bakarrik, pobreak hor daude urte osoan zehar, aterbe-etxetan, metroko geltokietan edota kale gorrian. Hori, buruz ere, Katrinak erakutsi digu pobreak kolore jakin bat baduela AEBetan, eta hori afroamerikarrena dela. Telebistan agertutako zenbait irudik, esaterak esaten duen bezala, mila hitzek baino indar handiagoa dute. Honen inguruan, hona hemen adibide bat, batzuentzat sinesgaitza izango da datu hau, baina benetakoa da: Nueva York hiriko Harlem auzoan, esaterako, gizonezko afroamerikar baten bizi esperantza 54 urtekoa da, Bangla Desh-en bezala...

Katrinak erakutsi dio Bush jaunari pobrezia bere lurraldean badela, hori agerikoa izan da, baina "amerikar amets" honen aurrean zer edo zer egingo al du? Ez dut uste, eta ez dut uste arrazoi baten-
gatik: "amerikar ametsa" emateko "amerikar zorigaitza" ere beharrezkoa delako. Neoliberalismoak

zatiketa eta bazterketa soziala bultzatzen du eta datu makroekonomiko onak –hau ere eztabaibatu daiteke, baina hori hurrengo baterako utziko dugu– izateko gizarte gaixo bat edukitzea da ordaina. Hauxe al da hain zoragarria eta kopiatu behar den eredu? Europako Konstituzioaren eztabaidan hain modan izan den kontzeptuen joko jarraiki, "Europa zaharreakin" gelditzen naiz, eta zuek? ■

Katrinak erakutsi dio Bush jaunari
pobrezia bere lurraldean badela, hori
agerikoa izan da, baina 'amerikar amets'
honen aurrean zer edo zer egingo al du?
Ez dut uste, eta ez dut uste arrazoi
baten-
gatik. 'Amerikar ametsa' emateko
'amerikar zorigaitza' ere beharrezkoa
delako. Neoliberalismoak zatiketa eta
bazterketa soziala bultzatzen du eta datu
makroekonomiko onak izateko gizarte
gaixo bat edukitzea da ordaina.
Hauxe al da hain zoragarria eta
kopiatu behar den eredu?

Musika
Surfin Kaosekin
azken diskoaz
hitz egin dugu

▣ *Ezpalak*
▣ *Argitalpenak*

▣ *Denbora-pasak*
▣ *Ihesi*
▣ *Makina bat kontu*

Osasuna
Estresak gizendu
egiten du

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Bide egiten

Telmo
Esnal

Asier
Altuna

Txotx, 40 ezetz eta *Topeka* film laburretan meta-tutako esperientzia besapean, *Aupa Etxebeste!* film luzea eraman dute pantaila handira Asier Altuna *Kixmik* (Bergara, 1966) eta Telmo Esnalek (Zarautz, 1967), azken hamahiru urtetan egin den euskarazko film bakarra. *Muy negro* film laburrean elkar ezagutu zutenetik, euren aisialdia eta oporrak baliatu dituzte euren proiektuak gauzatzeko. Halaxe idatzi zuten gidoia Pablo

Buenorekin: oporretan. Pozik daude pelikulak izandako harrerarekin; izan ere, 35.000tik gora lagunek ikusi dute dagoeneko –pasa den asteko datuak dira–. Eta gehiago ere izan ditzake, dirudenez filmak beste hilabete inguru iraungo du Hego Euskal Herriko zinema aretoetan. Pasai San Pedro dute bizileku eta bertan egin dugu hitzordua zinemako glamourretik gutxi duten *Kixmi* eta Telmo Esnalekin.

KATIXA GARATE

Argazkiak: Dani Blanco

«Zuzendariak behar dira»

Aupa Etxebeste! estreinatu zenetik, jendea erruz hurbiltzen ari da aretoetara. Irusoin ekoiztetxeak esan duenez 40.000 ikusle behar ditu filmak errentagarri izateko.

T. Esnal: Dirua berreskuratzeke 40.000 ikusle behar diren eta halako datuak guk ez dakizkigu. Guk ez dugu asmo horrekin egin pelikula, horiek azken finean produkzioako arazoak dira. Ahalik eta jende gehienak ikusi hainbat hobe, horretarako egin dugu.

A. Altuna: Gu gustura geratu gara, bai pelikula egin genuenean bai edukitzen ari den harrerarekin. Hasieran perspektiba guztiak apurtu zizkigun Zinemaldiko harrerak eta kritikak zelan hitz egin duen pelikulagatik, baita Gazteriaren sariak ere.

T. Esnal: Pena bakarra, Espainian jendea ez doala zinemara filma ikusteri. Agian promozio ahalegin gehixeago egitea bazegoen kanpoko merkatuan, baina tira.

Hain zaila al da ekoiztetxeek euskarazko film bati babes ematea?

A. Altuna: Agian lehen zen zaila. Nik uste orain *Aupa Etxebeste!*ekin jende gehiago animatuko dela. Datuek esaten dute bertsio originala ikustera askoz jende gehiago joan dela bikoiztutako bertsiora baino eta ez hemen bakarrik. Espainian ere badago jarrera hori, euskaraz ikustea gustukoa dute eta jendeak ere eskertu egiten du. Euskarak ez du mugatzen, batzuetan lagundu ere bai. Bat-batean hizkuntza zahar baina zineman berria entzutea eskertu egiten du jendeak eta igual aldatzen ari dira gauzak. Nik uste pelikularen kalitateak eta emaitzak duela eragina. Pelikula gustukoa bada, igual da euskaraz edo erdaraz egotea.

T. Esnal: Pelikulak balio badu balio du.

Arlo ugaritan esan ohi da euskaldunok onak garela gauzak egiten, baina ez ordea saltzen.

A. Altuna: Guk asko ikasi dugu saltzen.

T. Esnal: Leku guztietan bezala, jende ona dago hemen saltzeko. Normalean zerbait egiten ona dena gero saltzen ez da ona. Baina ez dut uste euskaldunen kalitatea denik. Nire ustez, saltzeko jende espezializatua da ez dagoena. Katalunian, adibidez, garrantzi handiagoa ematen zaio saltzeari eta hemen egiteari, baina ez zineman, arlo guztietan baizik. Italiarrek, berriz, dena saltzen dute, diseinu italiarra agian ez da diseinu ona baina asko saltzen dute.

A. Altuna: Topikoa eta mitoa da. Enpresa munduan, hemen, oso saltzaile onak daude. Baina hori zinemara aplikatzean, denetik dago.

Oro har, kritika onak jaso ditu filmak hemengo komunikabideetan. Espainiako Estatuko en eta atzerriko en berri izan al duzue?

T. Esnal: Gehienak onak izan dira. Bi txar eduki ditugu, bat *El Correokoa* eta bestea *El Mundo-koa*, *Metropolikoa*. Besteak ondo, *El Paisen*, *ABCn* eta *La Razónen* ondo. *Cinemaníakoa* ere oso ona. Ezin gara kexatu. Txarra izango zen baita ere denak onak izango balira.

Film duina dela esan dute kritika bat baino gehiagotan. Gutxieneko maila emango ez zuen halako beldurra ote zegoen?

A. Altuna: Pretentsiorik gabeko istorioa da. Istorio xumea kontatu nahi genuen, efektu berezi eta izar barik... Nik uste horregatik diotela duina edo txikia dela.

T. Esnal: Kritikariak nahi dutena esan dezatela. Gu ez gara hasiko haiek esaten dutenaren gainean hitz egiten.

Zenbat aldiz erantzun behar izan diozue "zergatik euskaraz" galderari?

A. Altuna: Askotan eta Telmok ere askotan erantzun dio.

T. Esnal: Eta zergatik ez? Hasieran segurua zen galdera hori elkarrizketa guztietan. Azken boladan ez digute egiten, baina seguruen ostegunean Sevillara goazenean (urriak 13) galdetuko digute.

Zinemaldian estreinatu zenuten eta Gazteriaren saria jaso. Zinemaldian atzerriko banatzaileak interesatuta agertu al ziren zuen filmarekin?

T. Esnal: Media Luna enpresa alemanak interesa agertu zuen eta berak errepresentatuko du filma mundu mailan. Esaten dutenez, mundu mailan zinema banatzaile garrantzitsuenetakoa.

Lanean hasi dira eta gu zain gaude, ea zer esaten duten.

Esan izan duzue, zinema jaialdietan duzue jarrita esperantza leihatilan baino gehiago.

A. Altuna: Ez genekien filmak zein harrera izango zuen. Harrera ona izan dela eta, hemen, leihatilan funtzionatzen ari dela ikusita, orain kanpora joan nahi dugu, beste pauso bat eman. Gu

“Nik uste pelikularen kalitateak

eta emaitzak duela eragina.

Pelikula gustukoa bada, igual da

euskaraz edo erdaraz egotea”

ASIER ALTUNA

ahal den pelikula onena egiten saiatu gara eta konplexu barik alde guztietara bidali nahi genuen.

T. Esnal: Esperantza geneukan pelikulak balio propioa izango zuela film bezala eta badaukala konturatu gara leihatilakoa ikusita. Astero-astero gehiagora joan da. Pelikula jada ente bat da, bizitza propioa dauka. Guk beti pentsatu izan dugu errazagoa izango zela hemendik kanpora eramatea, Europara, Espainiara baino. Azkenean ez da zaila izan Espainiara eramatea kritikari dagokionean. Leihatil beste mundu bat da, merkantila.

A. Altuna: Negozioa da. Dirua atera nahi baduzu, inbertitu egin behar duzu eta ez baduzu inbertitzen ez duzu hartzen, nahiz eta pelikula ona izan. Badira, hala ere, ondo saltzen diren pelikula txarrak.

T. Esnal: Dirurik ez daukagula jakinda, konfiantza gehiago genuen zinema jaialdietan.

Saltsa sortu da filma gaztelaniazko azpitituluekin eta gaztelaniara bikoiztuta ematen ari direlako eta euskara hutsezkorik ikusterik ez dagoelako. Zer diozue?

A. Altuna: Oso argi eduki dugu guk beti ez genuela bertsio bikoizturik nahi, azken batean hori ez delako gure pelikula. Baina tira, guk kontratua sinatu dugu ekoiztetxe batekin eta gure lana momentu jakin batean bukatzen da. Galdera hori ekoiztetxeari egin beharko diozu.

T. Esnal: Dena dela, kristoren aurrerapausoa eman dugu. Polemika hori sortu bada, filma pantailetan delako da. Lehengo urtean ez zuen inork horretaz hitz egiten. Ekoiztetxea da banatzailea eta beraiek erabakitzen dute negozioa nola egin, nola atera diru gehien. Hala egitea erabaki dute eta guk hor ez dugu parterik.

Umorean garrantzia handia du zuen lanetan. Komedia baino, *Aupa Etxebeste!* drama dela diozue.

T. Esnal: Istorio gogorra umore askorekin kontatua, hori da gure definizioa. Telebistan egiten duten publizitatearekin (komedia barregarria) ez gara gehiegi identifikatzen.

A. Altuna: Komedia, drama... etiketa horiek ez zaizkigu gehiegi axola. Gu ez gara komedia egitera joan, ezta drama egitera ere. Hasi idazten eta istorioak horra eraman gaitu.

Belaunaldi ezberdinak eta bizitzeko hiru modu agertu dituzue filman. Diruzaletasunaren eta kontsumismoaren kontrako kritika ere egin duzue.

A. Altuna: Etxean sartzen den familia honen bidez istorio asko kontatu nahi izan ditugu. Ez da kritika sakon eta zorrotza, umoretsua baizik. Gaur egun nola bizi garen kontatu nahi izan dugu. Konturatu barik gupil batean sartzen zara eta azkenean kanpora begira bizi zara.

T. Esnal: Ez genuen ezer sakonik kontatu nahi. Barre pixka bat egin nahi genuen. Hiru belaunaldik lanaren prozesua nola ikusten duten agertu dugu eta guk hirurei egiten diegu barre. Aitonaren mentalitateaz, Patriciorenaz eta semearenaz egiten dugu barre.

Filmak Berlangaren, Buñuelen, Ferreriren... eragina duela esan dute.

T. Esnal: Pelikula egiten dugunean ez diegu beste pelikulei begiratzen. Zine mota bat gustatzen zaigula, Berlanga gustatzen zaigula egia da, baina ez bere pelikula guztiak. Nik ez dut zuzendari kuttun bat, zuzendari askoren pelikulak dauzkat buruan. Berlangaren antza duela bukaeragatik esango dute, *Bienvenido Mr Marsball*engatik.

A. Altuna: Prozesu osoan, gidoiarekin hasten zarenetik, pelikulak ikusten dituzu baina ez zara kopiatzen hasten. Denetik jaten duzu eta ez bakarrik Berlanga eta Ferrerirengandik.

Itxurakeriaz dihardu filmak. Zineman ere ez da faltako halakorik.

T. Esnal: Asko dago, leku guztietan bezala. Zu Zinemaldira joaten zara eta beti jende bera ikusten duzu, gauza bera estreinaldietan. Ni Madrilen bizi izan naiz eta beti ikusten zenuen jende bera estreinaldietan. Ni lan egiten nuen pelikuletara baino ez nintzen joaten. Jende asko bizi da itxurakeriaz. Zineman zure irudia saltzen ari zara azkenean eta itxurakeria asko dago.

A. Altuna: Guri horrek ez gaitu askorik eragiten. Guk igual segitzen dugu, jertsea gerrian eta aurrera.

Filmaren bizitza ez da aretoetan bukatuko, gero DVDan aterako da.

T. Esnal: DVDan berehala aterako da. Baliteke honezkero Interneten ere zintzilikatuta egotea. Pelikula bat ez da inoiz bukatzen, pelikula hor egongo da bizitza guztian, hemendik urtebetera Canal Plusen jarriko dute, gero Euskal Telebistan, gero ez dakit nongo zine forumean...

A. Altuna: Esaten dute azkenean pelikulek transatlantikoetan bukatzen dutela, bertako zine aretoetan.

Zer zor dio *Aupa Etxebeste!* Telmo Esnali? Eta Asier Altunari?

T. Esnal: Ez dakigu, hainbeste denbora pasatzen dugu elkarrekin ez dakigula zer duen batena eta bestearena.

A. Altuna: Guk filma aurrera ateratzeko egin dugu lan, ez bakoitzarena ateratzeko. Hori oso argi eduki behar da, bakoitzak bere aldera tiratzen badu, ezin da.

T. Esnal: Ideia berea da.

A. Altuna: Eta Telmorena faktura.

T. Esnal: Ez, hori bion artean egin dugu.

Eta zer eman dizue filmak bakoitzari?

T. Esnal: Niri poza eman dit. Kursaleko lehen pase hartako momentua oso polita izan zen. Argiak itzali eta ikustea mundu guztiak okurritu zaizkizun txorrada guztiakin erreakzionatzen duela, jendeak barre egiten duela, ondo pasatzen duela eta bukatzean denak kontentu ateratzen direla zinetik. Sentsazio polita da.

A. Altuna: Niri konfiantza ere eman dit. Kristoren erronka da eta kristoren lana. Bukatzea lortzen duzunean izugarria da eta gero publikoarekin borobiltzea... Horrek guztiak azkenean konfiantza ematen dizu esateko "egin diagu".

"Espero dugu beste film bat egiten badugu, ez baitakigu egingo dugun, errazagoa izatea finantziazioa lortzea"

TELMO ESNAL

T. Esnal: Esateko "kapaz izan gara hori egiteko". Bolo-bolo dabilta filma eta zuen izenak, baina orain langabezia zaudete.

A. Altuna: Medioetan bi astetan egunero ateratzen zara eta badirudi gelditu ezinik zabiltzala.

T. Esnal: Badirudi diru piloa irabazten ari garela, baina ez da horrela. Guk obra kontratu bat izan dugu pelikula bukatu arte. Horren barruan promozioa ere sartzen zen eta orain horretan ari gara. Jada pelikula ez da gurea, ekoiztetxearena da. Guk gure lana egin genuen, gidoia idatzi, zuzendu ahalik eta ondoen eta handik aurrera... Ez daukagu ezer orain eta berehala hasi beharko dugu zer edo zer egiten, bestela...

Bost urte eman dituzue gidoia prestatzen. Beste bost urte itxaron beharko ditugu zuen beste filma bat pantailan ikusteko?

T. Esnal: Edo gehiago.

A. Altuna: Ez dakit. Istorio bat hartu eta ondo eduki arte ez da irtengo, prozesuak oso motelak dira.

T. Esnal: Espero dugu beste film bat egiten badugu, ez baitakigu egingo dugun, errazagoa izatea finantziazioa lortzea. Hori espero dugu, hau ondo doalako. Baina noiz izango den, ez dakigu.

A. Altuna: Prozesua luzea izan da, baina ez gidoiarengatik, baizik eta ez zegoelako dirurik martxan jartzeko.

T. Esnal: Ez ginen horretara dedikatzen, beste lanetatik oporrak hartzen genituen film honen gidoia idazteko.

Azken hamarkadan film labur asko egin dira, baina luzerik batere ez. Urtetako oasiaren ostean, euskarazko zinema ernatuko dela uste al duzue?

T. Esnal: Ari da, *Kutxidazu* egiten ari dira zinemarako eta gero Aitzpea Goenagarena (*Zeru horiek*) telebistarako, baina ez *Aupa Etxebeste!*ren eraginez. Ez dut uste gure pelikulak eragin handirik izango duenik. Diru laguntzak ematen badituzte piztuko da.

A. Altuna: Zuzendariak behar dira. Euskaraz zuzentzen duen jende gutxi dago, gu bezala laburrak egin dituztenak badaude, baina ez dira hamar, hiru edo lau baino ez. Pelikula bat ateratzea urte asko kostatzen da eta bat-batean ez da boomik egongo eta 7 pelikula batera aterako... Poliki-poliki egingo dira gauzak, orain arte bezala. ■

EGUZKI SISTEMAREN SEKRETUAK AZKEN BIDAIA ZIENTIFIKOEN ARABERA

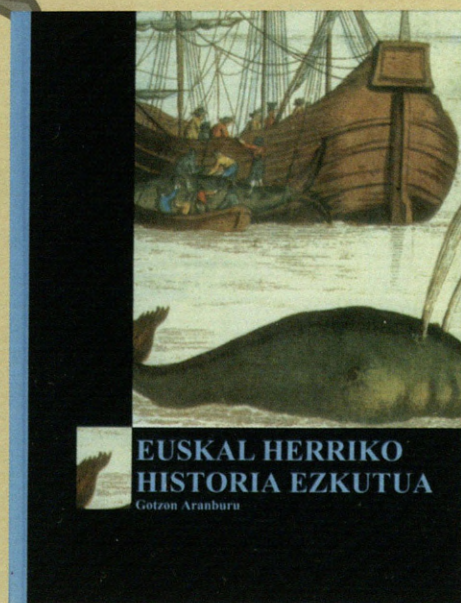
Liburu honek planeta, satellite, kometa, meteorito eta oso urrun dauden beste hainbat lekutara bidalitako zunda espazialek jasotako materiala eta hortik ateratako interpretazio iraultzaileak biltzen ditu.

Ilargiaren hipotesi katastrofistaren kasua, adibidez. Lurrak, hasieran gertaturiko talka kometarioaren ondorioz, bere azalaren eta nukleoaren parte bat galdu eta espaziora jaurtiki zuen. Material horrekin sortu zuen gure satellitea. Martek, aldiz, garai batean izandako Lurrak bezalako itsasoei buruz berri izango duzu. Itsaso horiek, beranduago, berotegi-efektuaren ondorioz desagertu ziren.

Jupiterreko hurakanak aztergai ere badira edota Io-n (Jupiterren satellitean) aurkitutako bulkanismo izugarria. Titanek gure Lurrean izandako antzinako baldintzak bizia sortzeko aukera, baina metano eta etanozko itsasoetan. Neptuno, diamantez osaturiko izan daitekeen planeta edota Eguzki sistematik kanpo jadanik aurkitutako 200 planeta berri eta bitxiak eskaintzen zaizkizue liburu honen irakurketa emagarrian.

GAIK
ARGITALDARIA

EUSKAL HERRIKO HISTORIA EZKUTUA

Liburu honek gure herriaren historian letra handiz azaltzen ez diren kontakizunak biltzen ditu. Veleia, erromatarren arrasto harrigarria Arabako lautadan; Judizmendi, Gasteizi emandako judu-hilerria; lepoa moztu zioten Durangoko gudua galdu zuen komuneroari; izurriteak Aguraingo seiehun biztanle hil zituen 1564. urtean; Jainkoaren zigorra jaso zuten piratek, Izarori eraso egin ondoren,...

Baita gezurrezko sorginak eta egiazko torturak Senpero gazteluan agertuko dira; Frantziako iraultzak herri osoak erbesteratu zituen Lapurdin; matxinada Otsagabian, kapilau arrotzaren aurka; Altzoko erraldoia Europako erregeen ikuskizuna bihurturik,...

Eta 60 gaien artean "hiru behien zerga", Napoleonek kentzea lortu ez zuen zerga agertuko da; Bertizko Jaurerria, abokatu aberats eta bidaiari baten emaitza; Katalin katolikoak lotsarazi egin zuen Miarritzeko komisarioa; Larraizko euskal Woodstock-aren LSDA ardoz nola burutu zen, ... Irakurketa errazak eta atseginak, beraz, euskararekin gozatzeko.

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

LEHEN LANA duela bi urte argitaratu eta gero, hamahiru kantaz osatutako lan berriarekin datorkigu hirukote donostiarrak. Oraingo honetan diskoetxe baten babesarekin gainera. Izan ere, *Bizzionbizz*i Oihuka zigiluak kaleratu du. Hamahiru kanta horien artean Euskal Herrian Euskaraz elkartearen hogeitabosgarren urtea ospatzeko egin zuten kanta biltzen da *bonus track* gisa. Eta *Tori nire sexua* ize-neko abestiaren bideoklipa Iñaki Beraetxek grabatua. Kanta zuzenek eta punk-rockeroek osatzen dute lan berria, ekainaz geroztik makina bat kontzertu eskaintzeko aukera eman dizkieten kanteak.

Ez dira berriak musika munduan Surfin Kaoseko partaideak, izan ere, aurretik beste hainbat proiektutan ibilitakoak dira. Koldo Soretek (gitarra eta ahotsa), Ibon Etxebestek (bateria) eta Dabid Gilek (baxua) osatzen dute banda gipuzkoarra. Aurretik Soret eta Etxebeste Mugatik taldean izan ziren elkarrekin. Horrez gain,

Kontrolpeko kaosa

Estreinako lana autoekoitzi ostean, Surfin Kaos talde donostiarrak bigarren diskoa plazaratu zuen joan zen ekainean. *Bizzionbizz*i izenburupean punka eta rocka uztartzen dituzten hamalau kanta biltzen ditu lan berriak. Horrez gain, bideoklip bat ere gehitu diote disko berriari.

JON GURRUTXAGA

Argazkiak: Galder Izagirre

Soret Utikan, Euripean Sua eta Lau Itzalen ere aritu da. Eta Dabid Gil Kolore Biziak eta Gurutze Beltzak taldean aritu izan da Etxebesterekin batera. Ramones, Foo Fighters edota AC/DC bezalako taldeen jarraitzaileak dira donostiarrak eta beraien musika estiloan nabaritzen ez den arren, badute glam rockaren eraginik ere. Batez ere, estetikari igartzen da eragina: janzkera, orrazkera, makillaje pixka bat... Egia esan, diskoaren azaleko arrosa koloreak ere laguntzen dio irudimenari eremu sentsual horietan barneratzen.

Azkenean Oihuka

*Bizzionbizz*i Andoaingo Garate estudioan hezurmamitu da. Eta Haritz Harreguy izan dute teknikari eta ekoizle. "Aurreko lana Garateko beheko estudioan grabatu genuen eta EHEko kanta goiko estudioan grabatu ostean diskoa ere bertan grabatzea erabaki genuen", diosku Soretek. Estreinako lana autoekoitzi egin bazuten ere, ez dute arazorik izan disko berria zigilu batekin argitaratzeko. Dena den, guztia ez da hasieran pentsatu bezala joan. Gor izan zen donostiarren lanaz interesatu zen lehen diskoetxea. Eta hasieran zigilu nafarrak hartu zuen *Bizzionbizz*i karrikartzeko konpromisoa. "Gure asmoa lan berria ekainean kale-

ratzea zen, maiatzerako estudioa erreserbatua genuen eta entseatzen genbiltzan jo eta ke. Baina halako batean Gorrekoek diskoaren kaleratzea irailera arte atzeratzeko asmoa zutela jakinarazi ziguten. Gu jadanik martxan geunden eta udan jadanik kontzertuak eskaintzeko asmoa genuenez Oihukara jo genuen", esan digu taldeko gitarjole eta abeslariak. Lehenagotik ere zigilu honek Surfin Kaosen lan berria kaleratzeko gogoa azaldua zuen. Lehen eskaintzan Surfin Kaosek ezezkua eman zion Oihukari, Gorri hitza emana zion-eta. Kasu honetan, ordea, taldekoak ziren ate joka. Hasiera batean taldea Oihukara diskoa fabrikatu eta zabaltzeko asmoz joan bazen ere, azkenean bete-bete murgildu zen zigilua hirukote punk-rockeroaren proiektu berrian.

Zigilu bat atzean izateak estudioan denbora gehiagoz aritzeko aukera eman die, besteak beste, gipuzkoarrei. Aurreko laneko hamabi kantak hiru egunetan grabatu zituzten bitartean, *Bizjionbizji* erditzeko hamahiru egun eman dituzte Garaten. "Soinu hobea lortzeaz gain, musikari bezala denborarekin hazi egin garela uste dut, taldeak sendotasuna hartu du eta hori igarri egiten da bai konposizioetan eta baita soinuaren ere", dio Soretetik.

Rock&rolla zainetan

Jarreran eta hitzetan oso presente du Surfin Kaosek rock&rollaren kontzeptua. "Rock&rolla, hondartza eta petak bueltan" edota "boltioak eta batioak... omnioak eta rokanrolla" bezalako esaldi esanguratsuak entzun daitezke beraien kantetan. "Musika estiloaz gain, esanahi gehiagorekin ulertzen dugu rock&rolla, guk asko sinesten dugu gure harrikadan. Entseguetatik hasi, diskoa grabatu eta guztia bizi dugun moduatik aipatzen dugu hainbeste rock&roll hitza kantetan", adierazi dute Etxebeste bateria joleak eta Soret gitarra jole eta abeslariak.

"*Bizjionbizji* tituluarekin bizitzari ahal den zuku gehien atera behar zaiola adierazi nahi izan dugu", dio Etxebestek. Aurreko lanarekin putzuaz bestaldera egin zuten salto eta Brasilen eskaini zuten kontzerturen bat edo beste. Oraingo honetan ere, kilometroak egiteko prest daude eta ez dira aurrekoaren aldean motz geldituko. Izan ere, jadanik hasiak dira Japoniara joateko dirua aurrezten. Horrez gain, Europako pare bat herrialde bisitatzeko asmoa ere badu hirukoteak. Eta aukeren artean Berlin eta London dira momentuz gehien erakartzen dituzten hiriak.

Azken urteotan eman den punk-rockaren loratzearekin batera iritsi zaigu Surfin Kaosen lan berria. Izan ere, bai Euskal Herrian eta bai atzerrian ere estilo hau jorratzen

duten hainbat talde eman dira ezagutzera azkenaldian. Abeslariaren ustez musikan zikloak errepikatu egiten dira aldika eta, heavy berrito "modan" jarri den moduan, punk-rockaren momentua ere heldu da. Horren lekuko dugu, adibidez, Azkena Rock Jaialdia, Euskal Herriko rock jaialdirik garrantzitsuen eta estatuko onenen artean dagoena. ■

TALLERES

Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

Ezpalak

KATIXA GARATE

BAD zazpigarrenez

DANTZA ETA ANTZERKI garaikidearen azken tendentziak ikusi ahal izango dira Bilboko VII. BAD jaialdian, urriaren 21etik 30era bitarte. Hogeita hamar ikuskizun inguru eskainiko ditu Bilborock, Arriaga, La Fundación, Bilbaoeszena aretoetan eta Arriaga plazako Karpasazioan: *Hamelin* (Animalario eta Vania), *Historia natural* (Matarile), *Psitt!!!* (Gelabert-Azzopardi), *El festín de los olvidados* (Gaitzerdi), *Pressioa*

(Txusma & Lagunak)... Emanaldiez gain, Kaleko Arte Eszenikoen III. Jardunaldiak egingo dituzte, kaleko arteen estetikatik hitz egiteko. Urriaren 25etik 28ra hogeitaz orduko *Proiektu eszenikoen kudeaketa + Microsoft project* ikastaroa eskainiko dute. Hitzaldiak ere ez dira faltako: Ramon Bareak Euskal Herriko antzerkiaren

historiaz hitz egingo du, Marta Oliverasek jaialdiez eta programazio iraunkorraz hitz egingo du...

Poesia astea Bilbon

KATALUNIAKO, ESKANDINAVIAKO, ESPAINIAKO ETA EUSKAL HERRIKO poetek hartuko dute parte Bilboko Poesiaren Astea. Hilaren 19an poeta katalanei helduko zaie txanda. Josefa Contijochek, Anna Aguilár-Amatek eta Francesc Parserisasek eskainiko dute errezitaldia eta

Josu Goikoetxearen hitzok jaso zituen Berririk: «Nori begira jarri behar ditugu gaiak? Bertsolariari begira, noski, baina gai jartzaileak ez du kontuan hartu behar zer entzulego daukan? (...) Txapelketa bertsolariak neurtzeko plaza dela ez dut hain argi. Jokoa edo jolasa da txapelketa? Jokoa bada, entzulea ere zaindu beharko dugu. Bata hobetsi gabe, eta bestea kaltetu gabe».

Raquel eta Fernando Beittu Art Galleryko arduradunak Deian: «Gertatu izan zaigu, behin baino gehiagotan, margolanaren prezioa zein den esatea eta lapurra deitzea aurpegira (...) Jende askok ez du ulertzen kolore nahaste horren atzean, marra lodi horien atzean...

erabaki horien guztien atzean urte askotako lana dagoela, hausnarke-ta luzea. Osagile, fisikari edo kimikari bati ez zaio bere lana zalantzan ipintzen. Zergatik ezin da gauza bera pentsatu artistetaz?».

Arantxa Iurre Kontaizun: «Antzerkia oraingoz ez da euskal kulturaren parte, eta neurri batean ulertzekoa da bere egoera, hemen antzerki tradizioak 30 urte besterik ez baitauzka. Dirua banatzeko orduan horrek zera esan nahi du: musika eta gainerako kultur esparruek lehentasuna dutela. Nola jendea antzerkia ez zaion interesatzen, ez digute kasu handirik egiten erakunde publikoek».

DANI BLANCO

Félix Viscarret zinemagile nafarra lehen film luzea errodatzen ari da egunotan Nafarroako hainbat herritan: *Bajo las estrellas*. Fernando Aranbururen *El trompetista del Utopía* eleberria du oinarri eta Enma Suárez eta Alberto San Juan aktore nagusi.

Nafarroako Antzerki Eskolak hogeitaz urte bete ditu. Aktore andana aterata bertatik, baina NAEren lana ez da hezkuntzara mugatu. Antzerki programazio interesgarria eskaintzen du. 20 urte bete dituen arren, oraindik ez du ikasketa ofizialik eskaintzea lortu.

Iker Barandiaran eta Iban Toledok RIP talde mitikoaren gaineko DVDa egin dute: *RIP, punkaren 25 urteko historia bizia* (Goiena eta Gaztelupeko Hotsak). RIP taldeak zuzenean jo zituen baina grabatu ez zituen hamalau kantu ere badakartza DVDak.

Harkaitz Canok irabazi du euskal literaturako Euskadi saria *Belarraren ahoa* narrazioarekin (Alberdania). Haur eta gazte literaturakoan, aldiz, Xabier Olaso gailendu da *Pupuan trapua* poesia liburuarekin. Azaroaren 22an jasoko dituzte sariak.

Zinemara beldurrez

Urriaren 29an hasiko da Donostiako Fantasiako eta Beldurrezko Zinemaren XVI. Astea Paco Plazak telebistarako egindako *Cuento de Navidad* filmarekin eta azaroaren 5a arte beldurrezko makina bat film ikusi ahal izango da. Hamahiru film lehiatuko dira sail ofizialean eta publikoak erabakiko du zein izango den irabazlea. Besteak beste, *Beneath Still Waters* (Brian Yuzna), *Antikopper* (Christian Alvarten), *Evil aliens* (Jake Westen), *La monja* (Luis de la Madrid), *Seven Swords* (Tsui Hark) eta *Next Door* (Pal Sletaune) izango dira lehian. Film laburren sail ofizialean hamabost laburrek hartuko dute parte eta hamar labur lehiatuko dira Dama sarirako, Koldo Almandozen *Amuak* eta Igor Legarreta eta Emilio Pérezen *El gran Zambini* azken horien artean. Horiez gain azken bi hamarkadetakoa Espainiako beldurrezko zinemari eskainitako zikloa eta sei erakusketa –euskal komikiaren gainekoa da bat– apailatu ditu jaialdiak.

Serratek emanaldia eskainiko du Arriagan. 20an Eskandinaviako poetei, Lasse Soderberg eta Jan Erik Voldekei, pasako diete lekukoa eta 23an Itxaro Bordak, Miren Agur Meabek, Castillo Suarezek eta Edorta Jimenezek parte hartuko dute. Halaber, Gabriel Aresti eta *Lanuxeta* omenduko dituzte.

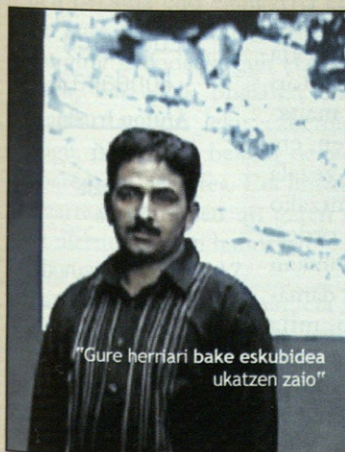
Praile Haitz 1: errituen kobazuloa

AURKIKUNTZA GARRANTZITSUA egin du Aranzadi zientzia elkarteak Debako Praile Haitz 1 kobazuloan. Izan ere, Goi Paleolitoko Madeleine garaiko altxorra gorde du 15.500 urtez. Cromagnon gizakiak eskuz landutako eta grabatutako 29 pieza aurkitu dituzte: harri beltz leuneko lau lepoko, ahuntz hortzez eginiko bat eta 12 zentimetroko zintzilikari bat tartean. Orain arte, garai bereko aztarnategietan agertutako arrastoak eguneroko bizimoduko tresnenak ziren eta Praile Haitz 1ekoak aldiz, objektu apaingarri ugari izaki, kobazuloa jarduera berezientzako gunea zela adierazi dute Aranzadiko ikerlariek.

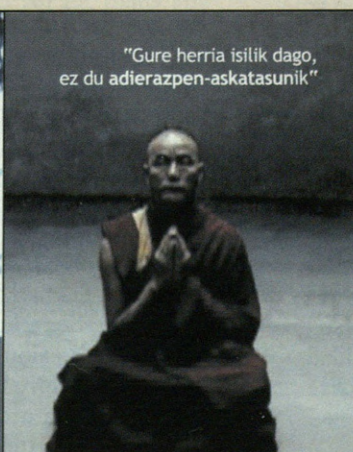
Xalbador eguna antolatu du Deiadarra elkarteak urriaren 30erako. Urepelen izango da eta ekitaldi ugari prestatu dituzte okasierako. Xalbadorrek askotan kantatu zion mendiari eta eguna mendi ibilaldi batekin hasiko dute. Patxi Lascaray eta Jon Belokik mendian egindako argazkiak izango dira ikusgai. Eta Maialen Lujanbio eta Andoni Egañarekin batera, Mizel Mateo eta Gillen Iribarren gazteak arituko dira kantuan.

Surfa eta filmak bat eginik.

Urriaren 23a bitartean, izango dute zer ikusi surfzaleek Donostian egingo den Surfilm jaialdiaren hirugarren aldian. Alde Zaharreko Liburutegi Nagusian, Patxi Oliden oriotarrak 1970 eta 1978 bitartean egindako surf taulen erakusketa paratu dute, *Itxastresna* izeneko. Oliden dugu Espainiako Estatuko lehen surf taulen egi-lea. Urriaren 19an Mundakako olatuaren desagertzearen gaineko hitzaldia izango da Aquariumean. 20tik 22ra surfaren gaineko dokumental eta filmak eskainiko dituzte Antzoki Zaharrean (Takeshi Kitanoren *A Scene at the Sea*, Angus Dunlophen *The Elusive...*). Bukatzeko, festa egingo dute 22an Guardetxean.

"Gure herriari bake eskubidea ukatzen zaio"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bazkako Foru
Aldundia
Euzko Lege
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamentu de Cultura

gure
artean
euskaraz

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Bizi behar dugu

Xanti Zapiain,
Kaiku

TXALAPARTA
208 orrialde
15 euro

Hamar urte ezkutuan

Biziak musu ematen baldin badi-zu, hartu eta gozatu. Horixe da Xanti Zapiain *Kaiku* errefuxiatuak *Bizi behar dugu* liburuaren irakurleari ematen dion aholkua, bere bizitzako pasarterik gogorrenetarikoa kontatu eta gero. Lau- rogeigarren hamarkadaren lehen urtetan hasten da bere aitortpena, Iparraldean bizi ziren errefuxiatuek GALEn sarraskiaz gain era guztietako polizien segizio etengabea jasan behar izan zutenean. Paperak kentzen zizkieten, eta ia astero jartzen zuten norbait Polizia espainiarraren eskuetan. Igel- tsero izan nahi zuen Xanti Zapi- rainek, eta biziki ahalegindu zen

horretan, baina ez zuen lortzerik izan, emaztea eta bi haur txiki Hendaian zuten etxean bakarrik utzi eta hamar urtez han-hemenka ezkutuan pasa behar izan zituelako. ■

Soldatak, zerga iturri nagusi

Gure erakundeek ez digutela fis- kaltasunari buruz behar dugun informazio guztia ematen eta —nahiz eta publikoak eta gardenak izan beharko luketeen datuek—, 2004. urtean Hego Euskal Herrian aurrera eramandako fiskalitatea aztertu du ELA sindikatuko Azterketa Bulegoak. Honako ondorio hauetara iritsi da: batetik, bai Euskal Autonomia Erkidego- an zein Nafarroako Foru Ogasu- nak bere menpe duen lurraldean egiten den presio fiskala Europa- ko Batasuneko txikienetakoa dela; bestetik, zerga iruzurra ez dela asko gutxitu eta, hori, iruzurraren aurkako borroka eskasaren ondorio baino ez dela. Eta, oro har, soldatapeko biztanleria dela zerga bilketaren iturri nagusi. Beraz, lan errentak eta ekonomi errentak dituz- tenen arteko aldea handitu egin dela berriro ere. ■

Hego Euskal Herriko Fiskalitatea. 2004

Batzuen artean

MANU ROBLES-ARANGIZ
INSTITUTUA
68 orrialde

"San Sebastián, avanzada teatral" (1900-1950)

Mª Luisa Ibisate Elicegui

KUTXA FUNDAZIOA
566 orrialde
19 euro

XX. mende hasieratik Donostiak ezagututako antzerkiak

Kutxa Fundazioaren Doctor Camino Institutuaren eskutik Mª Luisa Ibisatek osatutako lan honetan XX. mendearren hasieratik 1950 urtera arte Donostiak ezagu- tu zuen antzerkiaren berri ematen da, irrati bidezko saioak eta beste jarduera osagarri batzuk ahaztu gabe. Bide batez, kontura dakartza Principal, Bellas Artes, Pequeño Casino, Miramar edo Victoria Eugenia bezala- ko antzokiak, hala nola antzerkiaren munduan ondo gogoan geratu diren hainbat erakunde pribatu, irakas- kuntza-zentro, klub, elkarte zibil eta erakunde sindikal eta politikoak. Euskarazko antzerkiak ere badu bere tokia liburuan, 1936an galerazia izan zen arte bizi izan zuen gorakada nabarmena jasotzen da bertan. ■

Pirinioetako Gaz- telu Madarikatua

Antton Irusta ipuin kontalariak sortu eta Enrique Morentek marraztutako istorio honetan, artzainaz maitemindu zen damaren erresuminaren ondorioz Pirinioetako gaztelu batek jasandako madarikazioaren berri ematen zaigu. Izan ere, dama horrek artzain gaztea nahi zuen beretzat, baina hark Edur- ne maite zuen, bera bezala artzain zen neska polita. Hori jakin zuenean, damaren maita- suna gorroto bilakatu zen, eta mendeku gisa, neska hil zezala agindu zion bere konfiantzako zerbitzari bati. Edurnek, ordea, ahalmen ikaragarriak zeuzkan amabixia zuen, eta hark, dama- ren erasotik babesteko, mila urteko loaldia ezarri zion artzain bikoteari, eta biak lore bihurtu zituen, lore zuri eta urdin. Damak, hori jakin orduko, horrelako loreak erauzteko agindu zien bere soldaduei. ■

Edurneren kondaira

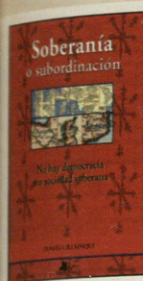
Antton Irusta

DESCLÉE
65 orrialde
7 euro

Tomás Urzainquiren azken lana

Gizarte demokratikoak bere Estatu burujabea behar du, burujabetzarik gabeko demokraziorik ezin delako izan. Horixe uste du Tomás Urzainqui historialari nafarrak, eta horregatik osatu du Pamiela argitaletxearen bidez kaleratu duen *Soberanía o subordinación. No hay democracia sin sociedad soberana* izenburuko saioa, Nafarroan konstituzionalki azken berrehun urteotan eman diren urratsak jasotzen dituen liburua. Tomás Urzainquiren aburuz, Nafarroako Estatuak euskal hiritar ororen Estatuak, eta beraz, bere zuzenbide sistema oso-osorik berrezartzea izan behar du helburu Euskal

Herriak, Nafarroako Estatu europarraren sistema hura, Espainiak eta Frantziak bortxatutakoa. **I**

Soberanía o subordinación
Tomás Urzainqui

PAMIELA
230 orrialde
17 euro

Hazparneko Izarri gertatutakoak kontatzen dituzten bi ipuin

Iraultza Partarrieu Elissalde sortutako pertsonaia da Izar, zazpi urteko neskatila bihurria. Aurreneko liburuxkan haren nondik norakoak eta hainbat lagun aurkeztzen dizkiguten bi ipuin daude bilduak. *Izar* deritzanean, egun euritsu batean aitonaren baratzaren azpian ezagutu zituen lagunen berri ematen zaigu. Bigarrenean, *Laminen mundua* izenburukoan, pazko egun batez etxe ondoko oihanean gorderik zeuden txokolate arrautzen bila joan, eta Izar eta bere lagun onenak egindako aurkitutzaren berri. **I**

Izar / Laminen mundua

Iraultza Partarrieu
Elissalde

GATUZAIN

20 or. / 6 euro

ANA URKIZA

“Kontzientzia zama daukagun bitartean, bekatua existitzen da”

70 ipuin. Hainbeste al dira bekatuak?

Kontzientzia zama daukagun bitartean, bekatua existitzen da. Badago gizarteak ontzat hartzen duen bekatuari buruzko definizio orokor bat eta baita bekatuen sailkapen nagusi bat ere —hiltzea, bortxatzea, lapurtzea...—. Bekatu hauek edo legezkoak ez diren jokabide hauek katalogatuta daude eta horietakoren batean eroriz gero, bakoitzari dagokion zigorra ere zehaztuta dago. Horiek ez zitzaizkidan interesatzen libururako. Eguneroko bizitzan, ordea, bekatu handi hauetatik aparte ibiltzen gara, eta hala ere, ongiaren eta gaizkiaren marra fin horren harian sentitzen dugu geure burua. Ongi al dago hau egitea, bestea esatea, hurrengo hura sentitzea?

Hortaz, zer da bekatu gaur egun?

Nork bere moralaren arabera erabakitzen dugu zer den bekatua edo egingarria eta zer ez. Baina guk eta gure bikoteek, guk eta gure seme-alabek, guk eta gure lankideek, guk eta gure lagunek, ingurukoek, bakoitzak ongiaren eta gaizkiaren arteko marra fin hori leku ezberdin batean kokatzen dugu. Niretzako bekatu dena baliteke aldamenekoarentzat ez izatea. Eta hortik dator gaur egungo gizartean pairatzen ari garen sufrimenduaren eta ez ulertuaren zati handi bat.

Liburuaren helburuak?

Batetik, bekatu denaren eta ez denaren artean dagoen marra mugitu egin dela adieraztea. Bestetik, lehen bekatutzat hartzen ez ziren hainbat gertakizun, sentimendu, adierazpen... orain bekatu direla adieraztea.

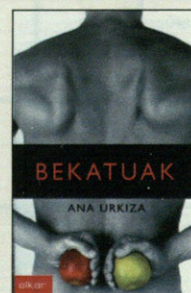

egileari galdezka

Ongiaren eta gaizkiaren arteko marra fin hori

Edozein entziklopediatan aurki daitekeen bekatuari buruzko definizioetik abiatu zen Ana

Urkiza *Bekatuak* ipuin bilduma osatzerakoan. Baina, hain zuzen ere, Zazpi Bekatu Kapitalak ez ziren islatu nahi zituen hobenak, bekatu denaren eta ez denaren arteko marra mugitu dela aditzera eman nahi baitzuen bere lanean, irakurlearen esku utziz bere ustez liburuan agertzen diren kasuak bekatuak diren edo ez. Bekatutzat ez ditugun egoerak eta kontzientziari min handiena egiten diotenak, eta gainera, aitortu gabe eta, beraz, garbitu gabe gelditzen direnak. *Bekatuak* liburua osatzen duten 70 ipuinak era esanguratsuz sailkatuak daude: *Gonbita*, *harrokeria* du izena lehen multzoak. *Mendekua*, *utxikeria*, bigarrena. *Desleialtasuna*, hirugarrena. *Kontzientziaren zama*, laugarrena. *Isiltasuna*, *inbidia*, bosgarrena. *Esplotazioa*, seigarrena.

Bekatuak
Ana Urkiza

ELKAR

200 orrialde
14,40 euro

Faltsukeria, *itxurakeria*, zazpigarrena. *Tentazioa*, zortzigarrena. *Lapurreta*, *hilketa*, zortzigarrena. *Sekretua*, *saldukeria*, bederatzigarrena. *Indarkeria*, *damua*, hamargarrena. Eta *Sexua*, *inozentzia*, hamaikagarrena eta azkena. Istorio txikiak kontatu nahi izan ditu Ana Urkizak, istorio oso irekiak eta agerikoak, batik bat irakurlea istorioaren muina eztabaizatzerat bideratu nahi izan duelako. **■**

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Jan eta edatekoak	▼		Irrika izan	▼		Desen-kusak	▼		Nafarroako ibaia	▼		Ahuntzaren ar
	* DEITURA			Zakurra			Norat atzizkia			Gipuzkoa-ko herria			
	Pl., hedabi-de mota	►											
	Biba!												
* IZENA	▼	Denboralea	► ▼									Bokala	►
Fruitu mota		Minbera-tua										Jainko egiptoarra	
►		▼			Potasioa	►	Bokala	►	Kontso. bikoitza	► ▼			
					Barrea		Kontso-nantea		Hostoa				
Asmatua	►				▼		▼						Sexu eme
Bikoa													
►			Ardi. hitz elkarketan	►			Iridioa	►			Hidro-genoa	► ▼	
			10				Gauerokoa				Arnas ezak hil		
Bururatu	Txirula jotzailea	►	▼				▼						
	Kontso. bustia												
►	▼		Otx!	►			Zeharo bete	►					
			50				Kontso-nantea						
Talka eginez	►	▼				▼			1. eta 4. bokalak	►			●

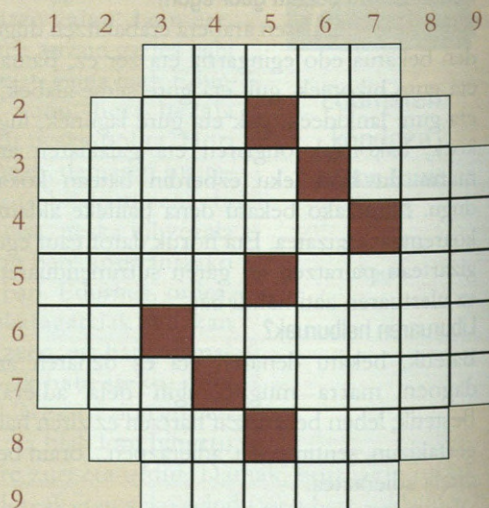
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Diruzko zigorra. 2.- Nafarroako udalerria, Zangozako merindadean. Sexu eme. 3.- Bidaia batean geldituenetik gelditunera egiten den bidea. Alderdi karlista. 4.- Emakume izena. Amerizioren ikur kimikoa. 5.- Errusiako ibaia. Nafarroa Behereko herria. 6.- Oinak hitzaren kontsonanteak. Alemaniako. 7.- Diosal hitza. Senidea. 8.- Naizen honek. Gipuzkoako herria. 9.- Nau.

GOITIK BEHERA

1.- Hogeita lau orduko denbora tarte. 2.- Kanpotik datorren ezezagun. 3.- Errenkada. Zangoaren atal. 4.- Bizkaiko kostaldeko udalerria. Errepublikatuz, gorotza. 5.- Uranioaren ikur kimikoa. Kanpo, landa. Musika nota. Bokala. 6.- Sodioaren ikur kimikoa. Deiturak. 7.- Bihi, garau. Emakume izena. 8.- Ipar Euskal Herrian, eskumuturra. 9.- Amaren ama.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA:
 AINHOA OIARTZABAL
 TESTUA:
 A. ARSUAGA

Belate (Nafarroa)

Aratxuriko xendra

Udazkena iristearekin batera, Belateko mendatea itxuraldatzen da. Historiaz beteriko Nafarroako mendate hau Ultzama bailaran dago, Lantzetik Oronoz-Mugairerako bidean, isurialde atlantiko eta mediterraniarraren banalerroan. Isurialde mediterraniarra Ultzama eta

Erro ibarrek markatzen dute eta kantauriar isurialdea, Baztan eta Aldudeko ibarrek. Mendeetan zehar Belate gainak Nafarroako lurak, Lapurdikoak, Nafarroa Beherekoak eta Gipuzkoako kostaldekoak elkartu ditu. Garrantzi estrategiko handiko mendatea izan da.

Horren erakusle, bizirik dirauen Belateko galtzada dugu.

Ezkerreko argazkian, 1200. urte inguruan eraikitako Santa Maria basiliza. Eskuinean, hankapean ibili dugun alfonbra.

Gaurko ibilbidea, Aratzuriko xendra, zailtasunik gabeko ibilbidea da, desnibel gutxikoa, oinez nahiz bizikletaz egin daitekeena. Bertara inguratze-ko, Belateko portura doan N-121 errepide zaharra hartu behar dugu. Iruñetik bagatoz, Ultzamako Bentak pasa eta 300 bat metrora, eskuineko aldean aparkalekua ikusiko dugu.

Kotxea aparkalekuan utzi ondoren, ezkerreko panel bat topatuko dugu, Belateko ibilbideen berri ematen diguna. Ibilbide hau Belateko kultur ondarearen berreskurapen proiektuaren barruan eginiko ekin-tzetako bat da. Nafarroako Gobernuak hartutako konpromisoa da, bere natur eta kultur ondarea gordetzeko. Belateko erabilera anitzak, abeltzaintza, basogintza, turismoa... bateragarri egiteko proiektua da. Izan ere, Belate Europako Batasunak "Interes Bereziko Leku" aukeratutako natur gunea da. Cederna-Garalur elkartearen proiektu honetan parte hartzen dute Ultzama eta Baztango Udalek, Plazaola Partzuergo turistikoak, Bertiz Partzuergo turistikoak, Orgiko hariztia eta Nafarroako Gobernuak Ingurumen Sailak.

Ekin diezaiogun, bada, ibilbideari.

Erromatar galtzadan

Lehenik, ataka igaro beharko dugu. Ibilbidearen hasierako zatiak, GR-12arekin bat egiten du. Ez dago inongo galerarik, seinale zuri-berdeak jarraitu behar ditugu. Ataka pasa eta

berehala eskuinera, moztutako alertze enbor pilak ageri dira, basoa ustiatzen denaren seinale. Alertzea, zurtain zuzen eta zilindrikoduna, teilatuko armazoiak egiteko erabili ohi da. Baina alertze enborrak alde batera utzita, pagadian sartuko gara. Sasoiari dagokion moduan, orbelak pilatzen hasi dira eta landaretza urria da lurzoruan. Baina bada bat udazken bete betean loratzen dena: Basa azafraia. Sei petalo morez osatutako landare errabolduna. Basa azafraiek irailetik azarora bitartean koloreztatzen dute pagaditako lurzorua. Berehala,

otalurretan sartuko gara. Oteak ere uztailetik abendura bitarte loratzen dira, lore hori biziz jantziz paisaia. Bidean, saskia eskutan duela, alai-alai datorren gizonarekin topo egin dugu. Saskian zer ote duen galdetu eta berehala ulertu dugu bere zoriontasuna: ondoko zuriak! Aurreko egunetan baino gutxiago bildu omen ditu. Eguraldiari eta ilargiari buruzko komentario gutxi batzuk egin ostean, hurrengoan gehiago biltzea espero duela esanez agurtu gaitu.

Edonora begiratzen dugula ere, baso zabalak topatuko ditugu. Hala-

Altxor preziatuei zor zaien errespetua

SASKIA onddoz betetzeak baditu bere lanak. Garai honetan, udazkeneko tenperatura epelaren (10-25°) eta eurite handien ondoren, lurrazpian bizi diren onddoek beren gorputz ugalkorra kanporatzen dute gure atseginerako. Naturan kolore, forma eta tamaina guztietakoak daude, baina guk gutxi batzuei baino ez diegu erreparatzen. Kolpea jotzen duenean leku eta momentu aproposan egotean datza erronka. Leku heze eta ilunak dituzte gogoko.

Eta hainbeste zale dabilzan lekuan, derrigor malkarretan ibili behar zerbait topatu nahi izanez gero, bestela jai dugu. Onddo biltzaile amorratuak bere izerdiaz ordaintzen du jaki paregabea. Badira profesionalizatu direnak ere eta dirutza galantak irabazi dituztenak izaki bizidun hauen kontura. Belateko basoan onddo dibertsitatea izugarria da. Noski, denetarik dago, zartaginerako onak eta txarrak direnak, guztiek dute beren lekua baso zabal hauetan.

Kate trofikoari dagokionez, materia organikoaren ustelketan parte hartzen dute, deskonposatzaileak dira, gure basoak garbi mantentzen dituzte. Onddoen bila gabiltzala, askotan asko pentsatu gabe, aurrean topatzen dugun guztia labanaz moztu edota ipurditik ateratzeko ohitura dugu, nahiz guretzat txarrak direla jakin. Guk behar ez baditugu ere, naturak behar ditu. Saia gaitzen beraz, izaki bizidun ikusgari hauek errespetatzen.

Onddoak ez dira ez animalia ez landare, fungi erreinua osatzen dute. Ez dira gai fotosintesia egiteko. Horregatik, materia organikoaz baliatu beharra dute elikagaiak bereganatzeko, alegia, heterotrofoak dira.

ko batean, bidegurutzera iritsiko gara. Ezkerrera, aldapan goiti, GR-12ak jarraitzen du bere ibilbidea; nahi izanez gero, zutarrien ibilbidea egin daiteke, Gartzaga, Okolin eta Saioa gailurretara igoz. Guk eskuinera hartuko dugu: aldapan beheiti, Aratzuriko xendrak Belateko Santa Maria baselizara eramango gaituena. Bide zahar eta dotorea da, Belateko galtzada erromatarra. Ikerlariak diotenez, galtzada II. edo III. mendekoa da. Erromatar Garaikoa, Galia eta Iruñea biltzen zituen bidea. Bide honetatik, Bidasoako ibarreko punturen batean, beste bideren bat abiatuko zen Oiarso bialarara joango zena.

Santa Maria baseliza

Badirudi baseliza erromesen erietxe izan zela hasieran, Lantz eta Baztan lotzen zituen galtzadako atsedeneku. Iruñeko katedralaren menpe egon

omen zen. Baselizaren berri 1165etik badugu ere, 1200. urte inguruan eraikitako baseliza bakarrik gorde da, Ultzama bialarako Erdi Aroko eliza bakarretakoa. Egun, bizidun gutxi batzuk ikusiko ditugu baselizaren inguruan, ardiak, goroldioa...

Belateko kultur ondarearen berreskurapen proiektuaren barruan, baselizaren berreskurapen proiektua gauzatu zen. Oraindik ere bertan ikus daitezke baselizaren konponketan erabilitako materialak. Baselizaren aurrean, teilatua berritua badu ere barrutik desegina dagoen etxean, bidea markatuko diguten seinaleak topatuko ditugu.

Bidegurutzean eskuin, pagadira

Seinalea segiz, metro gutxira, eskuinera ataka ikusiko dugu. Aurrera jarraituz berriz, erreka zeharkatzen duen zubia. Bidea zuzen jarraituz Donejakue bidea hartuko genuke, Baiona eta Iruñea lotzen zituen bidea, baina guk eskuinekoari jarraituko diogu, paga-

Gure urratsez urratu dugun erromatar galtzadak Iruñea eta Galia lotzen zituen.

Ibilbidearen hasierako ataka ezkerrean, eta bigarren ataka eskuinean. Marra zuri-berdeei jarraituko diegu, atakan bertan eta beheko argazkiko zuhaitzean ikusten denez.

dian barneratzen denari. Dagoeneko itzulera bidean gaude, Aratzuri erre-kastoaren eskuinetik doana. Aratzuri erreka, Ultzama ibaia osatzen duten errekaetoetako bat da.

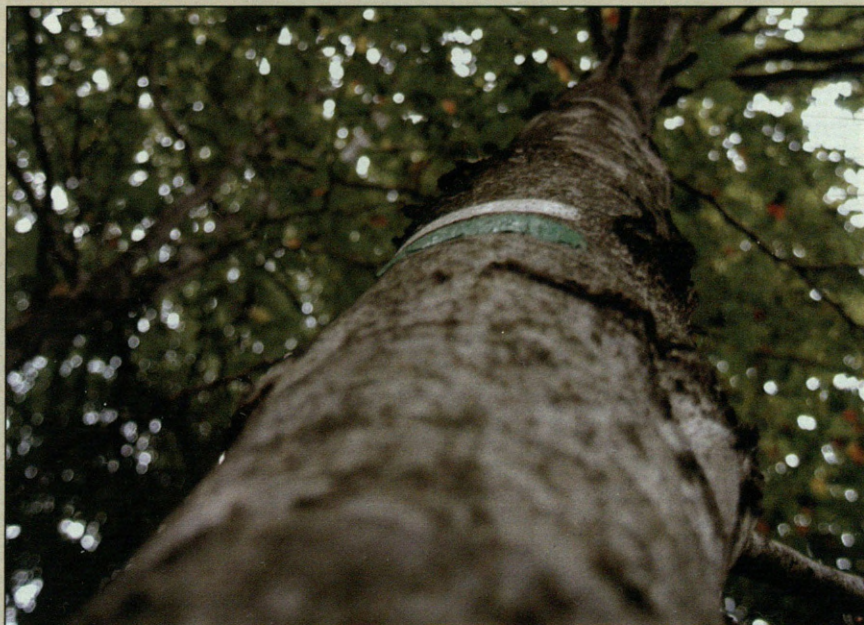
Orbel bizia

Pagadian sartzean, onddoen erreinuan sartuko gara, onddozaleen paradisuari. Pagadia onddoak topatzeko lekuri aproposena dela diote. Hezetasuna eta tenperatura epelarekin batera, hainbat kolore, forma eta tamainako bizidun txikiak erretzen dira lur barnetik. Batzuk orbel artean ezkutatuta bizi dira. Baina kolore bizikoak edonorentzat eskuragarri izaten dira.

Pagadian bagaude ere, urkiak, hurritzak, hostazuriak topatuko ditugu, pixkanaka urtaroko eskaerei erantzunez hostoak galtzen ari direnak. Bidea jarraituz, eskuinera, harri molde handiekin topo egin dugu, konglomeratuekin. Harri zati desberdinez osatutako arroka sedimentarioak dira, goroldioz inguratutak.

Eroritako borda pasa dugu eta ondoan hildako animalia baten hezurak daude, bertako abeltzaintzaren lekuko. Ibilbidea zoragarria da azken zatian. Berehala bidegurutzean eskuinera hartu beharko dugu, seinalea jarraituz.

Kotxeen hotsek adierazi digute errepi-dea gertu dugula. Aldapa txiki bat igo ondoren, berriz ere abiapuntura iritsi gara. Osteratxoa egin ondoren, aukera aproposa bertako jatetxeren batean bailarako produktuak dastatzeko. ■

UZTARTZA
Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlnoa: 943 693481

Menua 9€-tan.
Asteburuetan karta.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Asteroideen eragina kliman

ASTEROIDEETATIK eratorritako hautsak atmosferara sartzean uste baino eragin handiagoa izan dezake Lurraren kliman.

Lau erakundetako zientzialariek batera lan eginez, orain arte ezezagunak ziren datuak topatu dituzte Hego Poloko atmosferan. Bertan, asteroide bat sutan ari zen Lurrera jaisten eta bere inguruan partikula-laino bat sortu zen, Hego Poloko eguraldian eragina izateko modukoa. Sortutako hauts partikulei mikroi deritze eta eguzki-izpiak islatzeko adinako neurria dute. Horrela, ingurua hozteaz gain, lainoak ere sor ditzakete.

Orain arte zientzialariek ez diete garrantzi handiegirik eman asteroideek askatuta-

Asteroidea Lurraren atmosferan sartzean, bere masaren %90-%99 bitartean hauts bihurtzen da eta hauts hori nora joaten den argitu nahian dabilta ikerlariak.

ko partikulei, zeren eta beraien ustez nanopartikulak izango lirarteke, inongo eraginik gabe-koak. Are gehiago, asteroideen eragina beti neurtu da Lurrean egin dezaketena talkaren inguruan eta ez orain aipatzen ari garen bidean.

2004ko irailaren 3an espazioan zeuden hainbat sentsore infragorrik

10 metro diametroko asteroide bat topatu zuten 75 kilometroko altueran Hego Polortan jaisten ari zela. Beste sentsore batzuek asteroidea sutan hasi zenean, 56 kilometroko altueran, detektatu zuten. Lurrean zeuden bost estazio infrasoiz-

Osasuna

JABIER AGIRRE

Estresak gizendu egiten du

ESTRESAK sabelaren barruko gantza ugaritzen du, eta horrek arrisku kardiobaskularra biderkatzen du. Estres kronikoak jota dauden pertsonak dira arrisku kardiobaskularrarekin lotuagoa dagoen obesitatea garatzeko joera handiagoa dutenak.

Izan ere, ez dira gauza bera obesitate zentrala —edo abdominala, sabelaldekoa— eta periferikoa. Periferikoa ipurmasail eta izterretan pilatzen da, usuagoa da emakumeetan eta ez dago lotua arrisku kardiobaskularrarekin.

Obesitate zentrala, ordea, bestelakoa da: gantza kasu honetan enborrean pilatzen da, sabelaldean batik bat, bai azalpeko ehunean eta baita barrualdean ere. Eta azkenean gordailu horiek dira, hain zuzen ere, arrisku kardiobaskularra gehitzen dutenak.

Estresaren eta obesitate zentralaren arteko lotura frogatua dago aspalditxotik, eta berriki egiaztatu da obesitate zentralaren eta arrisku kardiobaskularraren artekoa ere. Beraz, lotuta gertatu dira estresa eta arrisku kardiobaskularra.

Murtziako Unibertsitatean, Obesitatea eta Oinarritzko Ikerketa Taldeko Maria Dolores Garcia Prieto doktorearen zuzendaritzapean egindako azterketak zera erakutsi du, gizonek eta emakumeek ez diotela berdinean erantzuten estresari, eta erantzun horren arabera gantza modu diferentean pilatzen dela gorputzean, sexu batean eta bestean. Azterketa horretan 335 pertsona sartu ziren: 1948. urteko aurreneko 6 hilabeteetan jaioetako 1.299 gizonek eta 1960ko aurreneko 6 hilabeteetan jaio-

tako 959 emakumeek osatutako taldeetatik hartuak.

Pertsona horiei hainbat galdeketa egin zitzaizkien ea estresa nola sumatzen zuten jakiteko, eta neurketa antropometrikotik eta analitikoak ere pasatu zituzten. Ikerketaren emaitzek erakutsi zuten, aztertutako biztanleriaren %22k sindrome metabolikoa zuen —gizonezkoetan 94 zentimetrotik gorako gerri-perimetria, eta 80 zentimetro edo hortik gorakoa emakumeetan—. Gaur egun, sindrome metabolikoa arrisku kardiobaskular handiagoarekin lotutako egoera fisiopatologikotik eta klinikotzat hartzen da.

koek asteroidetik eratorritako uhin akustikoak erregistratu zituzten eta NASAko satelite batek asteroideak askatutako lainoaren irudiak ere erregistratu zituen.

Lehen behaketarekiko 7 ordu eta erdira, goi estratosferan material ezohiko laino bat aurkitu zen, Hego Poloko Davis estazioaren gainean hain zuzen ere.

Lainoa altuegi zegoen ur-lainoa izateko -32 kilometrora zegoen eta urarenak 20 kilometro-ara egoten dira- eta beroegia zen gizakiak sortutako poluitzaileena izateko.

Segundo gutxi batzuetan asteroideak ia 1.000 tona hauts utzi zituen Lurraren atmosferan eta urtero 50etik gora asteroide Lurrera erortzen direnez, kliman uste baino eragin handiagoa izan dezakete. **I**

ESPAZIOA

Satelitea itsasora

CRYOSAT satelitean itxaropen eta inbertsio handiak zeuden, beraren bidez Ipar Poloetako urtze azkarak aztertu eta ulertu nahi baitziren. Jada jakingo duzuenetz, ilusio guztiak Ozeano Arktikarean hondoratu dira, satelitea aireratu eta handik 6 minutura itsasora erori baitzen.

Arrazoiak aztertzen ari dira une honetan, baina misio honek zuen presak larriagotu egiten du gertatu dena. Zenbat denbora itxaron behar du gu beste satelite bat aireratzeko? Zenbat denbora behar da horretarako behar diren baliabideak eskuratzeko?

Tartean ba omen zegoen satelitearen arrakasta interesatzen ez zitzaionik... **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Ganbara bete... bete!

LEHENGO asteko kala-muaz beste behar du ganbarak, neureak behinik behin... Mongitxoak, pasmo-belarra, azeri-buztana... dagoenerako etxean, neguaren esperorako azken uztak aterperatu behar orain.

Kui edo kurkubiak etxeko abelburu guztiontzako onak izango dira. Mihilu-erreboiak zopa eta zapore

berexietarako. Izotzak harrapatu aurretik azken piper eta tomateak bildu, geldu gabe egonagatik jaso; azken kutixi hauek umatzeko leiho baten atzean eguzkitan jarri. Ganbaran zoko ilun, fresko eta oreaturik ez bada upategian edo lurpean bertan hobeto egongo dira patata, beterraba edo erremolatxa, arbi, arbitxo eta arbi-apioa. Azenarioak atera eta kanpoan edukitez gero, mamia bigundu gabe tente mantentze aldera sartu hondarretan.

Fruituetan sagarrak, udareak, mizpirak eta mahatsa aukeran. Seko sanao dagoenak soilik merezi du jasotzea, besteak jan edo ontziratu (likore, mermelada...). Mahats mordoak eta udareak ondo irauteko txorten muturra argizariz lakratu. Kiwiondoen hostoak erortzen hasi direnez, geure klima honetan arbolea ia inoiz heltzen ez diren fruitu hauek jasotzeko sasoa da. Jan ahala, heldutako edozein fruiturekin ontzi batean jarri hauek ere heltzeko. Haizearen magalean kiski-kaska erortzen ari diren hur eta intxaur eguzkitan edo toki oreatuan zabalduta lehortu. Indabekin antzera, lekan ondo lehortuz gero alde ederrean aletzen da gero... neronek lehorrak baino gustokoa-goa ditut, baina, berritan, fresko eta gozo.

Aurtengoan badut bada beste luxu bat dastatzeko gutizia. Baratzaren bueltan ibili ohi diren lagun batzuk Sizilia aldetik tomate haziak ekarri eta landareak eman zizkidaten. Tomate hau lehortuta jateko hazten da. Orain-txe gorritzen, bildu, azala lixiba ttantta batez garbitu, uretan pasa, ondo baino hobeto xukatu eta lehorrean jaso. Negu partean hidropnikoan, lurrik gabe alegia, hazitako freskoen aldean...

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

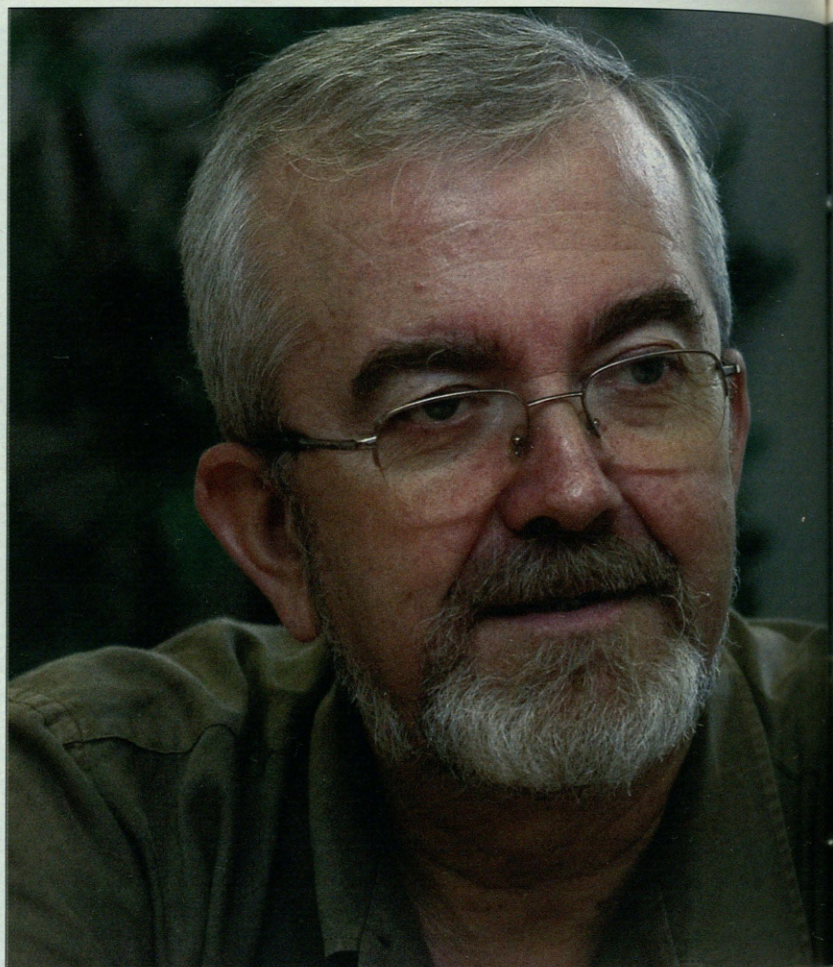
INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

German Kortabarria

Oñati, 1949. Algortan bizi da egun. ELAko Idazkariorde Nagusia da. Sindikatu honek irailean argitaratutako *Hausnarketarako agiria* izan dugu hizpide. Agiriak sorrarazitako erreakzioek hausnarketarako gaitasun gutxi islatu dute bere ustez. Halaber, ELAk ez diola inolako trabarik ipiniko normalizazio prozesuan eman litekeen edozein urratsi, adierazi digu sindikatu honetako komunikazio arduradun German Kortabarriak.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Iñigo Azkona

«Konfrontazio demokratikorik gabe jai dugu»

Normalizazioa, prozesua edota konfrontazio hitzak azaldu dira elkarriketan. Kontzeptuak kontzeptu, hona German Kortabarriak zehaztutako bat: "Ezker abertzalea kontzeptua baino ENAM (Euskal Nazio Askapenerako Mugimendua) izendatzea hobesten dut". Sarreran aipatutako *Hausnarketarako agiria*ren "Burujabetza irabazteko konfrontazio demokratikoa prestatu" izenburuko txostenak sorrarazitako erreakzioak baloratzu abiatu dugu solasaldia.

Zein da erreakzioez egiten duzun balorazioa?

Dirudienez, txostenak batzuei hausnarketarako aukera eman die, eta

beste batzuei buruko edo tripako mina. Gure asmoa ez da inori inolako mina ematea izan. Guk aldian aldiko egoera politikoaren azterketak egiten ditugu. Aldion, batetik, itxaropenerako arrazoiak ikusi ditugu. Jarrera eta tonu politikoak aldatu dira, borondate eta konpromisoak mahai gainean agertuz joan dira, orain urte bat ez zeudenak. Bien bitartean, "ELAk zer dio?" entzun dugu han-hemenka. Horiek horrela, gure ekarpena egin dugu, baita zuhurtzia handiz egin ere.

Baten batek aldion joka-lekutik kanpo edo *missing* egon zaretela esan du.

Ez, inola ere ez. Guk ez dugu onartzen *missing* egon garenik. Batzuek

joka-lekuak ezartzen dituzte eta, gure ustez, era unilateralean ezarri ere. Hasteko komeni da gogoratzea gu sindikatu bat garela, ez daukagu aspertzeko astirik, ez gara *missing* ibiltzen. Eguneroko lanean aldarrikapen eta lan gogorrak egiten ari gara, baita erakunde mailan egin ere. Alde horretatik ELAk badu zereginik. Hori batetik, eta bestetik, gu arlo politikoan egon gara eta egongo gara.

Pernando Barrenaren hitzetan "kezkatuak omen zaudete konponbidearen egunaren ondoren sor daitekeen joka-leku politikoarekin".

Inondik inora ere ez. ENAMn badago horrelako irakurketa bat, eta horrek

harritu egiten nau. Tankera horretako iritziei ez diet antzik ematen. Gu konponbidearen egunaren ondoren kezkatuak? Irakurketa hori, batzuek erakunde eta alderdien arteko harremanak lehia klabean ulertzen dituztelako da. Eta gu ez gaude klabe horretan. Aitzitik, guk alderdi eta erakundeen arteko harremanak eta aliantzak irabazteko egiten direla pentsatzen dugu. Eta ez, nik zure kontura irabazi eta zuk nire kontura, baizik alde biek irabaziz. Lizarra-Garaziko Akordiora iristeko klabea hori izan zen.

Lizarra-Garaziko Akordiora iristeko eskema ulertzea funtsezkoa da, antza. Garai hartan LAB eta ELAren artean diferentzia handiak ziren, dudarik gabe, egoera bera ere oso gogorra zen eta elkarlanak oztopo handiak gainditu behar zituen, baina helburu bateratu batzuk genituen. Lizarra-Garaziko Akordioa bi sindikatuen elkarlanak ahalbidetu zuen —beste askoren lana ahaztu gabe—. Abertza-

leok batuz gero, geure helburuak hobeto lortzeko indar eta errespetu gehiago, baita mobilizaziorako eta borrokarako gaitasun gehiago genuela ohartu ginen orduan. LABek "ELAren kin batera ondo goaz, irabazten ari gara" pentsatu zuen, eta guk ere bai. Baina Lizarra-Garaziko Akordio garaian LABek, ELArekiko elkarlana sendotu beharrean, lehiari lehentasuna ematea erabaki zuen. Hori da behintzat gertatutakoaz egiten dugun irakurketa. Eta, noski, lehia kezka nagusi bihurtzen denean, elkarlana hondatuz doa. Ez orduan eta ez orain, gu ez gaude esparru-lehiari begira, denoi irabazteko balioko digun esparrua eraikitzeari begira baino.

ENAMn PSOErekin bidea jorratzeko aukera ikusten dute nonbait.

Eta guri hori oso ondo iruditzen zaigu. Guk, aldiz, hainbat gai ez ditugu nahiko landuak eta garbiak ikusten. Hala ere, gai delikatuak dira eta ari denari egiten utzi behar zaiola pentsatzen dugu. Alde horretatik guk zuhurtziaz eta errespetu osoz jokatu dugu, eta gurekin aldiz ez da horrela jokatu. Guk denbora luzea daramagu egurra jaso eta jaso. ELA deskalifikatzen ari dira. Gu errespetatzen ari gara besteak egiten ari direna, baina gu ez gara sartuko gure burua ikusten ez dugun lekuan. Eta eskema batzuetatik kanpoan geratzea erabaki badugu ere, ez dugu beldur eszenikorik. Hala ere, ELAk gizartearekiko ardura dauka, eta aurrena bere afiliatuekiko ardura. Eta alde horretatik, zuhurtziaz eta tentuz bada ere, egoerari buruz dugun iritzia adieraztera behartuta geunden; horregatik erreakzio batzuk lekuz kanpo daudela iruditzen zaigu.

Nazio Eztabaidaguneak azken jardunaldia Zarautzen burutu berri du. LAB ber-

"Gure azterketan erratuak egon gaitezke. Baina ulertu gaituztela pentsatzen dugu, bestela ez zuten horrela erreakzionatuko. Erreakzioak prozesu honen ahultasunaren adierazle izan daitezke"

tan dago. ELA ez. Zertan dago bi sindikatuen arteko elkarlana?

Oraindik arlo batzutan elkarlanari eusten badiogu ere, oro har ez dago elkarlanik. Guk Nazio Eztabaidaguneari haxe galdetu genion: "Zer egiten dugu, adibidez, lan harremanen esparruan? Horretaz eztabaidatzen hasten bagara Nazio Eztabaidagunean, norekin aurkituko gara? LABekin, ezta? Eta nola daude gure eguneroko harremanak? Oso gaizki. Horri heldu behar zaio beste ezer egin baino lehen, oinarritzko eztabaida eta akordioak gauzatu ezean gune sinbolikoek ezer gutxirako balio baitute.

Alderdi politikoen arteko mahaia nola ikusten du ELAk?

Alderdien arteko mahaia "normalizazioa" ekar lezake. Baina prozesu honetan "normalizazio" hitzak zentzu ezberdina du eragile edo parte bakoitzarentzat. Hau da, normalizazioaren bidez ziklo armatuari itenbide bat bilatzen lagundu dakiok. Balio dezake halaber, gutxienez, alde guztien parte-hartze politikoa bermatzeko, eskubide zibil eta demokratikoak finka daitezen, eta hori guretzat aurrerapauso handia litzateke. Oso ondo, eta laguntzeko prest gaude, lagundu ahal bagenezake behintzat...

Baina?

Baina beste kontu bat da prozesu bide horrek izan ditzakeen mugei buruz egiten dugun azterketa. Eta gure azterketan erratuak egon gaitezke. Baina ulertu gaituztela pentsatzen dugu, bestela ez zuten horrela erreakzionatuko. Erreakzioak prozesu honen ahultasunaren adierazle izan daitezke, gure hausnarketarekin zalantzan jarri badugu prozesua. Zertaz ari dira? Zein da benetan prozesuaren sendotasuna? Ulertzen dugu diskrezioa gorde behar dela, baina gai politikoez ari garenez jendeak ez al dauka eskubiderik gauzak zuzen eta garbi entzuteko, argi mintzatzeko?

"Konfrontazio demokratikoa" beharrezko dela diozue. Josu Jon Imazek ez du horrela uste, antza.

Gure agiriaren aurkako erreakzio nabarmenena Josu Jon Imazena izan da. Alderdi Egunean bera ez dagoela konfrontazio demokratikoaren alde

esan zuen. Guk, aldiz, konfrontazio demokratikorik gabe jai dugula uste dugu. Eta Ramon Jauregi ere ez dago konfrontazio demokratikoaren alde. Jarrera horiek oso adierazgarriak dira. Hau da, alderdi espainol nazionalista bakoitzak badu bere proiektua, eta aldi berean alderdiek proiektu bateratua dute. PP eta PSOEren artean badute funtsezko adostasuna: Espainiaren subiranotasuna eta Estatua-
ren erdua zein den, eta boterea non den adostua dute. Guk abertzaleok ez dugu halakorik, eta gainera, hori izatea debekatzen zaigu. Ramon Jauregiren erantzuna oso bortitza izan da. Zergatik?

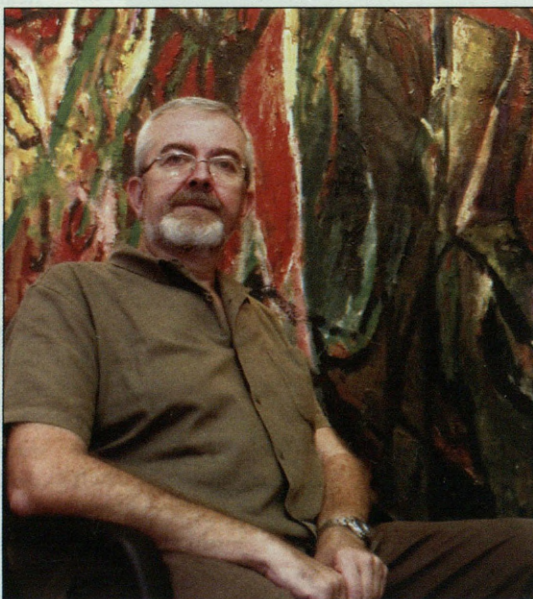
"Konfrontazio demokratikoa" kontzeptuak ez dirudi egokia Estatuko ordezkarietako negoziatzeko beraz.

Horrela dirudi. "Hitz hori ez dakit egokiena ote den, konnotazio gatazkatsua duela ematen du", esan zidan lehengoan batek. Orain *buen rollito* garaia dela ematen du. Bada ez. Konfrontazio demokratikoa espainol nazionalisten eta euskal abertzaleen proiektuak kontrastatzea da. Egungo indar korrelazioak ikusita, ez dut uste arazoa mahai baten inguruan soilik konponduko denik. Konfrontazio demokratikoa da ere gizarteak erabakitzea. Eta gizarteak proiektu horren alde lanean irabazi behar du erabakitze gaitasuna.

Kontzeptuak kontzeptu, konfrontazio hitza ez da denen gustukoa.

Guk konfrontazioari ez diogu inolako kutsu agonikoa ematen, agonismoak kalte gehiegi ekarri du herri honetara. Konfrontazioa gure planteamenduei heltzeko modua da, baita borroka gizartean hedatzeko modua ere. Inoiz edo behin entzun izan dugu Lizarragaraziko Akordioak huts egin zuela PSOE barnean ez zegoelako. Guk ez dugu hori uste. Jakina, PSOEak akordioan egon behar du, denok gure lekua izan behar dugu. Guk baina, egoera aztertzerakoan, akordiora iristeko lehenik oinarritzko baldintzak behar direla diogu, uneon euskal erabakigunea onartuko duen akordio baterako nahiko indar korrelaziorik ez dago eta bal-

dintzak hobetu behar ditugu. Hasteko, autodeterminazioaren alde gaudenok gutxieneko adostasuna behar dugu. Telesforo Monzonen tesia lurperatu dute. Maltzagaraino abertzaleok elkarrekin joatearena, alegia. Maltzaga EAJrekin akordioa egitea zen eta guk beti esan dugu "egin ezazue akordioa ahal duzuenarekin, ez itxaron Maltzaga

"Euskal erabakigunea onartuko duen akordio baterako nahiko indar korrelaziorik ez dago ELAren ustez".

hori gauzatu arte". Baina, tira, orain Maltzaga ahaztu eta Estatua eta PSOErekin negoziatzeko bidea landu nahi dute. Segi aurrera, baina...

Baina...

...biharamunean autodeterminazio eskubidearen eta erakuntza nazionalaren aldeko borrokan segitu beharko dugu. Egun, adostasun minimoa balego denok ahalegin egin beharko genuke fase honetan gauzatzen ari omen den prozesuari babes emateko. Ados. Gu ez gaude jeloskor kanpoan gaude-lako, baina mugimendu sindikalaren barruan ondo ikusiko genuke adostasun bat prozesu honi bestelako babes eta indarra emateko. Eta agian garbiago hitz egin beharko litzateke, herri honetako jendeak antzematen baititu egoeraren aukerak eta mugak.

"Prozesu soziala eta klase-gatazka aintzat hartuko duen" prozesua landu nahi duzuela diozue. Nola?

Guk gako autodeterminazio eskubidean jartzen dugu. Batzuen ustez beste fase batean sartzeaz gaude, abertzaleen batek esan duenez, eskubide hori ia lortuta dago. ELAren ustez, aldiz, autodeterminazio eskubidea lortzeko borroka latza egin beharko dugu oraindik. Estatu subiranoa azken helburu izan

arren, autodeterminazioa puska baterako helburu estrategikoa dela iruditzen zait; autodeterminazio prozesuak jendearen borondatea eta konbentzimendua irabazten lagundu behar digu. Herri bezala erabakitze konbentzimendua irabazteko faktore batzuk daude, identitateko faktorea funtsezkoa da, baina baita ere gizarte orekatuagoa eta baldintza sozial hobekoak izango dituen. Hau da, herritarrek eta langileok parte hartzeko aukera emango duen joka-leku politikoa irabazi behar dugu. Izan ere, prekarietatearen aurka eta babes sozialaren alde dauden sektoreek autodeterminazioaren alde izan behar dute. Prozesuan ezin dira identitateko eta gizarte-ereduaren ezaugarriak bereizi. Eta gu langile erakundea gara eta premia horiei erantzun behar diegu.

Azkenik, zer gogoeta egiten duzu Iparraldeko Laborantza Ganbaraz.

Laborantza Ganbara konfrontazio demokratikoaren eredu bikaina da. ELB eragile nagusia izan da, baina bere estrategia nagusia indarrak biltzen joatea izan da. Laborari batzuk Laborantza Ganbarara euskal identitatea dela-eta hurbildu dira, beste batzuk, berriz, Ganbarak bere interesak ondo kudea ditzakeela ikusi dutelako. Konfiantza dute haiengan lana ondo egiten duen jende serioa delako. Babes sozial zabala bilatu dute, Batera plataformaren barruan, esaterako. ELB laguntzea erabaki genuen eta harreman egokiak garatu ditugu. Iparraldeari begira urrats garrantzizkoak eman dugu Robles-Arangiz Fundazioaren bidez. Horrekin lurraldetasunari gure ekarpena egiten ari gara. Guk ez dugu Iparraldean helburu zehatzik planteatzen, bertako egoera dinamizatzen lagundu nahi dugu Fundazioaren bidez. Ezer egiten bada Iparraldek bertatik egin beharko da-eta. ■

Komunikazio teknologiak “bi munduak” gerturatzeko

Nazio Batuen Erakundeak Informazioaren Gizarteari buruzko Munduko Goi-Bilera abian jarri zuen duela bi urte. Informazio eta komunikazio alorrean teknologia berrien garapenak aldaketa sozial, ekonomiko eta kulturalak eragin dituela dio eta Nazio Batuek jabetu dira teknologia hori guztion zerbitzura jartzeko premia dagoela. 2003an Genevan (Suitza) egin zuten lehen atala eta bigarren atala azaroan amaituko da Tunisian. Aurrez, Bilbon, azaroaren 9tik 11ra agintari lokalak bilduko dira gaiari buruz hausnartzeko.

AINARA SAROBE

NAZIO BATUEN USTEZ, agintari lokalak dira Informazioaren Gizartearen sustatzaile nagusienetakoak, hau da, hiriak, erregioak eta administrazio deszentralizatua duten gainerako entitateak. Horiek omen daude, Estatu mailako agintekin alderatuz, hiritar-rarengandik gertuago. Nazio Batuek diotenez, lehenengo aldiz, sektore pribatuak eta gizarte zibilak munduko goi-bilera batean parte hartzeko aukera izango du. Nazio Batuek murriztu egin nahi dute Lehen Mundua eta Hirugarren Mundua deitutako bi munduen arteko urruntasun digitala. Erakundearen ustez, informazio eta komunikazio alorreko teknologiek, adibidez, Internetek, herrialde behartsuenetan bizi diren hiritarrei abantaila sozial eta kulturalak ekar diezazkioke.

Nazio Batuen Erakundeak abian jarritako proiektuan lau kontinentetako –Asia, Afrika, Europa eta Amerika– 1.500 milioi hiritar ordezkatzan dituzten 18.000 hiri eta eskualde ari dira lanean.

Bilbon, Hirien eta Agintari Lokalen Informazioaren Gizarteari buruzko Munduko II. Goi-Bilera honetan, Afrikako, Europako, Asiako eta Lati-

noamerikako 2.000 ordezkari lokal elkartuko dira.

Bilboko goi-bileran hamabost alor jorratuko dituzte. Hauek dira horietako batzuk: Software libre, e-Kultura eta Identitatea, Garapen Iraunkorra, e-Osasuna, e-Hezkuntza, e-Business, Azpiegiturak, e-Administrazioa eta e-Demokrazia. Lau hitzaldi egingo

guztion eskuragarri egongo dena lortzeko printzipioak ezarri zituzten. Hurrengo bilera Bilbon, Euskalduna Jauregian, azaroaren 9tik 11ra artean egingo dena da.

Bilboko goi-bilera prestatzeko segidako hiru pausoak emango dituzte: Lehenik eta behin, agintari lokalen ordezkariak mobilizatuko dira eta baita

Informazioaren Gizartearen dagokien zeregina eta Gizarte horrek dakartzan erantzukizunak eztabaidatzeko prest dauden elkarteak ere. Bigarrenik, sektore publiko, pribatu eta Nazio Batuetako kideen artean partaideak ezarriko dira, herrialde guztien garapena bultzatuko duten aplikazioak eta zerbitzuak garatu ditza-ten. Azkenik, agintari lokalen ekarpenak bil-

tzeko aukera emango duten hainbat ekitaldi egingo dira, bai teknikoak bai politikoak. Prozesu horretan ezarriko dira, hain zuzen ere, Informazioaren Gizartearen garapenari buruz eskura daukagun ezagutza etorkizunean elkartrukatze oinarriak.

Bilboko bileran ateratako ondorioak azaroaren 16tik 18ra artean Tunisian egingo den Munduko Goi-Bilera-
ra eramango dituzte agintari lokalek. ■

Lyonen (Frantzia) 2003an egindako bilera.

dituzte, arlo geografiko bakoitzeko bana: Europa, Afrika, Latinoamerika-Karibe eta Asia-Ozeano Barea.

Agintari lokalak beren nahiak, beharrak eta eginkizunak azaltzeko elkartu dira eta Hirien eta Gobernu Lokal Batuen erakundea sortu dute. Lehen bilera Lyonen (Frantzia) egin zuten 2003ko abenduan. Bertan, Informazioaren Gizarte demokrati-koa, berdintasuneko, anitza eta

Berritu ala hil, enpresen patua

Laugarren urtez E-Business Global Conference biltzarra antolatu dute urriaren 19an eta 20an Bilboko Euskalduna Jauregian. Aurten jorratutako gaia "Sormena eta berrikuntza negozioetan" izan da eta ekitaldia Industriaren Sustapen eta Eraldaketarako Baltzuak (SPRI) eta Elektronikaren, Informazio Teknologien eta Telekomunikazio Enpresen Espainiako Elkarteak (AETIC) antolatu dute.

AINARA SAROBE

Argazkia iaz Bilbon egindako E-Business Global Conference biltzarrekoa da. Aurtengo ekitaldia laugarrena da.

BILTZARREAN, nazioarteko adituak bildu dira, negozio eskola onenetako irakasleak eta esperientzia handiko enpresa zuzendariak. Sektore guztietako enpresak elkartu dira, hala nola, industria, zerbitzu profesional, aholkularitza, banku zerbitzu, ofimatika edo telekomunikaziokoak. Biltzarrak ikuspegi erabat praktikoa izan du eta Aitor Cobanera, SPRIko zuzendariaren hitzetan, "garrantzitsuena aukeraturako gaietan enpresek azal dutako esperientzia izan da".

Bertaratu diren enpresa motei dagokionez, Cobanerak azaldu duenez, "enpresa handiak txikiekin konbinatu nahi izan ditugu, batez ere Euskadiko enpresa txikiak, mundu honetan sartzen ausartzen ez diren beste enpresa txikientzat ispilu argiago izango baitira. Helarazi nahi

duguna da edozein enpresatan erabil daitezkeela teknologia hauek".

Asiako herrialdeetako deslokalizazio prozesua eta konpetentzia kontuan izanda honakoa da mezua: negozioak edo enpresak sendotzeko berriktapena gero eta gehiago bultzatu behar da. Berrikuntza hau lortzeko irtenbideetako bat enpresetan informazio teknologiak erabiltzea da.

Ardoa Interneten

Informazio teknologiak enpresan txertatu dituen enpresetako bat da Grupo Faustino ardo saltzailea. Faustino taldeak duela urtebete sortu zuen web gunea (www.grupo-faustino.es) beraien ardoak inportatzen dituzten bezeroentzat eta banakako erosleentzat. Ricardo

Aguiriano, Grupo Faustino arduradunak azaldu digun bezala, "alde batetik, gure produktuak promozionatzen ditugu web gunean eta bestetik, informazio gune bilakatu dugu gure ardoa inportatzen duten enpresentzat. Hala, bertan, irudiak ere aurki ditzakete, haien katalogoa sortu dezaten". Izan ere, Grupo Faustino ekoiztutakoaren %60 esportatzen du. Aurrera begira, ardoaren kluba sortu nahi dute eta baita denda birtuala ere.

Grupo Faustinoen web orriak El Correoren web orri onenaren saria irabazi du eta baita Errioxako web orri onenaren saria ere.

www.xelectia.com

Biltzarrean aurkeztu zen beste adibide bat Xelectia, Bikaintasun Komer-

“Ikerketa eta garapena errazago ikus daitekeen zerbait da, baina berrikuntza, badirudi, hor bueltaka dabilen zerbait dela, eta ideia bikainekin duela zerikusia, eta ez da horrela”

AITOR COBANERA

tzioaren Sarea izan zen. Hiru urteko lanaren ondoren, web guneak bost hila beste berririk ez daramatza mar-txan. Web gune honetan, batik bat, Bizkaiko eta baita Gipuzkoa eta Arabako zenbait denda txikien eskaintza bildu dute. Liburu denda, altzari eta dekorazio denda, larruzko gauza, bizikletak edo arropa saltzen dutenen berri dugu web gune honetan. Ia dendako produktu guztiak banan bana azaltzen dira dagokien informazioarekin eta argazkiarekin.

Atzean geratzeko arriskua

Euskal Herriko enpresek berrikuntzaren alde apustu egiten dutela ziur dago Aitor Cobanera SPRIko zuzen-

Goian www.grupofaustino.es web gunea eta behean www.xelectia.com.

Alex Rovira, La Buena Suerte liburuaren egileetako bat «Berrikuntza, teknologia arloan bete-betean sartu da, baina giza arloan ahaztu egin da»

LA BUENA SUERTE liburuaren egileetako izateaz gain, ESADE Business School-eko Marketingeko Zuzendaritza departamenduko irakaslea da. Eskola honek enpresetan zuzendaritza lan ardurak dituzten gizon-emakumeak prestatzen ditu.

Zein laguntza mota behar dute enpresek?

Hori enpresaren arabera da. Batzuk ikerketa eta garapen alorrean laguntza behar dute atzean geratu direlako, beste batzuek giza baliabideetan irizpideak behar dituzte. Baina, batez ere, denek behar dutena etorkizun-sena da eta norbakoaren gaitasuna lantzeko tresnak behar dituzte.

Teknologia berriak nahikoa sartu al dira enpresetan?

Askok hobetu da, baina asko dago egiteko. Berrikuntza teknologia arloan bete-betean sartu da, baina giza arloan ahaztu egin da.

Teknologia berriekin lanean ari

daria. Hala ere, bere ustez, “ikerketa eta garapena errazago ikus daitekeen zerbait da, baina berrikuntza badirudi hor bueltaka dabilen zerbait dela, eta ideia bikainekin duela zerikusia. Ez da horrela, egiten duzuna beste era batera egitea da, edo behintzat saiatzeari, zure produktua merkatuan lehiakorragoa izan dadin”. Hala ere, berrikuntza edozein mailatan ezar daitekeela azaldu du Cobanerak, bai produktuari, jendeari, prozesuari zein merkatuari lotuta.

Euskal enpresek badakite berri-ekin behar dutela, baina motel bada-biltza gero egin beharreko jauziak orduan eta handiagoa izan beharko du. Bestela, batzuetan, enpresaren

diren enpresen etorkizuna nolako izango da?

Enpresa bakoitzak bere aukera egiten du. Aukeratzeko arrisku batzuk dakartza eta arriskurik hartzen ez duenak ez du inoiz arrakastarik lortuko, hori argi dago.

Bestetik, bitxia da ikus-tea nola teknologia berrietan sartuko zirenik

uste ez zenuen enpresak alor horretan sartzen ikus-tea. Denbora asko galtzen dugu beldurratetik eta nagikeriatetik. Gure helburua ikerketa, sen ona eta ondo eta maitasunez garatzen diren ideiekin baino ez dugu lortuko.

Interneti esker, erosketak guztiak etxetik egitera helduko gara pen-tsatu behar al dugu?

Ez. Horrek aukera gehiago irekitzen dizkigu, berririk ez. Aldaketa asko ekarriko ditu sistema berri horrek eta haietara egokitzen ikasi beharko dugu. Teknologia berriek edukiak eta zerbitzuak eskaintzen dizkigute batez ere, baina produktua aurrez aurre ikusi, ukitu, usaindu eta sentitu nahiko dugu oraindik.

biziraupena ere jarri daiteke arriskuan.

Cobaneraren ustez, etorkizunari begira “dauden bezala geratzea erabakiko duten enpresak egongo dira, baina hori ez da berdina geratzea, atzean geratzea baizik, beste guztiak aurrera baitoaz. Beraz, gu saiatzen gara enpresei haien sektorean dauden aldaketak jakinarazten, ez daitez-zen atzean geratu”.

Enpresa munduan berrikuntzaren eta sormenaren alorra garatzea denen esku dagoela aitortu du Cobanerak. Hau da, “enpresek barneratuta izan behar dute berrikuntzaren garrantzia, baina administrazioak laguntza eskaini behar du eta kon-tzientzia sortu”. ■

TOPAKETAK: HIZKUNTZ NORMALIZAZIOA

Euskararen normalizazioan politikaren pisua

ARGIAren 2.000. zenbakia ospatzeko antolatutako bigarren mahai-ingurua urriaren 11n egin zen Gasteizen. Lau hizlariak LARRUNeko 91. zenbakian idatzitakoak laburrean azaldu zizkieten entzuleei. Ondorengo eztabaidan euskararen normalizazioan politikak duen pisuak hartu zuen garrantzia.

ONINTZA IRURETA

LAU MAHAIKIDEEN ARTEAN hitz egiten lehena Paula Kasares izan zen eta beste ezer baino lehen, gogorarazi zuen Iparraldeko ordezkariak ez zela mahaian eta pena zela. Lau hizlariak beren txostenetako jarduna laburbildu zuten eta aurrera egiteko moduak baditugula azpimarratu bazuten ere, garbi adierazi zuten datozen 20 urteotan ez dugula euskararen erabateko normalizaziorik ezagutuko.

Ondorengo iritzi trukaketarako haria Joxe Jabier Iñigok eman zuen. Iñigok azpimarratu zuenez, euskararen normalizazioan, arlo sozialean eta norbanakoren mailan, gutxi-asko asmatzen ari gara, baina arlo politikoan eragiten ez. Datozen 20 urteotako klabe moduan azaldu zuen politikaren alorra, eta gizar-te eragileak eskas sumatu ditu instituzio

Ezkerretik eskuinera, Kike Amonarriz moderatzailea, Erramun Osa (Euskal Herriko Ikastolen Konfederazioko Euskaraz Bizi eta hizkuntz proiektuaren arduraduna), Miren Mateo (EAEko Hizkuntz Politikarako Sailburuordetza Koordinazio zuzendaria), Joxe Jabier Iñigo (Kontseiluko plangintza burua) eta Paula Kasares (NUPEko Filologia eta Hizkuntza-ren Didaktika Saileko irakasle elkartua).

eta alderdi politikoei eragiten. Gai hau jorratzea zaila dela onartu zuen. Estatu burujabea izatearen garrantzia mahai gaineratu zuen. Arlo politikoan lan egiten ez bada, beharbada, euskararen katastrofeaz edo bukaeraz hitz egin beharko dugula adierazi zuen. Kontzientzia politikorik edo apustu politikorik ez egotea azpimarratu zuen Iñigok, euskara lehentasunetatik at dagoela, alegia, euskararen alorrean ez dagoela ausardiarik. Hitzok Miren Mateori begira esan zituen eta Mateok honakoa erantzun zion: "Hizkuntz politika epela egin dugula diozu? Beroa? Hotza? Batzuk hotzagoa egitea ere nahiago zuten. Malguak garela? Bai,

gerri pixka batekin jokatu dugu". Iñigok hizkuntz politika ez molestagarria egiten saiatzen direla esan zion Mateori eta azken honen ustez, "hizkuntz politika beti izango da molestagarria, baina inposatuta ez dago ezer". Entzuleen galderak hasi aurretik euskararen normalizazioan estatua izateak ala ez izateak duen garrantzia aritu ziren hizlariak. Iñigok estatua izatearen berebiziko garrantzia aipatu zuen eta Mateok euskara normalizatzeko autogobernua badugula erantzun zion eta zera gaineratu: "Hizkuntz politika ezin dugu kolore bakarrekoea egin". Erramun Osak gogorarazi zuen euskararen eremua abertzaleena eta ez abertzaleena dela.

Babeslea: Bergarako Euskara Zerbitzua

Bergarako Udala

Bergarako Udala, euskarazko komunikabideen alde

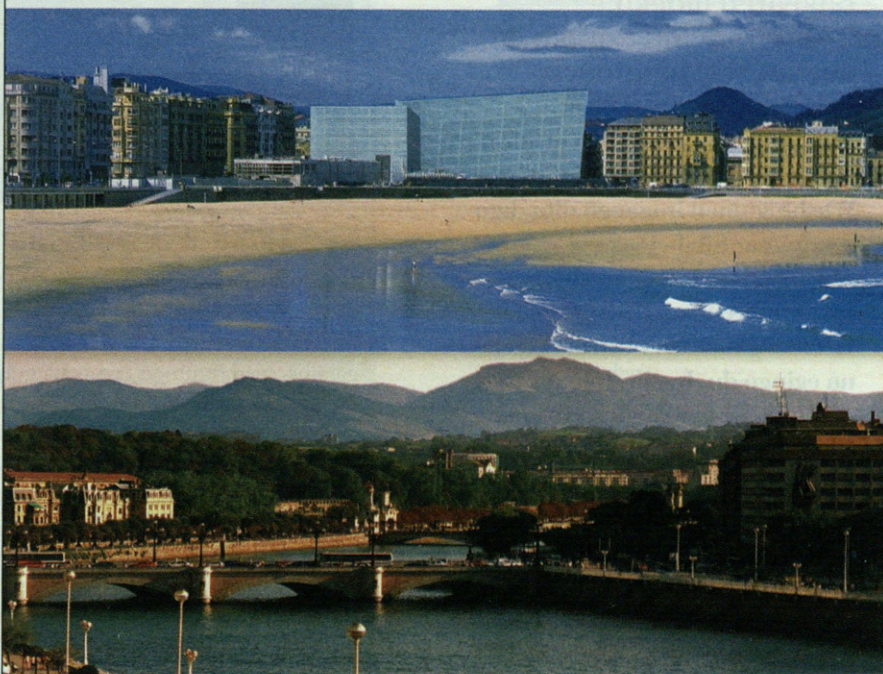
**Hizkuntz politika
Lehendakaritzan**

Hizkuntz politika Kultura Sailean zergatik dagoen galdetu zion entzule batek Miren Mateori; bere ustez, kokapen egokia Lehendakaritzan litzateke. Honela erantzun zion Mateok: "Lehen Lehendakaritzan zegoen hizkuntz politika, baina ez zuen pezetarik ere. Nahiago dut organo periferikoa izatea eta baliabideak izatea. Ez dut uste, hala ere, Jaurilaritzan hizkuntz politikak duen kokapena denik soluzio bidea". Erramun Osak berriz, hizkuntz politika Lehendakaritzan kokatzeak duen garrantzia azpimarratu zuen.

Mateori aurkeztu zitzaion hurrengo gaia honakoa izan zen: euskara ikastea erronka positibotzat hartu beharrean, jendea behartuta sentitzearena. Presioaren eta atsegintasunaren arteko nolabaiteko oreka egon beharko lukeela aipatu zuen entzuleak. Miren Mateok erantzun zion egitura politikoak ez dakarrela berez normalizazio politikorik. Eta zera gaineratu zuen: "Ez dut uste inposaketa jokabide ona denik, baina bai, tentsio puntua mantendu behar da gizartean, deseroso xamar senti dadila". Horren harira Joxe Jabier Iñigok aipatu zuen nola Kontseiluak eskatu duen, Katalunian dagoen moduan, euskararen eza gutza derrigorrezkotzat hartzea. Dena den, eskaera hori ez du uste Iñigok inposaketa denik.

EAEko hizkuntz politikaz bero-bero aritu baziren hiru hizlari (batez ere Mateo eta Iñigo) azken hitza Paula Kasaresek izan zuen, berak esan bezala Nafarroako "periferia"tik: "Nafarroko EAEren esperientzia dugu erreferentzia, baina batzuetan antzeko miseriak aurki ditzakegu batean eta bestean".

Ezin esan etorkizuna ezkor irudikatu zutenik hizlariak, nahiz eta mahai-ingurua baikortasun kutsuagatik nabarmendu ez, eta beraz, Kasaresek katalan bati hartutako esamoldea gogoratuko dugu: "Egin dezagun euskaraz egin daitekeen guztia eta erdaraz euskaraz egin ezin daitekeena". ■

ESANDAKO GUZTIA GUTXI IZANGO DA BETI**GALDETU KURSAALERA GERTURATU****DEN EDOZEIN BATZARKIDERI.****TOKIARI BURUZ HITZ EGINGO DIZUTE:****RAFAEL MONEO ARKITEKTO EZAGU-****NAREN ERAIKINA TXUNDIGARRIA****DELAKO. KOKAPENARI BURUZ ERE****ARITUKO ZAIZKIZU: ITSASOAREN****AURREAN ETA HIRIAREN ERDI-****GUNEAN AURKITZEN BAITA. AZPIEGLI-****TURA OSOAK ETA ERABILERA****ANITZAK AIPATUKO DIZKIZUTE:****ANTOLAKETA PRIMERAKOA DELAKO.****ETA AZKENIK, HIRIARI BURUZ****MINTZATUKO DIRA: DONOSTIA LEKU****BEREZIA BAITA GOZATZEKO, KIROLA****EGITEKO, EDERKI JATEKO, EROSKE-****TAK EGITEKO... ESANDAKO GUZTIA****GUTXI IZANGO DA BETI.**

Asteagin handiz
Euskadi
PAIS VASCO
con mucho gusto

**DONOSTIA
SAN SEBASTIAN****CONVENTION BUREAU**

REINA REGENTE, 3
20003 DONOSTIA-SAN SEBASTIAN
Tel: 943 481 466. Fax: 943 428 122
e-mail: bureau@donostia.org
www.ssconvention.com

Bero-beroan

Gorka Espiau AEBtako Bakearen aldeko Institutuarekin arituko da lanean Washingtonen

Azken hamar urteetan Elkarriko nazioarteko harremanen ardura-dun izan den Gorka Espiauk Washingtonen iragango ditu datozen hamar hilabeteak eta AEBtako Bakearen aldeko Institutuarentzat (USIP) Euskal Herriko gatazkari buruzko txostena egingo du. Institutu hau AEBtako Kongresuak sortu zuen eta munduan zehar diren gatazken kudeaketa eta irtenbideak aztertzen ditu. *Elkarri* aldizkariaren 119. zenbakian elkarritzeta interesgarria egin diote Espiauri eta bertan munduan zehar euskal gatazkaz entzundakoen berri zabal eta zehatza ematen du.

Frantziako espetheen egoera "lotsagarria" salatu du Alvaro Gil-Roblese

Fresnes, La Santé, edo Marsellako Les Baumettes espetxeak ezagunak dira Euskal Herrian azken urte luzetan Frantziako euskal preso-en egoera jarraitu dutenentzat. Egoera gogorra eta baldintza eskasak oso orokorrak dira Frantziako espetxeetan eta Europako Kontseiluko Giza Eskubideen komisario Alvaro Gil-Roblese, espetxeak eta atxiloteta gunek bisitatzeko egin duen bisitaren ondoren, egoera "izugarria" dela aitortu du. Bisitatutako toki batzuk Europan ikusi dituen txarrenetakoa direla aitortu du, eta adibide gisa jarri du Parisko Justizia Jauregiko atxiloteta gunea. Gil Roblese salatu duenez, Nicolas Sarkozy barne ministroa izan da Europa osoan egindako bidaietan berarekin bildu ez den barne ministro bakarra.

ARGAZKI PRESS: JAGOBA MANTEROLA

18/98 + Plataformaren Kaiera abian da

Iturri gehienen arabera 18/98 auzia azaroan hasiko bada ere, badira oraindik horren inguruko zalantzak. Auzitegi Nazionalan egindako epaiketarik handiena izango da eta ez da erraza irudikatzen antolaketa aldetik nola garatuko den hirurogei lagunetik gora epaituko duen auzia. Zortzi hilabetez gorako iraupena aurreikusten zaio auziari, astelehenetik asteazkenera iraungo du eta Javier Gomez Bermudez Auzitegi Nazionalako Penal Aretoko lehendakaria aztertzen ari da uneren batean Bilbora ere ekartzea. Eskubide politikoen eta zibilen zapalketari dagokienez, auziak dakarren jautzia azpimarratzen ari da egunotan auziaren salaketaren ardura bere gain hartu duen 18/98 + Plataforma zabalak. Horren luze iraungo duen epaiketan, une bakoitzean dagokion tentsio maila mantentzea izango da talde honen zeregin zailenetakoa. Dagoeneko abiarazi du Kaiera izeneko ekimena eta jende esanguratsuaren atxikimendua lortu du, besteak beste, Adolfo Perez Esquivel, Bernardo Atxaga eta Pedro Miguel Etxenike.

Zer da...

SIDENOR

Euskal siderurgian talde gailenena da altzairu berezien fabrikazioan; Europan, berriz, nagusietako bat. Sociedad Anónima Echevarría (SAE) taldearen jatorrikoa da Sidenor eta 1882ko Castrejanako Santa Águeda enpresa izan zen sozietate horretako lehena. Ibilian ibilian, altzairu-fabriken fusio ugarietz gain, erdibidean Acerialesen jaiotza ere ezagutu ondoren, Acenor eratu zen 1988. urtean Gobernu Zentralaren eta Euskadikoaren eskutik, eta hartan integratu ziren SAE taldea, Aceros de Llodio, Hernaniko Pedro Orbegoza eta Loiuko Olarra. Guztiek estatuaren kargurako erretiro aurreratuak eta indemnizazioak aplikatuz zegozkien lanpostuak murrizteko planak

zituzten. Hurrena, 1995. urtean, Aceros y Forjas de Reinosa eta Acenor fusionatu eta gero, Sidenorren pribatizazioa heldu zen, eta goiko multzoko ia enpresa guztiak desmantelatu ziren, salbu SAEn Basauriko instalazioak, non baitago, hain zuzen, oraingo Sidenorren zentro neuralgikoa. 2000. urtean abiatu zen Basauriko altzairu-fabrika berria. Esportazio oparoei esker, Sidenorrek 721.000 tonako salmentak lortu zituen 2004an, eta 551 milioi euroko diru-sarrera izan zuen. Bost milioi euroko inbertsioa egin zuen, eta 16 milioi euroko irabazia bereganatu. 2004. urtearen bukaeran, 2.241 laguneko plantilla zeukan.

Daniel Udalaiz

Hik Hasi aldizkaria berrituta

IRAKASKUNTZA ALORREKO *Hik Hasi* aldizkariak azken zenbakia (101.a) itxuraldatuta argitaratu du. Hemendik aurrera koloretan izango da eta diseinu berriarekin. Orain arte argitaratu dituzten zenbaki guztiak sarean jarriko dituzte edonoren eskura.

Euskarazko prentsa idatziaren eskaera

2006KO DIRU-LAGUNTZETAN milioi bat euro gehiago emateko eskatu diote segidako hedabideek Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailari: ARGIA, Aizul, Elhuyar, Berria, Gaztetxulo, Xirika, Galtzaundi, Nabarra, Bertsolari, Topagunea, Jakin eta Herriko (Herri Komunikabideak Kooperatibak). Hedabide hauen ustez, azken bost urteotan ez da gehitu euskarazko prentsarentzako diru-laguntza. Gainera, eskatu dute zenbatekoa lehen seihilekoan jakinarazteko eta ordaintzeko. Aurtengo diru-laguntzen kopurua oraindik ezezaguna da.

Euskal Herrian Euskarazen hausnarketa eta etorkizuneko ildoak

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZEK urteroko Nazio Batzarra egin du Agurainen eta orain artekoaz hausnartzeaz gain, aurrera begirako ildoak landu ditu. Batek, barne eztabaida egingo du datorren ikasturtean eta bestetik, bi ekitaldiren berri eman du: azaroaren 26an Ezabaketa Eguna egingo dute eta 2006ko apirilaren 2an, Santurtzin Hizkuntza Eskubideen Eguna.

Unibertsitateak Europar Batasunean

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEAK antolatu du jardunaldia urriaren 28an. Europar Batasuneko goi mailako hezkuntza eremua orain ari da antolatzen eta Europako herrialde guztietako goi mailako sistemek eredu berrira egokitu beharko dute. Jardunaldietan prozesu honek Euskal Herriko unibertsitateei nola eragingo dien aztertuko dute.

Ikea lepotik helduta

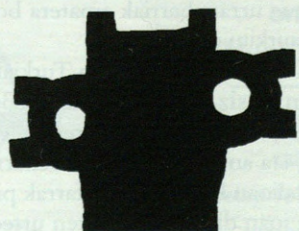
IKEA MULTINAZIONALAK Barakaldon atek ireki zituenean euskararen presentzia urriagatik kexuak izan ziren. Katalunian gogor hartu dute Ikea. Generalitateak espedienteak ireki zion otsailean 2006ko produktuen katalogoa gaztelaniaz baino ez argitaratzeagatik. Plataforma per la Llengua elkarteak katalanezi eskatu die multinazionala salatzeke. 2006ko katalogoa katalanez dago sarean, aurtun itzuli dute katalanera web orria ere eta Llobregat eta Badalonako dendetako seinalizazioek hizkuntz araudia betetzen dute. Katalan batzuk ordea gehiago nahi dute.

SAHEA Jose Luis Rodriguez Zapatero Espainiako gobernuburuak jadanik izendatu ditu Kongresuko Batzorde Konstituzionalean Kataluniako Estatutuaren negoziazioaren zama eramango duten pertsonak. Soledad Gallego-Díaz *El País* egunkariko kazetariak idatzitakoaren arabera, Zapaterok gaurkoz garbi duen gauza bakarrenetakoa da talde honen osaketa: Alfredo Perez Rubalcaba, PSOEko bozeramailea Kongresuan; Jordi Sevilla, Industria ministroa eta PSCko lehendakaria eta Francisco Caamaño, Gorteeko Harremanetarako estatu idazkaria eta Zapateroren konfiantza taldekoka ei dena.

AVTkoen autobus martxaren porrota hedabideetan

Hamabost egun Espainiako hiriburu desberdinetan ibili ondoren, hilaren 15ean bukatu zen Madrilen AVTk antolatutako martxa. Bi helburu zituen: biktimak gogora ekartzea eta Zapatero eta ETaren arteko balizko elkarrizketa salatzzea. Ezohikoa bada ere, oihartzun mediatikoa hutsala izan da, eta hori, gutxienez, esanguratsua da. Adibide batzuk: bukaera ekitaldiaren biharamunean *El País* ek lerro bakarra ere ez zion eskaini, *El Mundo*-k ere ez, *El Diario Vasco*-k labur bat, *ABC*k zabalxeago baina *Nacional* atalean oso atzean eta *Diario de Navarra*-k orrialde erdi eskas.

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

Armeniar hila mugitu da Turkian 90 urte eta gero

Turkia Europar Batasunean sartzeko negoziaketan hasiera herrialde hartako tabu gogorrenaren urteurrenarekin batean agitu da: duela 90 urte milioi bat armeniar edo gehiago akabatu zituzten turkiarrek. Kasik mende batez isilpean edukita, Turkiako herritarrek horren berririk ez zuten orain arte.

HRANT DINK KAZETARI ARMENIARRA sei hilabeteko espetxealdiarekin —berriro “gaiztakeriarik” egin ezean bete beharko ez duena— kondenatu zuen urriaren 7an auzitegi turkiar batek. Armenieraz eta turkieraz idatzitako *Agos* aldizkariaren zuzendaria da, eta 2004ko otsailean artikulua bat plazaratu zuen armeniarrei eskatuz ez ahazteko 1915ean eta 1917an beren herria birrindu zuten masakreak, eta gogor aldarrikatzeko armeniar odola.

Hrant ez da gai honengatik Turkia-ko epaileek azken aldian pertsegitu duten idazle bakarra, ezta famatuena ere. Abenduan dute epaitzekoa urteotan turkieraz arrakastarik handiena lortu duten idazleetakoa bat. Orhan Pamuk (1952) ausartu zen duela gutxi Suitzako *Tages Anzeiger* egunkariko kazetari bati honako erantzuna ematera: “30.000 kurdu eta milioi bat armeniar hil zituzten Turkiako lurraldeotan. Eta badi-rudi nitaz aparte inor ez dela hori esatera ausartzen”.

Pamukek Turkiaz gain mundu osoan ere norbait izatea lortu du. Gaztelaz publikatu dioten azken eleberrira *Nieve* da, eta aurretik fama handia eman zioten *Gorria dut izena* eta *Astrologoa eta sultana: Ekialdea eta Mendebaldea inperio otomanoan* nobelek. Orain, sei hilabete eta hiru urte arteko kartzela zigorra ezarri diezaiket juleek armeniarren genozidioa aipatzeagatik. Horretarako Turkiako justiziak kodeko 301/1. artikulua dakar mahaira: Turkia,

honen errepublika edo instituzioak iraintzen dituen edonori ezarriko zaion zigorra agintzen du 301/1-ek.

Kurdistaneko arazoa pixkanaka bada ere desblokatzen hasita dagoe-nean, Turkian geratzen diren tabuen artean gogorrena Armeniako edo armeniarren afera da. Ankarako gobernuak mende batez armeniar kutsurik txikiena zuen oro ezabatzeko aritu direnean, Estatu Batuetan, Frantzia eta mundu osoan barreiatutako diasporak eduki du bizirik historiaren sua eta genozidioaren oroimena. Sobiet Batasuna desagindakoan sortu zen Armeniako errepublika nazioartean onartua egoteak bultzada eman zion armeniar-tasunari eta diasporak beti duten nostalgia usainaren ondoan Turkiako armeniarrentzako erreferentzia errealistagoa bihurtu zen. Orain Europar Batasunak Turkia bere barruan sartzeko negoziaketetan arre edo iso esan behar zuenean, Ankarako gobernu urrats berriak ematera bortsatua aurkitu da.

Hiru belaunaldi hazi dira Turkiako lurretan ikasiz beren historia 1923an hasi zela, Ataturk aitajaunaren balentriekin, eta ama Turkiari izan beharreko amodioan hezitako herritarrak pixkanaka joan dira jakiten azken urteok arte ezkutatu zaizkien hainbat egia. Horietako bat da aipatzen hasi berria den “armeniarren hilketa”.

Gaiari nola deitzen zaion ere inportantea da. Hilketak beti dira hilketa,

baina gainera “genozidio” hitzaz bataiatzeak zama moral berezia ematen dio batetik, eta bestetik genozidioa egin duenaren oinordekoari —Turkiako estatuari, kasu honetan— erantzukizun juridiko eta ekonomikoak ezarriko lizkioke. Eta hau onartezina litzateke Ankaran.

Armeniarren hilketa genozidioa izan zen ala ez oraindik eztabaidagai da, eta kalapitaren beroa neurtu nahi duenak ez dauka Interneten bilatu besterik. Wikipedian bertan “Armenian Genocide” bilatu eta orriburuan ohar bat aurkituko duzu “eztabaidan dago orri hau neutrala ote den” dioena. Hala ere, gero eta gehiago dira Armenian XX. mende hasieran gertatua turkiar nazionalistek burututako genozidioa izan zela hitz guztiekin diotenak.

Holokausto ukatua

Turkia inperio otomanoaren bihotza zen garaietan, bere lurretan bi milioi armeniar bizi omen ziren; Anatolia osoan zeuden barreiatuta, baina batez ere ekialdean bizi ziren, eta komunitate zabal bat bazen Istanbulen. Ingu-ruetako herritar gehienak musulmanak ziren bezala, armeniar etniakoak kristauak ziren ia erabat.

XIX. mendean ere milaka armeniar —100.000 diote batzuek, 300.000 besteek— hil zituen inperioak. Baina benetako kolpea Lehen Mundu Gerrarekin iritsi zitzaion. Turkiak 1914an gerran parte hartzea erabaki eta 45 urte arteko

Turkian XX. mende hasieran armeniarrekin egin zuten genozidioaz geratzen diren irudiak gutxi dira eta kalitate urrikoak. Argazkigintzak orduan kalitate hori ematen zuen, eta gainera turkian nazionalistek lortu zuten beren triskantzen arrasto gutxi geratzea. Lemoon gaineko irudietan ikusten dira

ama-semeak hildako haurri begira, goseak eta ikaratuta dauden haur deportatuak eta herrietan barrena urkatu zituzten armeniar ugarietako bat. Ezkerreko argazkia armeniar diasporak plazaratu zuen AEBetan: beheko aldean burezur pila ikus daiteke, turkiarren genozidioaren salagarri.

gizonezko guztiak mobilizatu zituen, Errusia beste bandoan sartu zen. "Turkiar gazteak" deitzen ziren nazionalistak zeuden orduan agintean. Errusiako armadan aldiz militar armeniar ugari baziren. Eta giro horretan, estatu armeniarra osatzeko ideiak hasi ziren zabaltzen.

1915ean Ankarako agintariak milatik gora intelektual eta profesional armeniar arrestatu eta exekutatu zituen. Eta etnia horretako herritarren deportazioa agindu. Asko gaur Turkia den lurralde barruan mugiarazi zituzten batetik bestera, eta beste asko Siria eta Irakeko basamortuetara bidali. Baldintzarik gogorrenetan egindako bidaia horietan milaka eta milaka armeniar hil ziren. Deportazioan gainera era guztietako eraso, bortxaketa eta exekuzio nozitu zituzten. Konboien arduradunetako

asko aurretik espetxeetatik libre ateratako hiltzaileak ziren, Ankarako nazionalistek sortu zuten "Erakunde Bereziak" antolatuta. Kontzentrazio zelaietan itxi zituzten armeniar asko, eta gero alemanek erabiliko zituzten hainbat teknika —gasez hiltzea adibidez— usatu zituzten turkiarrek armeniarren kontra. Ihes egin ahal izan zutenak mundu osoan barreiatu ziren.

Kontu horiek guztiak ezagutu beharra daukate Turkiako herritarrek. Genozidioa aipatze hutsa delitu bada, bistakoa da zein luzea izango den bidea gaia haur eta gaztetxoek testuliburueta iritsi artean. Orain arte Turkiako Historiaren Erakunde ofizialak sagarututako egia baizik ez da irakatsi hango sistema osoan. Erakunde honen arabera, 300.000 armeniar baino ez ziren hil, eta horiek guztiak

garai nahasi haietan Turkian hil ziren beste milaka guztien artekoak baino ez omen ziren.

Egia ezagutzen hasi eta ondoren aitortzeko ahaleginean, urrats garrantzizkoa joan den irailaren 23-25ean eman dute Istanbulgo Bilgi unibertsitate pribatuan. 1915 eta ondorengo gertakizunez eztabaidatzeko, joan den udaberrirako antolatu zuten biltzarra Bosforoko unibertsitate publikoan. Baina agintari eta komunikabideek egindako presio eta mehatxuen ondorioz, atzeratzen joan zen. Azkenean, irail bukaeran unibertsitate pribatu horretan bildu ziren hainbat historiagile, joera ezberdinetakoak.

Zenbait komunikabidek —Parisko *L'Express* eta *Courrier International* astekariak adibidez— biltzar horretaz egin dituzten kroniketan ikusten da eztabaida hasi baizik ez dela egin, eta gaia argitzeak luze joko duela. Alde guztiek dituzte gainera kexu izateko motiboak. Guri oso urruneko gauza egiten zaigun arren, esan dezakegu Inperio Otomanoaren hondoratzea ia atzo goizeko kontua dela. Haren arrasto beroak agertu ziren duela urte gutxi Balkanetako gerra odoltsuetan. Zipre uharteak bizi duen egoera korapilotsua hari lotuta dago. Milaka dira gaur Turkia den horretatik kanporatutako greziarren seme-alabak. Alderantziz berdin, Turkiako milaka herritar gaur Grezia edo Bulgaria diren lurraldeetatik ihesi joandakoen seme-alabak edo bilobak dira. Milioika herritarrek daramatzate soinean beren aiton-amonei egindako zaurien orbainak. ■

<http://www.argia.com/nethurbil> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

Produkturik onenak, MultiOpticasen

Aukerarik zabalena
bataurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bataurrekoetan.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Karmelo Landa

Katalana izan nahi dut

K

atalunia nazioa da. "*Cridem qui som i que tothom ho escolti*" zioen Miquel Martí i Pol poetak: aldarrika dezagun zer garen, eta guztiek entzun dezatela. Horixe egin dute. Nazioaren aldarrikapena eta katalanaren ofizialtasuna —eta ezagutu beharra— dira, ene aburuz, Estatutu berriaren puntu nagusiak. Nazioaren eraikuntza eta antolaketarako oinarriak. Txaparrada ekarriko dutenak, beharbada, baina orubea ondo markatzen dutenak.

Ez dezagun, bada, ahaztu nola bideratu den politika berri hau Katalunian. Pujolismoaren porrotaren ondoren abiatu da, eta porrot hori ezinbesteko baldintza izan da, nonbait, nazio eraikuntzari oinarri berriak jartzeko. Lehenago, pujolismoa posibilismo hutsa baitzen, Madrilen agintean zegoenarekin edonola eta edozein preziotan akordioak bilatzea, norberaren taldearen mesederako beti, hori bai. Ez ahaztu, bidenabar, 1999. urteko azaro hura, eta Pujol urduri bat Gobernu autonomoaren presidentzia galtzeko zorian, Aznar telefonoz deika hau zegoen Karibearino, eta Aznar harroaren baldintzak: "Gure botoak nahi dituenak lausengatu egin beharko gaitu...". Eta Pujolek esan eta egin: ordura arteko errebindikazioak gorde eta Aznar gobernatzen lagundu, horren truke eta PPren botoei esker Palau San Jordiko eserlekua berrituz, 1999 hartako urriaren 16an, hain zuzen ere. Ordutik aurrera pujolismoaren eta kanariar koalizio bitxi eta lotsagalduearen laguntza osoa izan zuen Aznarrek Madrilen, edozein demasia eginda ere, boto bahitua baitzen bi aliatuona. Kataluniako ezker katalantzaleak egindako aliantza proposamen guztiei ezetz borobila erantzun eta, aldiz, eskuin aznaristarekin bat eginda aritu zen Pujol, harik eta 2000. urtean lehen aldiz ezker hura batzen hasi zen arte, Carod-Maragall lehenik, eta beranduago Saura ere erakarriz. Handik hiru urtera, 2003ko abenduan, ezkerreko aliantza honek hartu zuen Generalitateko Gobernua, pujolismoa

DANI BLANCO

bazterreratuz. Garai berria ireki zen orduan Katalunian, eta orain eman dira bide berri horretan lehen urrats sendoak.

Parabola katalanak balio du euskaldunontzat zentzu zabal batean. Hemen pujolismoaren ordezkariak nortzuk lirakeen galdetu nion lehengoan buruzagi jeltzale bati, eta honek, uhin berrikoa nonbait, "izatekotan, Arzalluz bera bere garaian" erantzun zidan. Arzalluzek eman duen azken elkarrizketa publikoaren una izanda, ulertzekoa agian belaunaldi berriko jeltzale ur gaineko honen erantzun argi eta salatari hau. Bai, egia da Xabier Arzalluz bera izan zela, Aznar lehen aldiz gobernura heltzeko zen unean, honen aldeko lausenguak esan zituen. Baina "Espainian eroso sentitzeko" nahi hura ez zen Arzalluzek deklaratu. Eta orain bertako *kosubiranotasuna* edo zorioneko formula horrek modu gardenean adierazten du buruzagitza jeltzaleek oso bere duten jokabidea: Madrilen agintean denarekin, edozein dela ere, bitariko bilerak, tratuak eta konponketak lortu, *tête a tête*, taldearen mesederako baina trukean euskaldun guztion etorkizuna Estatuaren lotura-pean konprometitzu.

Arestian esandakoa zuzena bada, hemen ere ondorio pedagogikoa ater beharko dugu: berton ere ezker euskaltzaleak hartu beharko ditu erabaki berriak eta oihal berria ehundu. Hemen ere bazterrean utzi beharko da, orduan, kosubiranotasuna edo kolaborazio-politika jeltzalea, eta oinarri sendoak jarri nazio eraikuntzari, hortik aurrera ekiteko.

Kataluniako auto-definizio berria ezagutu zenean, enpresari espainiarren buru Jose Maria Cuevasek aldarri egin zuen "aberri txikiak asmatzen" dabilzaten aurka. "*Una patria tan petita que la somio completa*", osorik amets daitekeen neurriko aberri txikia maite zuen aldiz Pere Quart poeta katalanak. Amets hori euskaldunona ere izan daiteke, are gutiziatuagoa XXI. mende honen hasieran, aberri handien hondakinek eskaintzen diguten etorkizun lanbroa begien aurrean. ■

Hemen ere ondorio
pedagogikoa ater beharko
dugu: berton ere ezker
euskaltzaleak hartu beharko
ditu erabaki berriak eta oihal
berria ehundu. Hemen ere
bazterrean utzi beharko da,
orduan, kosubiranotasuna edo
kolaborazio-politika jeltzalea,
eta oinarri sendoak jarri nazio
eraikuntzari, hortik aurrera
ekiteko

Errealtatea!

#116 proiektua. Tolosako Usabal kiroldegia

Inbertsioa: 2.100.000 euro
Amalera data: 2005eko Irailaren 23an inauguratua

Dagoeneko ikus, uki eta goza daitekeen errealtatea da. Aparteko Inbertsio Planaren errealtatea. Tolosako Udalarekin lankidetzan. Kirol guztia guztion esku jartzen duen gunea. Olinpiadetan domina jasoko duzun horrentzat. Saskibaloiak gabe bizitzerik ez duzun horrentzat. Egunero igerilekura joaten zaren horrentzat. Proiektu hau errealtate bihurtu duzulako.

Aparteko 140 milloi
Aparteko 129 projektutarako.

Aparteko Inbertsio
plana 2004-2007

Plan extraordinario
de Inversiones 2004-2007

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

BIZKAIA

irratia

barri - barri

REKUENTZIA

102,6 F.M.Bilbo 96,7 F.M.Aramaio 96,7 F.M.Markina 92,5 F.M.Ondarroa 98,1 F.M.Lekio